

MUOTOILLAAN TEATTERINUKKEJA!

Työpajakonseptien suunnittelu ja
toteutus osana Lasten kulttuurikeskus
Vekkulan kesäohjelmaa

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Muotoilija (AMK)

Muotoilun tutkinto-ohjelma, Tekstiilisuunnittelu

Opinnäytetyö

Kesä/Syksy 2018

Tiivistelmä

Tekijä	Aurora Frestadius
Otsikko	Muotoillaan teatterinukkeja! – Työpajakonseptien suunnittelu ja toteutus osana Lasten kulttuurikeskus Vekkulan kesäohjelmaa
Sivumäärä	62 sivua + 6 liitettä
Aika	12.10.2018
Tutkinto	muotoilija (AMK)
Tutkinto-ohjelma	muotoilun tutkinto-ohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	tekstiilisuunnittelu
Ohjaajat	lehtori Tuija Nieminen lehtori Tuiti Paju

Opinnäytetyö keskittyy työpajakonseptien suunnitteluun tekstiilisuunnittelun ja teatterinukkein kontekstissa. Työpajakonseptin suunnittelua lähestytään kahden case-esimerkin kautta, jotka toteutuivat yhteistyössä mikkeliläisen Lasten kulttuurikeskus Vekkulan kanssa. Opinnäytetyön ensimmäisessä osassa esitellään yhteistyötaho ja tämän asettamat toiveet ja tavoitteet.

Työn tutkimuksellinen osa jakautuu laadulliseen ja toiminnalliseen tutkimukseen. Laadullinen tutkimus toimii osana suunnittelutyön taustoitusta. Sekä suunnittelu että toteutus tapahtuivat vastuullisen muotoilun periaatteita noudattaen, ja tätä avataan osana laadullista tutkimusta.

Laadullisen tutkimuksen osiossa esitellään konseptisuunnittelun terminologiaa ja käytäntöjä tekstiilisuunnittelun alalla sekä pohditaan muotoilijan roolia työpajojen suunnittelijana ja toteuttajana. Työpajojen sisällöllisen suunnittelun pohjaksi perehdytään nukketeatterin historiaan Suomessa ja teatterinukketerminologiaan. Terminologian esittelyn yhteydessä esiintyy pohdintaa muotoilun ja teatterialan ammattitermien yhdisteltävyydestä. Yhtenä tutkimusmenetelmänä toimi perehtyminen nukketeatteriin esitysten, haastattelujen ja alan kirjallisuuden kautta. Kattava taustatutkimus antaa suunnitteluosiolle selkeän pohjan työpajoihin syntyneiden ratkaisujen tueksi.

Toimivien työpajakonseptien suunnittelua varten opinnäytetyössä esitellään prototyyppien valmistamista. Prototyyppien valmistaminen on kokeileva tutkimusmenetelmä, jonka avulla suunnittelija saa selvitettyä työpajassa toteutettavien tuotteiden suurimmat ongelmakohdat. Prototyyppien toimivuus todennetaan lapsille suunnatuissa työpajoissa; työpajojen dokumentointi ja raportointi on osa työpajakonseptien suunnitteluprosessia. Lopulliset konseptisuunnitelmat syntyvät suunnittelutyön ja toteutuksen luomasta vuoropuhelusta. Työn lopussa pohditaan työpajakokonaisuuksien ja konseptisuunnitelmien onnistumista sekä katsastetaan syntyneiden konseptisuunnitelmien tulevaisuuden mahdollisuuksiin.

Lopputulemana opinnäytetyö vastaa hyvin kysymykseen siitä, kuinka teatterinukkeja voi lähteä suunnittelemaan ja toteuttamaan muotoilijan, eritoten tekstiilisuunnittelijan, lähtökohdista. Materiaaliratkaisut ovat johdonmukaisia, ja työ havainnollistaa hyvin kierrätystekstiilien hyödyntämistä teatterinuken muotoiluprosessissa. Opinnäytetyö toimii hyvänä esimerkkimateriaalina tekstiili- ja muotoilualan opiskelijoille, jotka ovat kiinnostuneet konseptisuunnittelusta ja siihen liittyvästä taustatyöstä.

Avainsanat: kierrätysmateriaalit, kiertotalous, konseptisuunnittelu, nuken muotoilu, teatterinukke, tekstiilisuunnittelu, työpaja, vastuullinen muotoilu

Abstract

Author	Aurora Frestadius
Title	Let's Design Puppets! – Workshop Concept Design and Execution
Number of Pages	62 pages + 6 appendices
Date	12.10.2018
Degree	Bachelor of Culture and Arts
Degree Programme	Design
Specialisation option	Textile Design
Instructors	Tuija Nieminen, Principal lecturer Tuiti Paju, Secondary lecturer

This thesis introduces and explores a design for a puppet workshop for children. The process is approached through two case studies. The research is divided into two parts: qualitative and functional research. The functional part of the thesis was performed in cooperation with Children's Culture Center Vekkula.

The qualitative research part gives a strong background to the design process. It consists of an overview of literature on puppetry and concept design, seeing two specific puppet shows as a reference, and conducts interviews of the puppet makers of the shows. The theory on sustainable design is also covered since it was desired to uphold green values in the design process.

The second part of the thesis entails functional research. This part documents both the design process and the execution of the workshops. The design process follows traditional textile design methods such as sketching, moodboard work, and prototype making. Sustainability is achieved via using recycled textiles as the raw material. Both workshops acted as a pilot for the workshop concepts and give essential material about what works well and what kind of changes should be considered. After the design and its execution, the thesis introduces the final concept designs of the workshops. The thesis concludes with overviews of the two case projects. The future of the final workshop concept designs is also discussed.

The outcome of this thesis is an extensive overview on the puppet making and design process from the perspective of a textile designer. The material solutions are principled, and the work demonstrates incorporating the use of recycled textiles into the process. The thesis also shows by example how a designer can expand their professional skills to creative fields other than design, which might be of special interest to the design students.

Keywords: circular economy, concept design, puppet, puppet design, recycled materials, sustainable design, textile design, workshop

Kiitokset

Haluan kiittää opinnäytetyöni yhteistyötahoa Lasten kulttuurikeskus Vekkulaa. Erityiskiitoksen haluan antaa Vekkulan toiminnan vastaavalle Henni Sammatille, jonka kanssa tein yhteistyötä työpajojen käytännön toteutuksen suunnittelussa. Sain häneltä paljon sekä suunnittelutyötäni eteenpäin vieviä näkökulmia että tarkentavia kysymyksiä. Suuret kiitokset myös Vekkulan ja Vekkuli-teatterin perustajalle Tarja Pyhähuhdalle. Hänen innostuneisuutensa ehdottamastani opinnäytetyön aiheesta tarttui minuun ja työskentelyyni.

Haluan myös kiittää erittäin osaavaa Nukkeleiri Peukalo-Liisan aikana toiminutta assistenttiani Laura Leckliniä. Hänen olemisensa lasten kanssa auttoi minua rentoutumaan etenkin leirin alussa ja pystyin keskittymään täysipainoisesti omaan ydinosaamiseeni. Vekkulan kesätyöntekijät ansaitsevat myös suuret kiitokset innostuneesta osallistumisesta työskentelyni apukäsinä. Lämpimät kiitokset myös kaikille Käsinukketyöpajaan osallistuneille lapsille ja huoltajille sekä ihanille nukkeleiriläisille vanhempineen. Kiitos Kierrätyskeskuksen Näprä-palvelulle näppärästä kierrätysmateriaalin tarjoamiskonseptista.

Lehtori Tuija Nieminen ansaitsee myös ison kiitoksen opinnäytteeni ohjaamisesta, hänen kanssaan käydyt keskustelut veivät omaa ajatteluani ja työtäni eteenpäin. Ilman hänen ohjaustaan en olisi saanut työtäni kasaan yhtä ansioituneesti kuin nyt sen sain. Lopuksi haluan vielä kiittää kaikkia luovalla alalla toimivia ystäviäni sekä perhettäni, joilta olen saanut paljon vertaistukea ja kannustavia kommentteja työni etenemisestä. Heistä haluan kiittää erityisesti Teemu Seurasta, joka jaksaa aina innostua tekemisestäni ja vastavuoroisesti tuottaa omalla tekemisellään minulle inspiraatiota, sekä Sara Palojärveä, joka on ollut loistava opinnäytetyön muodollisten seikkojen neuvoja.

Omistan opinnäytetyöni rakkaalle mummolleni Merimaija Holopaiselle,
jolta sain pienenä lapsena kipinän käsitöihin.

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
2 Tutkimukselliset lähtökohdat.....	3
2.1 Viitekehys ja rajausta.....	3
2.2 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät.....	5
3 Lasten kulttuurikeskus Vekkula.....	6
3.1 Historia ja toiminta.....	6
3.2 Toiveet ja tavoitteet.....	7
4 Suunnitteluprosessin taustatutkimus.....	9
4.1 Ongelmat ja haasteet.....	9
4.2 Konseptisuunnittelu.....	11
4.3 Työpajamuotoilu ja vastuullinen muotoilu.....	13
4.4 Suomalaisen nukketeatterin juuret ja terminologia.....	15
5 Työpajakonseptien suunnittelu.....	20
5.1 Käsinukketyöpajan suunnittelu.....	21
5.2 Nukkeleiri Peukalo-Liisan suunnittelu.....	27
6 Työpajakokonaisuuksien toteutuminen.....	33
6.1 Käsinukketyöpaja.....	35
6.2 Työpajapäivän palautteesta kohti leiriviikkoa.....	38
6.3 Nukkeleiri Peukalo-Liisa.....	41
7 Toiminnasta konsepteiksi.....	47
7.1 Työpajojen analysointi.....	47
7.2 Lopulliset konseptisuunnitelmat.....	48
8 Mitä seuraavaksi?.....	53
8.1 Projektin analysointi ja itsearviointi.....	53
8.2 Työpajakonseptien tulevaisuus.....	57

Lähteet.....	59
--------------	----

Kuvalähteet.....	61
------------------	----

Liitteet

Liite 1. Palaute Lasten kulttuurikeskus Vekkulalta

Liite 2. Käsinukketyöpajan kävijäpalaute

Liite 3. Nukkeleiri Peukalo-Liisan esitys (video)

Liite 4. Lasten kulttuurikeskus Vekkula

Liite 5. Laura Hallantien haastattelu Turussa 30.5.2018

Liite 6. Fanni Liedon haastattelu Teatteri Hevosenkengässä 24.5.2018

1 Johdanto

Opinnäytetyöni aiheena ja tutkimusongelmana on teatterinukkein rakennusprosessi ja sen soveltaminen lapsille toteutettavaan muotoon työpaj. Toisena tutkimusongelmana on eheän ja laadukkaan leiriviikon sisällön suunnittelu ja toteutus. Selvitän ensimmäiseksi oman suunnittelijuuteni taustoja sekä perusteita työpajalähtöisen opinnäytetyön tekemiseen.

Suunnittelijana rakastan omien juurieni hyödyntämistä työskentelyssäni. Minulla on voimakas halu ammentaa lapsuuteni ja nuoruuteni positiivisista kokemuksista. Vartuin varhaisteini- ja teini-ikäni Mikkeliissä. Harrastin tuolloin teatteria, tanssia, kuvataiteita, musiikkia ja käsitöitä. Mikkeli on minulle tärkeä paikka ja olen pitkään halunnut päästä antamaan kaupungille omastani, kiitoksena oman taiteellisen kasvuni alkupaikkana. Opinnäyteyhteistyö mikkeliäisen toimijan kanssa vastasi täydellisesti syntyneeseen tarpeeseen.

Toteuttamispaikan lisäksi teatterinuket työni aiheena oli mieluisa valinta. Nukketeatteri ja erilaisten hupsujen pehmeiden hahmojen suunnittelu ja

valmistaminen on ollut lähellä omaa kiinnostustani lapsesta lähtien. En ole opintojeni aikana löytänyt sopivaa väylää uskaltaa toteuttaa tätä puolta itsestäni enemmän. Opinnäytetyö olikin sopiva sauma tähän maailmaan perehtymiseen.

Muotoilijan opintojeni lisäksi opiskelen Aalto-Yliopistossa pukusuunnittelua ja nukketeatteri yhdistää luontevasti nämä alat; teatterinukeissa voin hyödyntää tekstiilialan osaamistani hahmojen suunnittelussa ja luomisessa. On erittäin todennäköistä, että jatkan taiteen kandidaatin opinnäytetyössä saman aihepiirin ympärillä.

En halua tulevalle ammattitoiminnallani kannustaa kuluttajia ostamaan aina vain lisää ja lisää uutta materiaalia. Työpajakokonaisuuksien suunnittelu ja konseptointi tukee omaa näkemystäni vihreitä arvoja noudattavasta suunnittelutyöstä. Tekstiilisuunnittelun opintojen aikana olen tullut yhä tietoisemmaksi tekstiili- ja vaatealan ekologisista ja eettisistä ongelmista. Ammatissani haluan toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti ja löytää keinoja työllistyä muullakin tavalla kuin kulutusta lisäämällä

Käsillä tekemisen traditio on mielestäni avainasemassa kestävämmän yhteiskunnan toiminnassa. Omakohtaisen kokemukseni kautta näen, että nuorena aloitettu käsillä tekeminen kantaa läpi elämän.

Yhtenä kunnianhimoisena tavoitteenani on luoda kokonaisuus, joka avaa kattavasti ja havainnoillistavasti tekstiilisuunnittelijan suunnitteluprosessia. Muotoilun alalta löytyy paljon teoksia ja artikkeleita suunnitteluprosesseihin ja konseptisuunnitteluun liittyen, mutta nimenomaisesti tekstiilisuunnitteluun keskittyvä aineisto on melko vähäistä. Nukketeatterin ja lasten huomioon ottamisen lisäksi haluan opinnäytetyössäni esitellä lukijalle, mitä työpajan ja sen konseptin suunnitteleminen ja toteutus käytännössä tarkoittavat.

Mielestäni alallamme vallitsee turha salailun kulttuuri. Suunnitteluprosesseista puhutaan hienoin sanakääntein, mutta harva on valmis sensuroimatta näyttämään, mitä kaikkea oma suunnitteluprosessi on pitänyt sisällään. Haluan murtaa omalla opinnäytetyölläni tätä kulttuuria. Tarkoitukseni on olla mahdollisimman havainnollinen, jotta muotoilu- ja tekstiilialan ulkopuolinenkin lukija saisi selkeän kuvan siitä, mitä suunnittelijan työ voi olla.

Työni pääpainopiste on suunnitteluprosessissa ja sen dokumentoinnissa. Haluan avata lukijalle mitä kaikkia ajatuksia ja valintoja suunnittelija käy läpi tehdessään työtään. Esimerkiksi prototyyppien eli mallikappaleiden valmistus ei ole koskaan vain puhdasta teknistä suorittamista, vaan se on samalla suunnitelmien kokeilua ja ajatteluprosessin

eteenpäin viemistä. Prototyypin valmistaminen on piirtämisen tapaan suunnittelijan ajattelun väline. Tekemisessä abstrakti muuttuu konkreettiseksi ja käytännössä mahdottomiksi havaitut ratkaisut tippuvat pois.

2 Tutkimukselliset lähtökohdat

Tutkimuksen alkuun esittelen viitekehyksen, jonka ympärillä opinnäytetyöni liikkuu. Teoreettisen viitekehyksen esittelyn yhteydessä kerron aiheen rajaamisesta. Tämän jälkeen luvussa 2.2 esittelen menetelmät, joilla etsin tietoa tutkimuksellisen osuuteni pohjaksi. Nostan esille tutkimuskysymykset, joihin lähdän etsimään vastausta esittelemieni tutkimusmenetelmien kautta.

2.1 Viitekehys ja rajaus

Opinnäytetyöni viitekehyksen keskeisin käsite on [teatterinukke](#) (Kuvio 1., s. 4). Seuraavassa luvussa 2.2 (s. 5) esittelen tarkemmin tutkimuskysymykset ja -menetelmät, joiden pohjalta lähdän toteuttamaan työpajojen suunnittelemista.

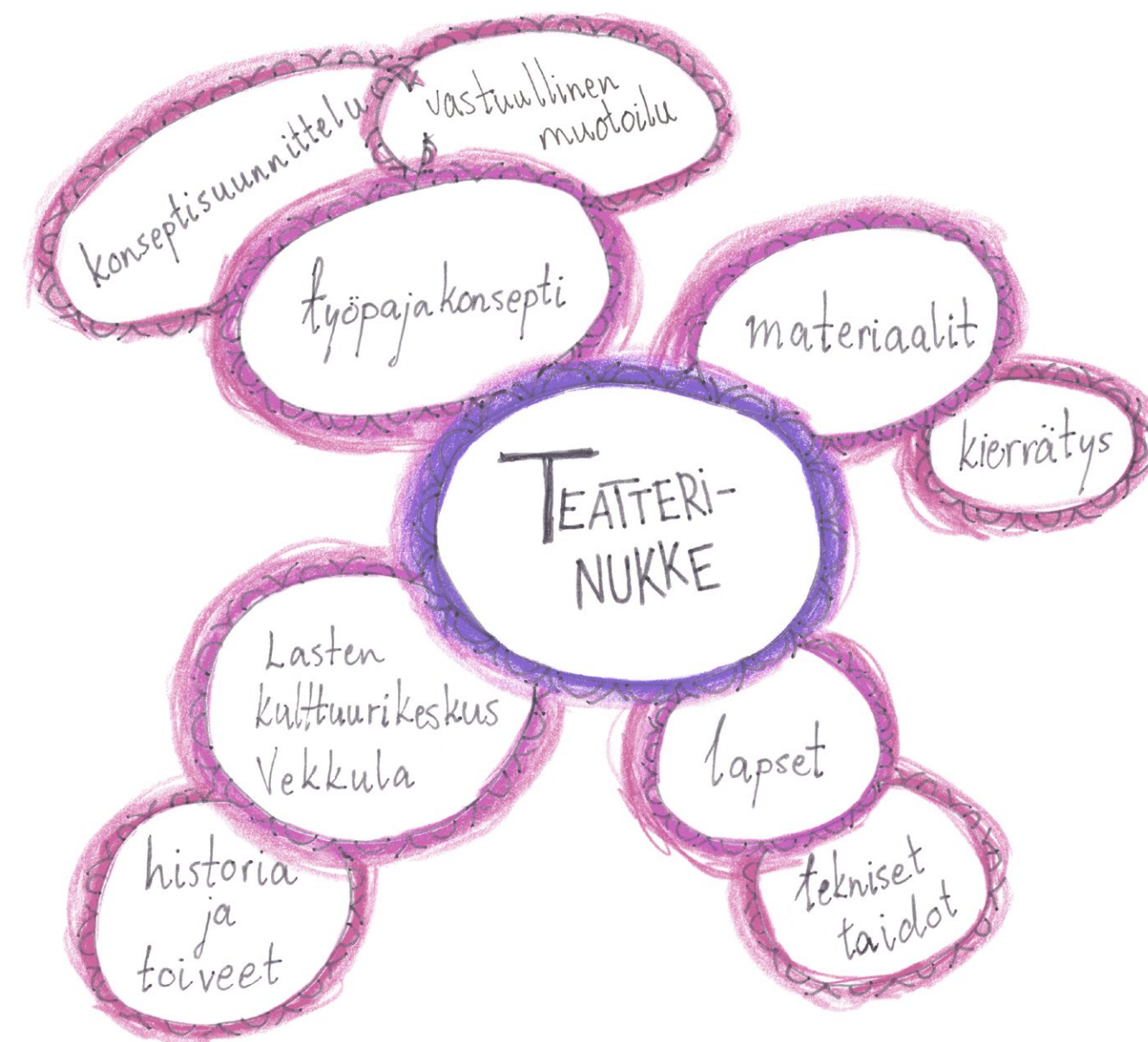
Suunnittelutyön pohjaksi esittelen luvussa 4.4 (s. 15-19) suomalaisen nukketeatterin historiaa sekä yleisimmät teatterinukketyypit. Taidelajina nukketeatteri on laaja ja monta osa-aluetta käsittävä kokonaisuus. Siihen kuuluu teatterinukkein ja niiden rakentamisen lisäksi ohjaus, näyttelijän eli nukkettajan työ, musiikki ja lavastus valoineen.

Opinnäytetyöni keskittyy teatterinukkeihin, erityisesti käsinukkeen ja sen rakennusprosessiin. Muut nukketeatterin osa-alueet - ohjaus, lavastus, käsikirjoitus ja valo- ja äänisuunnittelu - rajautuvat kirjallisesta osuudesta pois.

Toinen keskeinen, omaa suuntautumistani tekstiilisuunnittelijana edustava, viitekehyksen osa-alue on [materiaalit](#). Tekstiilisuunnittelijana keskityn pehmeiden eli tekstiilimateriaalien työstämiseen ja hyödyntämiseen nukken muotoilussa.

Noudatan suunnittelutyössäni vihreitä arvoja sekä vastuullisen suunnittelun periaatteita. Tutkimuksen toiminnallisen osuuden tekstiilimateriaalit ovat jo olemassa olevia kierrätysmateriaaleja. Materiaalit ovat pääasiallisesti tekstiilimateriaaleja, mutta hyödynnän hieman kovia materiaaleja sauvanukkein keppien ja silminä toimivien nappien muodossa. Materiaaliratkaisuista kerron tarkemmin työpajakonseptien suunnitteluun liittyvässä luvussa 5 (s. 20-32).

Suunnitteluprosessin taustalla toimii opinnäytteeni toimeksiantaja [Lasten kulttuurikeskus Vekkulan](#) asettamat toiveet sekä [konseptisuunnittelun](#) teoria ja [vastuullisen muotoilun](#) periaatteet.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Olen toteuttanut aiemmin [työpajoja](#) teini-ikäisille ja aikuisille. [Lapset](#) ja heille suunniteltava käsityötekeminen on minulle uusi asia. Suunnittelun eri vaiheissa otan huomioon lasten tarpeet ja [teknisten taitojen](#) tason. Käytännössä pääsen kokeilemaan, kuinka toimin lapsille suunnatun työpajan vetäjänä. Lasten ja nukketeatterin välinen vuoropuhelu on tärkeä taustalla vaikuttava teema, vaikka se rajautuukin pois kirjallisesta osiosta.

Koska opinnäytetyön työpajojen kohderyhmänä on lapset, keskityn suunnitteluprosessissa rakenteeltaan yksinkertaisten nukkein toteuttamiseen. Nukkerakennusprosessia ohjaa visuaaliset lähtökohdat sekä nukkeleirillä teemasatu Peukalo-Liisan hahmot.

Muotoilijana ja tekstiilisuunnittelijana haluan keskittyä löytämään opinnäytetöni kautta oman tapani rakentaa teatterinukkeja. Lasten osallistaminen toimii välineenä löytää tekemiseeni uusia tulokulmia, koska lapsilla on luonnollisesti eri lähtökohdat ja taitotaso kuin minulla. Koen tämän olevan mahdollisuus päästä näkemään toimintaani laatikon ulkopuolelta ja laajentaa omaa ammattilaisuuttani uusille alueille.

Opinnäytetyön toiminnallisia työpajaosuuksia suunnitellessani ja toteuttaessani tuotin myös visuaalista materiaalia ja hoidin juoksevia käytännön asioita muun muassa leiri-ilmoittautumisiin liittyen. Vaikka nämä asiat kulkivat tiiviisti mukanani läpi tekemisen, rajautuvat ne opinnäytetyön ulkopuolelle.

2.2 Tutkimuskysymykset ja -menetelmät

Kuten edellisessä luvussa totesin, teatterinukke on opinnäytetyöni keskeisin käsite. Teatterinuket ja niiden rakentaminen olivat opinnäytetyöprosessin alkaessa minulle vieras asia ammattinäkökulmasta. Tästä johtuen yksi iso tutkittava asia opinnäytetyössäni on teatterinukke. Lähestyn nukkerakennusprosessia muotoilun näkökulmasta. Suunnittelutyössä minun on otettava huomioon lapset työpajojen kohderyhmänä. Näihin seikkoihin perustuen tutkimuskysymykset ovat:

Kuinka hyödyntää kierrätystekstiilimateriaaleja nukun muotoilussa?

Kuinka nukun muotoilu etenee lasten työpajassa?

Miten suunnitellaan työpajakonsepti, joka on osallistujia innostava?

Lähestyn tutkimuskysymyksiä teoreettiselta ja toiminnalliselta pohjalta. Teoriaosuutta varten perehdyn konseptisuunnitteluun, vastuulliseen muotoiluun ja teatterinukkeihin. Läpi opinnäytetyöprosessin kävin sisäistä vuoropuhelua itseni kanssa siitä, mihin oma toimintani työpajan suunnittelijana sijoittuu muotoilun kentällä. Tätä pohdintaa esiintyy luvuissa 4.3 ja 4.4 (s. 13-14, 18) muotoilu- ja nukketheateriterminologian esittelyn yhteydessä.

Kirjallisen materiaalin lisäksi halusin kerätä mahdollisimman ajankohtaista ja työkentälähtöistä tietoa suunnittelun pohjaksi. Tämä toteutui kahden nukketheateriesityksen, Teatteri Hevosenkengän Kaunotar ja Hirviö sekä TEHDAS teatterin kiertueesitys Siiran Sirkusmatka, katsomisena sekä kyseisten esitysten nukkerakentajien, Fanni Liedon ja Laura Hallantien, haastattelulla.

Toiminnallinen osuus koostuu kahden eri tyyppisen työpajakokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta Lasten kulttuurikeskus Vekkulalle: yhden päivän Käsinnukketyöpaja ja viiden päivän mittainen Nukkeleiri Peukalo-Liisa. Toteutukset toimivat referenssinä ja pohjana lopullisille konseptisuunnitelmille, jotka esittelen luvussa 7 (s. 47-56).

Työpajapäivää varten pääsin kokeilemaan elämäni ensimmäisten teatterinukkein suunnittelemista ja valmistamista sekä sain käsitystä siitä, mitä haluan itse teatterinukkeen kautta ilmaista. Käsinnukketyöpajasta keräsin avoimen kirjallisen palautteen osallistujilta, jotta saisin tarkempaa tietoa kokonaisuuden onnistumisasteesta. Käytin työpajapäivästä saamaani kokemusta ja palautetta pohjana Nukkeleiri Peukalo-Liisan suunnittelussa.

3 Lasten kulttuurikeskus Vekkula

Ennen suunnitteluprosessiin siirtymistä esittelen opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden toimeksiantajan Lasten kulttuurikeskus Vekkulan. Historian ja toiminnan esittelyn jälkeen kerron opinnäytetyöni aiheen valinnasta sekä Vekkulan kanssa sovituista taustaraameista työpajakokonaisuuksia varten.

3.1 Historia ja toiminta

Lasten kulttuurikeskus Vekkula on mikkeliäinen monitoimitalo, joka tarjoaa kulttuuripalveluja lapsille ja perheille. Vekkulan hallinnollisena toimijana on Vekkuliteatteri Ry ja Vekkulan toiminnasta vastaa Vekkulan vakituinen työntekijä Henni Sammatti. Mikkelin kaupunki tukee Vekkulan toimintaa kattamalla tilavuokran. Lasten teemasyntymäpäivien järjestäminen mahdollistaa vakituisten työntekijöiden palkanmaksun. (Sammatti 2018).

Vekkula pyrkii pitämään toimintansa osallistumismaksut mahdollisimman alhaalla, jotta toiminta tavoittaisi mahdollisimman monta lapsiperhettä. Toiminta on avointa, ja Vekkula tekee jatkuvasti yhteistyötä eri oppilaitosten kanssa muun muassa näyttöjen ja tutkintojen osien mahdollistajana. Toiminnallaan Vekkula haluaa vastata nykyajan kokemuksellisuuden trendiin. (Sammatti 2018).

Vekkulasta löytyy puolisen tuhatta teatteripukua, joita hyödynnetään talossa lasten syntymäpäivien, polttareiden ja työhyvinvointipalvelujen toteuttamisessa paikan päällä (Kuva 1., s. 8). Puvut ovat pääasiassa vanhoja Vekkuliteatterin esityksiä varten valmistettuja asuja, joita on kerääntynyt Vekkulaan jo reilun kahden vuosikymmenen varrelta (Lasten kulttuurikeskus Vekkula 2018).

Yksityistapahtumien lisäksi Vekkula tarjoaa satutuokioita, kerhoja, sesonkiin sidottuja tapahtumia sekä kaksi kertaa vuodessa, jouluna ja pääsiäisenä, toteutettavan nukketheateriesityksen. Vekkula toimii myös pukuvuokraamona teattereille ja yksityisille käyttäjille. Talon sisäisten palveluiden ohella Vekkula tuottaa sisältöä ja ympäristöjä eri tapahtumille. (Sammatti 2018).

Vekkulan edeltäjä, Satutalo Vekkulinna, perustettiin kolmetoista vuotta sitten Mikkeliin. Vuonna 2016 Vekkulinna pääsi muuttamaan isompiin tiloihin Mikkelin Tuppuralaan. Uudet tilat mahdollistivat toiminnan laajenemisen ja kulttuurikeskuksen nimekkeen. (Sammatti 2018).

Vekkulan idean takana on mikkeliäinen ohjaaja-näyttelijä Tarja Pyhähuhta. (Sammatti 2018). Tarja on Vekkuliteatterin perustamisesta vuodesta 1985 lähtien tehnyt työtä Mikkeliin lasten ja nuorten teatteriharrastuksen parissa (Lasten kulttuurikeskus Vekkula 2018).

Lapsille elämyksellisten teatterikokemusten luomisen lisäksi Tarja suhtautuu nukketheateriin intohimoisesti. Hänellä on nukketheaterista usean vuosikymmenen kokemus. Jouluna ja pääsiäisenä esitettävien nukketheateriesitysten jatkoksi Vekkula on hakenut hankerahoitusta kiertävän nukketheaterin tekemiseen: Vekkula on päässyt osaksi Mikkelin kaupungin KulttuuriKamelia, joka mahdollistaa uuden nukketheaterihankkeen toteuttamisen. (Sammatti 2018).

3.2 Toiveet ja tavoitteet

Keväällä 2018 otin yhteyttä Lasten kulttuurikeskus Vekkulan perustajaan Tarja Pyhähuhtaan. Kerroin etsiväni opinnäytetyölleni aihetta ja kokevani Vekkulan olevan minua kiinnostava yhteistyökumppani. Olin ennen yhteydenottoa miettinyt muutaman aiheen opinnäytetyölleni, jotka esittelin Tarjalle.

Ideani teatterinukketyöpajasta sai innostuneimman vastaanoton ja sain samalla kuulla, että nukketeatteria kohtaan on paljon kiinnostusta tällä hetkellä Mikkelissä. Puhelun jälkeen kävimme sähköpostivaihtoa, jonka puitteissa Tarja ehdotti työpajapäivän pitämistä osana lasten Hulivilikarnevaalien työpajapäivän ohjelmaa. Samalla syntyi idea pidemmän työpajakokonaisuuden toteuttamisesta kesäleirin muodossa.

Huhtikuussa tapasin Tarjan Vekkulassa, ja kävimme vielä läpi tulevat suunnitelmat sekä löimme päivämäärät ja työpajojen kestot lukkoon. Sain tutustua Vekkulan tiloihin ja pääsin näkemään ensimmäistä kertaa myös materiaalivaraston (Kuva 2., s. 7-8).

Tarjalta tuli toive, että leiriviikon sisältö voisi perustua jonkun klassikkosadun ympärille. Jaamme suuren rakkauden H.C. Andersenin satuihin, ja sadun käyttäminen leiriteemana tuntui hyvältä ratkaisulta. Tapaamisen jälkeen oli selvillä projektien aikataulut, materiaaliresurssit sekä markkinointiaikataulu.

Aloitin leiriviikon sisällön suunnittelun sadun valitsemisella. Jo lapsena minua viehättänyt Peukalo-Liisa vaikutti hyvältä kokonaisuudelta tematiikkansa ja runsaan hahmomäärän ansiosta. Ehdotin kyseistä satua leirin teemaksi, ja Tarja antoi tälle idealle vihreää valoa. Palaan vielä luvussa 5.2 (s. 27) tarkemmin perusteluihin Peukalo-Liisan valinnasta.

Seuraavaksi rupesin sopimaan sähköpostien kautta työpajojen tarkemmista toiveista, muun muassa

osallistujamääristä ja työpajojen ikäryhmätoiveista, Vekkulan toiminnasta vastaavan Henni Sammatin kanssa. Kohderyhmä tarkentui työpajapäivän osalta 3-8 -vuotiaisiin lapsiin ja leiri suunnattiin kouluikäisille.

Koska myin oman työpaja-ajatukseni Vekkulalle, sain sisältöjen tarkempaan suunnitteluun vapaat kädet. Halusin lähteä luomaan monipuolista, lapsia innostavaa ja laadukasta kokonaisuutta. Kummankin työpajan suunnitteluprosessista kerron luvussa 5 (s. 20-32).

Kuva 1. Teatteripukurekvisiittaa Prinsessa-huoneessa

Kuva 2. Tila, jossa työpajat toteutettiin

4 Suunnitteluprosessin taustatutkimus

Tässä luvussa kerron suunnitteluprosessin lähtökohdista kartoittamalla suunnittelutyössä ratkaistavat ongelmat ja haasteet. Lisäksi esittelen teoriaa, johon perehdyin suunniteluni pohjamateriaaliksi. Työpajakonseptien suunnittelun tueksi tutustuin konseptisuunnitteluun ja vastuulliseen muotoiluun. Teatterinukkeihin ja niiden valmistamiseen tutustuin kirjallisuuden ja kahden nukenrakentajan haastattelun kautta. Pohdin myös terminologista eroa teatterinuken rakentamisen ja muotoilun välillä.

Kuva 3. Siiran Sirkusmatka

4.1 Ongelmat ja haasteet

Jo tulevasta opinnäytetyön aiheesta sovittaessa Vekkulan kanssa tiesin, että edessäni on laaja ja haastava suunnittelukokonaisuus. Koko prosessi oli hyppy tuntemattomaan. Tietotaitoni nukketeatterista ja käsinukeista olivat vähäiset. Olin lapsena nähnyt nukketeatteriesityksiä Teatteri Hevosengässä ja leikkinyt kotona käsinukeilla. Uuden ammatillisen aluevaltauksen lisäksi lasten huomioiminen kohderyhmänä oli minulle uutta. Lähdin purkamaan näitä ongelmia mahdollisimman kattavan ja monipuolisen taustatutkimisen kautta.

Alkukeväästä 2018 opinnäytetyöni aiheen varmistuttua Helsingin Suvilahdessa turkulainen nukketeatteriammattilaisten verkosto Aura of Puppets järjesti nykynukketeatterin minifestivaalin Oh My Puppets!, joka tarjosi kolme aikuisille suunnattua nukketeatteriesitystä. Tämän lisäksi minifestivaalissa oli uutena osana Oh My Little Puppets! -kokonaisuus, joka oli suunnattu lapsiyleisölle. Omien aikataulujeni ja kiinnostusteni mukaan päätin mennä katsomaan lapsille suunnatun Alma Rajalan ja Laura Hallantien ohjaaman Siiran Sirkusmatka -esityksen (Kuva 3.). (Aura of Puppets 2018a,b.) Lapsille suunnattu esitys tuki oman suunnittelukokonaisuuteni kehystä.

Esitys oli positiivinen kokemus ja jälkikäteen ajatellen nappivalinta: esityksessä oli paljon eri tyyliä ja eri tavoilla liikkuvia nukkeja. Loppukeväästä otin yhteyttä esityksen nukenrakentaja Laura Hallantiehen ja sovimme haastattelutapaamisen Turkuun.

Siiran Sirkusmatkan lisäksi kävin teatteri Hevosengessä katsomassa esityksen Kaunotar ja Hirviö, jonka jälkeen pääsin haastattelemaan ja tutustumaan teatterin nukenrakentaja Fanni Liedon työhön ja hänen matkaansa nukenrakentajaksi. Kirja-aineiston lisäksi kahden nukenrakentajan henkilökohtainen tapaaminen avasi minulle konkreettisemmin sitä, kuinka nukkeja voi tehdä monella eri tavalla ja jokaisella nukenrakentajalla on omat lähtökohdansa ja tavoitteensa työnsä suhteen.

Lasten kanssa toimiminen ja heille mielekkään sisällön suunnitteleminen oli toinen iso haaste. Etsin taustalukemistoksi nimenomaisesti lasten taidekasvatuksen ja nukketeatterin yhdistäviä teoksia. Näiden tueksi löysin itselleni loistavan askarteluorientoituneen muskariopettaja Laura Lecklinin assistentiksi leiriviikkoa varten. Jo pelkkä tieto ammattipedagogin läsnäolosta toi minulle rauhaa ja varmuutta suunnitteluvaiheessakin. Leiriviikon aikana sain kokea, kuinka iso apu Vekkulan vakiohenkilökunnasta ja kahdesta kesätyöntekijästä oli. Lasten kanssa oli ihanaa toimia, kun tiesi rakennuksen olevan täynnä lasten parissa mielellään töitä tekeviä ihmisiä. Yksin kokonaisuudet olisivat olleet aivan liian isoja ja vastuullisia haasteita minulle, jolla ei ollut aiempaa kokemusta lasten kanssa työskentelystä.

Paljon miettimistä aiheuttanut asia oli osallistujamäärän määrittäminen. Koska minulla ei ollut aiempaa kokemusta lasten kanssa toimimisesta, en voinut ennustaa kuinka montaa lasta pystyn kerralla ohjeistamaan ja auttamaan käsillä tekemisessä. Työpajapäivän nukkeja suunnitellussa päätin kiinnittää erityisesti huomiota ajankäyttöön. Näistä ajankäyttöä lyhentävistä ratkaisuista kerron sivulla 23 Käsinukketyöpajan suunnittelua käsittelevässä luvussa 5.1.

Leiriviikon osallistujamäärää oli vaikeampi hahmottaa etukäteen. En halunnut mahdollisen

suuren kiinnostuksen vuoksi rajata kävijämäärää liian pieneksi. Koska tiesin saavani apukäsiä käyttööni leiriviikolle, uskalsin pitää osallistujamäärän melko suurena. Lopulta leirille tuli neljä ilmoittautumista, joka osoittautui sopivaksi määräksi leiriläisiä. Enemmässä osallistujamäärässä minulla olisi todennäköisesti kasvanut paineet ja stressitaso liian suureksi sen suhteen, saavatko kaikki varmasti nukkensa ajoissa valmiiksi omasta visiosta liikaa tinkimättä.

Itse asettamani haaste oli kierrätys- ja ylijäämämateriaalin hyödyntäminen nukkein rakentamisessa. Halusin keskittyä pehmeisiin tekstiilimateriaaleihin oman erikoistumisalani mukaan. Vekkulalla on melko laaja varasto täynnä mitä ihmeellisempiä ja ihania, etenkin teatterikäyttöön soveltuvia kankaita. Pääasiassa hyödynsin materiaaleissa näitä Vekkulalta löytyneitä vailla käyttöä olevia materiaaleja. Prototyyppejä valmistaessani käytin osin omia opintojeni aikana kertyneitä tilkku- ja lankavarastoja.

Käytössä jo olleiden materiaalien lisäksi hyödynsin Kierrätyskeskuksen Kädentaitopalvelu Näprän ilmaistukkaa (https://www.kierratyskeskus.fi/myymalat_ja_palvelut/kadentaitopalvelu_napra). Tilasin Näprän ilmaistuksesta lankoja, nappeja, karvakankaita ja puuromua. Olen tyytyväinen, että päätin käyttää tätä palvelua. Tulevaisuuden projekteissa kynnys palvelun käyttöön on matalampi ja tiedän kuinka se toimii. Palaan vielä luvussa 8 (s. 53-58) kierrätysmateriaalien hyödyntämiseen ja siihen, kuinka tulevaisuudessa voisin hyödyntää laajemmin kierrätysmateriaalien eri toimittajia.

Osa työpajaprojektin haasteista rajautui pois opinnäytetyöni kirjallisesta osuudesta. Vastasin työpajojen markkinointiviestinnästä. Suunnittelin ja toteutin viestinnän ja markkinoinnin lisäksi leiriläisille verkkoon ilmoittautumislomakkeen ja pidin huolta yhteydenotosta leiriläisten vanhempien kanssa.

Koska nukketeatteri on kokonaisvaltainen taidemuoto, suunnittelin yhdessä Hennin kanssa Vekkulan nukketeatterilavasteiden muokkausta leirin loppuesitystä varten ja toimin esityksen ohjaavassa asemassa ja taiteellisena johtajana. Tietynlaisena monitoimiosajana toimiminen lisäsi haasteita ja vei välillä energiaa työpajakonseptien suunnittelulta.

4.2 Konseptisuunnittelu

Konsepti, lat. conceptum, klassisessa latinassa “kuviteltu (asia)”, keskiaikaisessa latinassa “luonnos, abstrakti” (Online Etymology Dictionary 2018.)

Konseptisuunnittelu ja **konseptisuunnittelija** ovat termejä, joille ei ole vakiintunut yleispätevää, alasta riippumatonta kattokäsitettä. Alasta riippuen konseptisuunnitelma voi olla suunnitteludokumentti, prototyyppinä ja luonnoksia tai haettavaa rahoitusta varten tehtävä pohjatyo. Yleisesti konseptisuunnitelma mielletään konseptia konkreettisemmaksi, aivan kuten konsepti mielletään ideaa konkreettisemmaksi asiaksi. (Iljin 2006: 75, 77.)

Suoraan tekstiilisuunnitteluun liittyvää tietoa konseptisuunnittelusta ei juurikaan ole, joten olen koonnut eri aloilta löytyviä, omaa suunnittelukokonaisuuttani tukevia lähteitä.

Idea toimii konseptin lähtökohtana, jota varten ideaa ruvetaan kokoamaan rajaamalla ja valinnalla konkreettisempaan muotoon. Matkalla kohti konkretiaa, konseptista suunnitelmaksi, tarvitaan konseptisuunnittelua. (Kuvio 2., s. 13.-14)

Tarkastelen seuraavaksi hyvän konseptin tuntomerkkejä sekä avaan konseptisuunnittelijan ammatillista osaamista. Lopuksi peilaan teoriaa omiin konseptisuunnitelmiini.

Hyvä konseptisuunnitelma on toistettava, monipuolinen, yksilöllinen, yksityiskohtainen ja joustava (Parikka 2016).

Toimiva konseptisuunnitelma on alusta alkaen huolella laadittu kokonaisuus. Konseptisuunnittelijan on tärkeää päästä kartoittamaan jo olemassa oleva tieto ja ottaa selvää niistä seikoista, mitä ei vielä tiedetä. On tärkeää selvittää, mitkä osa-alueet vaativat tarkempaa tutkimusta. Näin päästään näkemään, mitkä osiot konseptissa vaativat eniten

aikaa pohjatutkimukselle ja mikä on relevanttia juuri kyseisen konseptin suunnittelun kannalta.

Prototyyppinä ja kokeiluja tehdään, jotta tietämättömien seikkojen määrä vähenisi. Samalla erilaiset kokeilut lisäävät varmuutta tekemiseen, ja ne toimivat osin oppimisen välineinä. Näin kehitteillä oleva idea muuttuu konkreettisemmaksi. (Hassi, Paju & Maila 2015: 20-21, 49.)

Konseptisuunnittelijana toimivalta ihmiseltä odotetaan monialaista osaamista sekä suurten kokonaisuuksien hahmottamiskykyä. Dokumentointia ja konseptin kasaamista varten konseptisuunnittelijalta on myös hyvä löytää hyvät taidot käsikirjoittamisesta. (Iljin 2006: 83.)

Käsikirjoitus voi olla pelkästään kirjallinen, mutta konseptia luodessa visualisointi toimii tärkeänä konkretisoivana tekijänä. Ideasta muotoutunut konsepti ikään kuin puetaan visuaaliseen tarinalliseen muotoon esimerkiksi kuvitusten,

kaavioiden, animaation tai videoiden avulla. Visualisoinnin hyöty aliarvioidaan helposti. (Hassi, Paju & Maila 2015: 136.)

Työpajakonseptien suunnittelun alkumetreillä lähdin purkamaan vielä ilmassa leijuvaa ideoiden ja ajatusten vyyhtiä kirjoittamalla. Jaoin pohdittavat asiat seuraaviin konseptisuunnittelun osa-alueisiin:

mahdollisuudet
rajoitteet
näkökulmat
viitekehykset
tarkennukset (Iljin 2006: 79).

Opinnäytetyön liitteestä löytyy kyseisten osa-alueiden pohdiskelua, jota tein aivan projektien alussa.

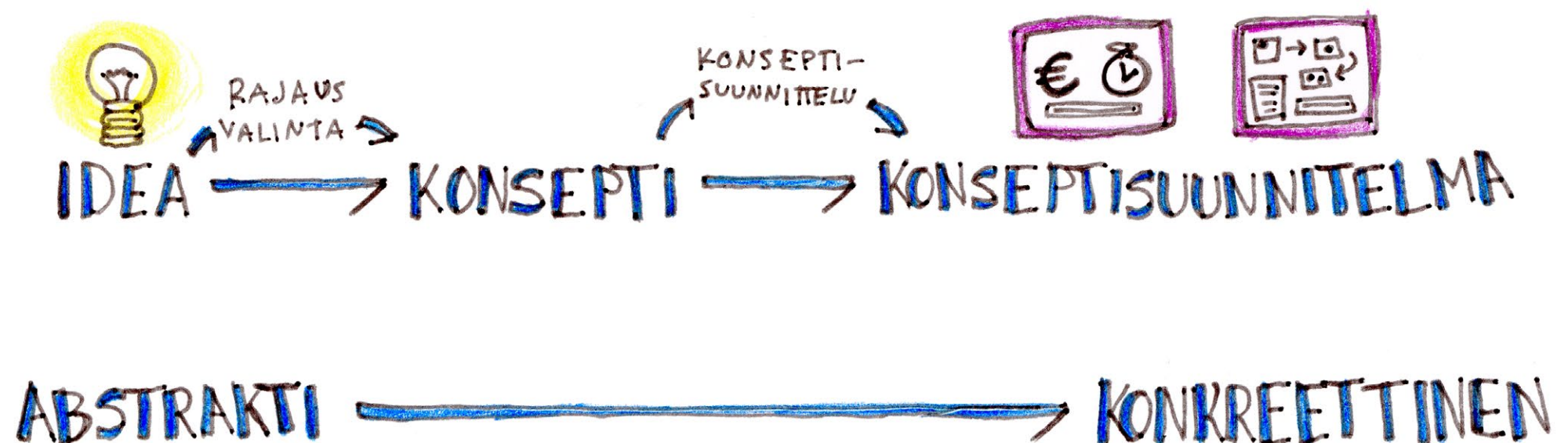
Työpajakonsepteja suunnitellessani suunnittelun ja lopullisen konseptisuunnitelman välillä olennaisin erottava tekijä oli nimenomaan visualisointi. Konseptin ideat ja osaset tuntuivat abstraktilta, vaikeasti tavoitettavissa olevalta, kokonaisuudelta ennen lopullisten suunnitelmien kokoamista. Visualisoinnin aloittamisessa minua helpotti ajatusleikki, että tuotan itselleni ikään kuin

markkinointimateriaalia työpajojeni kokonaisuuksista. Palaan konseptisuunnitelmiini ja niiden visualisointeihin luvussa 7.

Suunnittelemani työpajakonseptit ovat lähtökohdaltaan **toistettavia**: konseptisuunnittelun tarkoituksena oli luoda kaksi kokonaisuutta, joiden avulla voin myydä tulevaisuudessa omaa osaamistani tilaajille vaihtelevissa ympäristöissä.

Konseptisuunnitelmani ovat **monipuolisia** ja **joustavia** vaihdeltavien teemojen ja eri toimintaympäristöjen ansiosta. Suunnitelmat toimivat lähtökohtina, joita on helppo soveltaa kulloisenkin asiakkaan tarpeisiin. Konsepteissa ei ole esimerkiksi mitään tarkkaa aikaa tai paikkaan sidottua osasta.

Yksilöllisen konsepteista tekee oma taiteellinen estetiikkani sekä kyyni ottaa huomioon kulloisenkin asiakkaan erityistoiveet. Konseptisuunnitelmissani erottuu selkeästi **yksityiskohtatasolla** työpajan toteuttamiseen tarvittavat materiaalit ja tuntiaikataulut. Nämä auttavat tilaajaa näkemään nopeallakin silmäyksellä vaadittavat resurssit.

Kuvio 2. Ideasta konseptisuunnitelmaksi

4.3 Työpajamuotoilu ja vastuullinen muotoilu

Työpajamuotoilu

Työpajakonsepteja suunnitellessani kävin paljon sisäistä vuoropuhelua itseni kanssa siitä, mihin muotoilun kategoriaan työpajojen suunnittelu ja toteuttaminen oikeastaan kuuluu. Tutkiessani muotoilun kentällä toteutettavia työpajoja, törmäsin jatkuvasti termiin osallistava muotoilu. Osallistava muotoilu kuulostaa alkuun erittäin sopivalta termiltä. Sanalle on vakiintunut tietty merkitys muotoilijoiden ammattikielessä: kyseessä on yksi muotoilun työmenetelmistä, eikä esimerkiksi se kuvaa suoraan mitään määrätynlaista lopputuotetta.

Osallistavan muotoilun juuret Pohjoismaissa ulottuvat 1970-luvulle, jolloin palvelun loppukäyttäjät keksittiin ottaa mukaan jo itse suunnitteluprosessiin. Tämän idean ympärille syntyi liike, jolla oli vahva poliittinen tausta. Käyttäjiä osallistavaa muotoiluprosessia varten on kehitelty paljon erilaisia työpajamenetelmiä. (Mattelmäki 2015.) Kyseinen menetelmä auttaa suunnittelijaa pääsemään syvemmin sisälle käyttäjän tarpeisiin, ja siihen on sovellettu käyttäjälähtöisiä menetelmiä yhteiskuntatieteistä (Reijonen 2011: 199). Vaikka osallistava muotoilu saattaa sisältää työpajatoimintaa, eivät käyttäjille teetetety työpajat ole osallistavan muotoilun lopputulema vaan yksi osa kyseistä menetelmästä.

Muotoilu seuraa aikaansa eli sitä ei voi erottaa poliittisista tai sosiaalisista ulottuvuuksista. Koska muotoilu elää ja muuttuu dynaamisesti,

on sen merkitys ruvennut hämärtymään, ja on vaikea sanoa, mitä muotoilulla oikeastaan tarkoitetaan. Jotkut muotoilutoimistot puhuvat tarjoamistaan muotoilupalveluistaan mieluummin tuote- tai palvelukehittämisenä. Vaikka muotoilu-termin määrittäminen onkin vaikeaa, on muotoilun ytimessä artefakti ja sen vuorovaikutus käyttäjänsä kanssa. Artefakti voi olla konkreettisen tuotteen lisäksi myös aineeton, kuten palvelu tai elämys. (Reijonen 2011: 197.)

Opinnäytetyötäni varten suunnittelemani työpajatoiminta liitetään oman näkemykseni mukaan tyypillisesti kuvataidekasvatukselliseen, toimintaterapeutilliseen tai toiminnan ohjauksen viitekehykseen. Muotoilijana ja tekstiilisuunnittelijana haluan erottaa oman tekijyyteni ja ammatillisen taustani perinteisemmistä työpajojen toteuttajista. Työpaja itsenäisenä lopputuotteenaan on aineeton muotoilun tuote.

Haluan nimittää omaa suunnitteluprosessiani ja lopputuotteita työpajamuotoiluksi; työpajojeni suunnitteluprosessi noudattelee muotoilun, etenkin tekstiilisuunnittelun, menetelmiä luonnosten, materiaaalimoodboardien ja prototyyppien valmistamisen muodossa. Lopullisissa toteutuksissa työpajoihin osallistuvat lapset pääsevät konkreettisesti itsekkin muotoilemaan nukkejaan: vaikka nukeilla on ennalta määrätty rakenne, on materiaali- ja värivalinnat sekä hahmon olemus työpajaan osallistuvan päätettävissä. Näistä ratkaisuista kerron lisää suunnittelua käsittelevässä luvussa 5.

Suomen Muotoilukasvatusseura ry SuoMu on tuonut kuvataidekasvatuksen kenttään oman tulokulmansa muotoilukasvatuksen muodossa: MUTKU -

muotoilukasvatusta peruskouluun tarjoaa opettajille opetusmateriaalia, josta myös kerho-ohjaajat ja tapahtumanjärjestäjät voivat ammentaa ideoita. MUTKU-opetusmateriaalia voi ladata ilmaiseksi käyttöönsä SuoMun verkkosivuilta. Opetusmateriaali luo hyvän yleissivistävän perehdytyksen muotoilun maailmaan sekä teorian, että käytännön työpajatyöskentelyn avulla. (SuoMu 2017.)

MUTKU-opetusmateriaali toimi omassa suunnitteluprosessissani hyvänä referenssinä, mutta koen omien työpajakonseptieni menevän aavistuksen ohi muotoilukasvatuksesta niin lähtökohdiltaan kuin tavoitteiltaan. Näenkin, että työpajakonseptieni suunnittelu ja toteutus liikkuvat kuvataide- ja muotoilukasvatuksen välimaastossa. Teatterinukkein muotoilu asettuu esittävien taiteiden kenttään ja työpajojeni päälimmäisenä tarkoituksena on luoda lapsille ilon ja riemun kokemuksia nimenomaisesti nukketatterin tekemisessä.

Vastuullinen muotoilu

Kuten aiemmin todettiin, muotoilu ja sen merkitykset elävät jatkuvassa muutoksen tilassa. Sama pätee vastuulliseen muotoiluun. Luvussa 1 perustelin työpajojen suunnittelua omasta arvopohjastani käsin. Oma käsitykseni tulevaisuuden muotoilijasta on vihreitä arvoja noudattava ja kulutushysteriaa taltuttava ammattilainen. Minun on vaikeaa nähdä tulevaisuutta, jossa vastuuttomuus nähtäisiin osana ammattimaista toimintaa.

Vastuullinen muotoilu on vakiintunut yläkäsite, joka kattaa alleen lukuisia eri muotoilualoja, jotka keskittyvät muun muassa sosiaaliin ja ekologisiin kysymyksiin. Vastuullisen muotoilun ytimessä on

sosiaalisten ja ekologisten ongelmien ratkaisu muotoilun keinoin. Uusia lähestymistapoja ja vastuullisen muotoilun alle kuuluvia termejä syntyy jatkuvasti lisää, “kun muotoilijat löytävät uusia tulokulmia ammattiinsa”. (Reijonen 2011: 195.) Työpajamuotoilulla tuon oman uuden näkökulman vastuullisen muotoilun piiriin.

Haluan toteuttaa vastuullista muotoilua työpajamuotoilussani kestävä kehityksen periaatteita noudattaen. Kestävä kehityksen tarkoituksena on taata ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen jatkuvuus sekä nykyisille, että tuleville sukupolville (Ympäristöministeriö 2013).

Työpajamuotoilussa tulee otettua huomioon sekä aineellinen eli ekologinen, että sosiaalinen ja kulttuurinen vastuu. Kierrätystekstiilimateriaalien hyödyntäminen työpajatoiminnassa ei lisää ympäristön kuormitusta. Toiminnallisesti työpajat ottavat kulttuurista vastuuta käsillä tekemisen perinteiden jatkamisella. Mielestäni kädentaitojen opettaminen ja ylläpito opettaa ihmistä laajemminkin ottamaan vastuuta ympäröivästä maailmastaan. Käsillä tekeminen nostaa myös ymmärrystä käsityön arvosta; parhaimmillaan syntyy ymmärrys, että yksikään tuote ja tavara ei ole ilmestynyt maailmaamme tyhjästä, vailla vaivannäköä.

Kulttuurillisesti teatterinukketyöpajat tutustuttavat lapsia nukketatterin maailmaan ja pitää yllä suomalaista nukketatteriperinnettä.

4.4 Suomalaisen nukketeatterin juuret ja terminologia

Nukketeatterin ja teatterinukkein juuret ulottuvat ihmiskunnan muinaisiin animististen uskontojen rituaaleihin ja näissä käytettyihin jumalia ja henkiä esittäviin idoleihin eli palvottuihin patsaisiin. Anima on latinalainen sana ja tarkoittaa sielua. Nukkein animoinnissa eli liikuttamisessa ei siis ole kyse ainoastaan liikkeestä, vaan nuken sielullistamisesta ja henkiin herättämisestä liikkeen kautta. Myös Suomen muinaisuskonnoissa muovailtiin savesta ja meripihkasta pyhiä figuureja. Nämä figuurit pysyivät kansan keskuudessa vielä pitkään kristinuskon saavuttua Suomeen. Kuten muuallakin Euroopassa, pyhimykset korvasivat idolit, ja muinaisuskontojen riitit sulautuivat kirkollisiin seremonioihin. (Lintunen 2009: 12-15.)

Katolisen ajan Suomen kirkollisissa toimituksissa käytettiin luultavasti muun Euroopan tavoin Neitsyt Mariasta, Jeesuksesta ja pyhimyksistä valmistettuja puisia patsaita elävöittämään Raamatun tarinoita. Nukeilla saattoi toteuttaa kirkkokansan nähtävänä ihmetekoja: pyhimykset saatettiin nostaa köysistä vetämällä kirkon kattoa kohti. Kirkoissa olleet siirrettävät alttarikaapit päätyivät Euroopassa markkinoille ihmisten keskuuteen, jossa Raamatun tarinoita kerrottiin suuren suosion nostattamana. Tarinoita kuvitettiin rullalla olevien maalausten ja nukkein avulla. Olettettavasti Suomessakin kerjuumunkit kiersivät kertoen nukkehahmoin kuvitettuja tarinoita. Tämä ulostulo kirkosta kansan keskuuteen vaikutti nukkein käyttötarkoituksen maallistumiseen. (Lintunen 2009: 15-16.)

1600-luvun lopun Euroopassa nukketeatteri ja teatterinuket kehittyi omaksi taidemuodokseen. Suomeen nukketeatteri rantautui kiertävien taiteilijoiden mukana vasta 1800-luvun alkupuolella: marionetti-, käsinukke-, paperi- ja varjoteatteria esitettiin lapsille porvariston ja sivistyneistön kodeissa. 1890-luvulla nukketeatterista tuli varjoteatterin muodossa Suomessa myös aikuisten harrastus isompien kaupunkien taiteilijapiireissä sekä venäläisissä varuskunnissa. Suomen vanhimaksi oletettu käsinukke on kotoisin Turun linnasta 1860-1880-luvuilta. (Lintunen 2009: 17-19.)

Ammattimainen nukketeatteritoiminta alkoi Suomessa vuonna 1909, kun Kalle Nyström perusti Marionett-teaternin. Teatterin ohjelmisto koostui pääosin aikuisille suunnatuista esityksistä. 1900-luvun alussa muualla Euroopassa tapahtunut murros perinteisen, sermin takaa toteutettavan nukketeatterin ja modernin, nk. avoimen tekniikan nukketeatterin välillä tavoitti Suomen vasta 1970-80-luvuilla. (Lintunen 2009: 20-21.)

1950-luvulta lähtien Suomessa on käyty keskusteluja nukketeatterin terminologiasta. Esimerkiksi englannin kielessä nukeille löytyy kaksi sanaa, puppet ja doll. Puppet viittaa nukketeatterin nukkeen, doll leikkikalunukkeeseen. Suomen kielessä on vain yksi sana, nukke, joka mielletään usein leikkikalunukeksi. Tästä johtuen nukketeatterin nukeista puhuttaessa on otettu käyttöön termi teatterinukke. Nukella näyttelijästä käytetään termiä nukettaja ja liikuttamisen verbi on vastaavasti nukettaa. Liikuttamisessa saatetaan käyttää myös termejä manipuloida tai animoida nukkea sekä operoida nukella. Käytettävä termi kertoo nukettajan suhtautumisesta nukkeen ja tällä esittämiseen. (Lintunen 2009: 13.)

Opinnäytetyössäni käytän ammattikentän käytännön mukaan termiä teatterinukke ja nuken liikuttamisen yhteydessä termejä nukettaja ja nukettaa.

Eri teatterinukketyypit

Opinnäytetyössäni käytän nukketeatterin ammattikentässä vakiintunutta termiä teatterinukke ja nuken liikuttamisen yhteydessä termejä nukettaja ja nukettaa. Seuraavaksi esittelen yleisimmät teatterinukketyypit Maarit Vallinharju-Stenmanin määritelmien mukaan (Aaltonen 2002: 38). Olen jakanut perinteiset nukketyypit taulukkoon (Kuvio 3, s.18.) sen perusteella, mistä päin nukettaja nukkeaan liikuttaa.

Alhaalta liikutettavat	Käsi- ja sorminukke	Sauva- ja keppinukke	Varjonukke
Ylhäältä liikutettavat	Lankanukke eli marionetti	Liikuttajan päällä olevat maskit	Varjonukke
Takaa liikutettavat	Niskakeppinukke	Pöytäteatterinukke	Varjonukke

Kuvio 3. Teatterinukketyypit (Aaltonen 2002, 38.)

Käsi- ja sorminukeissa nuken tukirankana toimii nukettajan oma käsi tai sormi (Kuva 4.). Nukettaja ”pukee” käsinuken käteensä hansikkaan tavoin. (Aaltonen 2002: 38). Käsinukke on tyypillisimmin yhdellä kädellä liikutettava nukke, mutta käsinukesta voi tehdä myös kahdella kädellä liikutettavan (Barić 1996: 32). Käsinukkein historia sijoittuu Italiaan, jossa valkoisiin vaatteisiin ja suippohattuun pukeutunutta ilkikurista, puheliasta nukkea kutsuttiin Pulcinellaksi. Italiasta Pulcinella levittäytyi nukketeatterin mukana Ranskaan, jossa nukkea alettiin kutsua nimellä Polichinelle. Saksankielisiin maihin levitessään Pulcinellan vastineeksi syntyi Kasper-nukke. (Torén 2000: 17-18). Suomeen Kasper-nukke saapui vasta 1950- ja 60 -luvuilla (Witting & Tawast 2009: 56).

Kuva 4. Erilaisia käsinukkeja

Sauvanukke on nukke, jonka perusrunkona toimii tukevahko keppi. Sauvanuken alkuperä löytyy Jaavalta. Sauvanuken käsien liikuttaminen tapahtuu ohuempien, nuken käsissä kiinni olevien, sauvojen avulla. (Kuva 5.) Liikuttamisessa tarvitaan kaksi kättä: toinen pitää kiinni vartalosauvasta ja toinen käsi ohjailee käsien ohjaussauvoja. **Keppinukke** on sauvanukke, jonka raajoja ei liikutella sauvoilla, vaan ne riippuvat nukessa vapaasti. (Aaltonen 2002: 38.)

Varjonukkea käytetään varjoteatterissa. Liikuttelutapoja on monia erilaisia, esimerkiksi keppinuket toimivat hyvin varjoteatterissa. (Aaltonen 2002, 38.) Varjoteatterissa hahmo piiryy näyttämönä toimivaa kangasta vasten. Esimerkkikuvassa esittelen takaa ja alhaalta liikuteltavan varjonuken. (Kuva 5.)

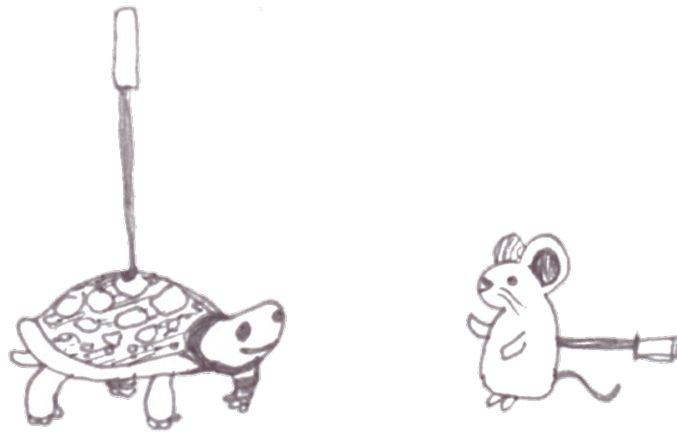
Kuva 5. Sauvanukke (yllä) ja varjonukkeja

Lankanukke eli **marionetti** on nimensä mukaisesti langoilla ylhäältäpäin liikuteltava nukke (Aaltonen 2002: 38). Sana marionetti ”juontuu Maria-figuurista (italiaksi hellittelynimi Marioneta, pikku Maria), jonka käteen oli kiinnitetty lanka. Siitä salaa vetämällä pappi sai Marian käden tekemään siunaavan eleen, ja kirkkokansa koki ihmeen.” (Lintunen 2009: 15-16) Langat voivat olla kiinnitettynä yhteen tai useampaan ohjausristikkoon (Barić 1996: 76-77). Marionetin varioaatio on **sauvamarionetti**: päässä on langan sijasta ohut keppi, joka päättyy ylhäällä kädensijaan. Nukun muita raajoja liikutetaan langoilla. (Aaltonen 2002: 38). (Kuva 6.)

Kuva 6. Sauvamarionetti ja marionetti

Pöytäteatterinukke on nukke, jota käytetään pöydälle rakennetussa esityksessä. (Kuva 7.) Esityksen lavastus on sommiteltu pöydälle. (Aaltonen 2002: 38.) Pöytäteatterinukun lähisukulainen on niskakeppinukke (Vanttaja 2002: 72).

Kuva 7. Pöytäteatterinukkeja

Niskakeppinukke on teatterinukke, jolla on niskassaan keppi pään monipuolista liikuttamista varten. (Kuva 8.) Niskakeppinukun vartalo valmistetaan useimmiten puusta ja raajat on nivelletty. Niskakeppinukke on länsimainen vastine japanilaiselle **Bunrakunukelle**. (Vanttaja 2002: 72-75). Puista Bunrakunukkea liikuttaa kolme nukettajaa. Länsimaisessa nukketeatterissakin esiintyy nukkeja, joita nukettaa useampi ihminen. (Hallantie 2018).

Bunrakunukun päätä ja oikeaa kättä liikuttaa arvoasteikossa korkein nukkemestari, avustajista seuraava vasenta kättä ja toinen jalkoja. Nukkemestarilla on yllään 1800-luvun perinneasu ja kaksi muuta nukettajaa on pukeutunut kokomustaan huputettuun asuun. (Encyclopaedia Britannica 2018). Bunrakunuket ovat ilmaisuvomaisia ja niillä usein liikuteltavat silmät, esimerkiksi kaunis neito saattaa muuttua kesken esityksen demoniksi suun auetessa ja silmien muuttuessa tulipunaisiksi. (Hallantie 2018).

Kuva 8. Niskakeppinukke

Teatterinukkein materiaaleista

Teatterinukkeja pystyy rakentamaan melkein pä mistä tahansa materiaaleista. Jokaisen kodista löytyy valtavat määrät hyvää materiaalia omien nukkein luomiseen: keittiövälineet, langanpätkät, vanhat verhot ja lakanat, viilipurkit ja muu kodin irtaimisto taipuu erilaisiksi hauskoiksi nukkehahmoiksi, vain oma mielikuvitus on rajana. (Barić 1996: 6, 8-12.)

Kierrätysmateriaalit ja ylijäämän hyödyntäminen on inspiroinut teatterinukkein parissa työskenteleviä suomalaisia tekijöitä jo vuosikymmenet. Esimerkiksi jo edesmennyt suomalaisen nukketeatterin uranuurtaja Kirsti Huuhka on ollut kierrätysmateriaalien hyödyntämisessä lähes edelläkävijän asemassa (Väntsi 2012: 8, 11).

Nukentajien haastattelujen yhteydessä kysyin eri tyyppisten materiaalien hyödyntämisestä nukkeissa. Laura Hallantie kertoi, että hän esimerkiksi hyödyntää nukkein vaatteissa paljon vanhoja villapaitoja ja niiden huopumisominaisuutta. Hän käyttää lisäksi mielellään paperimassaa ja puuta, sekä pitää mattapinnasta esimerkiksi nukkein kasvoissa. (Hallantie 2018.) Paperimassa on vastuullisen muotoiluun sopiva materiaali, koska sen raaka-aineena voi käyttää kierrätettyä sanomalehti- tai toimistopaperia (Marttajärjestö 2018).

Teatteri Hevosenkengän nukentaja Fanni Lieto käyttää paljon puuta nukkein pohjarakenteessa. Lieto käyttää nukkeinrakennuksessa myös vaahtomuovia; materiaali on kevyt ja nukkeista ei tule liian raskaita. (Lieto 2018.)

Siinä missä Hallantie vierastaa muovisen näköistä pintaa ja karttaa lakkoja, Lieto pintakäsittelee akryylimaalilla maalatessaan kasvot lopuksi lakalla. Akryylimaalien lisäksi hyviä maalausmateriaaleja ovat esimerkiksi puu- ja vesivärit sekä liitujauhomaalit. (Hallantie 2018, Lieto 2018.)

Rakentamista, askartelua vai muotoilua?

Nukketeatterin ammattikentällä nukkeja valmistava henkilö on nimikkeeltään nukentaja (Teme 2015). Tästä sanasta juontuneen myös termi

nukentaminen, kun puhutaan teatterinukun valmistamisesta. Nukentaminen sanana soveltuu mielestäni hyvin teatterinukkeihin, koska esimerkiksi niskakeppinukeissa on usein puinen tukirakenne ja puun työstäminen on lähellä rakentamista. Omasta mielestäni rakentaminen on myöskin lähempänä tarkasti etukäteen suunniteltujen työvaiheiden toteuttamista ja jo hyviksi todettujen käytäntöjen toistamista. Pehmeiden materiaalien kanssa työskentelevänä muotoilijana ja tekstiilisuunnittelijana koen rakentamisen itselleni vieraaksi työskentelytavaksi.

Miellen askartelun enemmän harrastelijan tekemiseen viittaavana sanana. Toiminnassani teatterinukkeinkin saralla haluan päästä hyödyntämään kierrätettyjä tekstiilimateriaaleja mahdollisimman runsaasti. Usein oma työskentelyni pehmeiden materiaalien kanssa on luonteeltaan lähempänä muodon hakemista, muotoilua. Kirsti Huuhkalla oli tapana todeta, että hän enemmänkin synnyttää kuin askarteleen nukun (Väntsi 2012: 8). Synnyttäminen tuottaa mielikuvan vaihteesta luomisesta, jossa seuraava vaihe määräytyy syntyneiden havaintojen pohjalta. Valmistamaessani prototyyppeni minullekin syntyi kokemus enemmänkin teatterinukun synnyttämisestä kuin rakennus- tai askarteluprosessista.

Muotoilu antaa tekemiseen joustavuutta muodon ja rakenteen hakemisessa. Muotoilu on omasta mielestäni tapa tuottaa ratkaisuja niin visuaalisiin, rakenteellisiin kuin toiminnallisiin ongelmiin. Tekeminen on prosessinomaista, siinä on tilaa ajatukselle ja välillä voi pysähtyä oman tekemisen äärelle ja pohtia, miksi on tekemässä juuri sitä, mitä tekee. Etenkin nukkeleiriä suunnitellessani minulle oli tärkeää tuottaa kokonaisuus, jossa lapset saavat myös itse keksiä omia ratkaisuja nukkeihinsa. Halusin toteuttaa kokonaisuuden, jossa tekeminen ei ole liian suoraviivaista ja orjallista ohjeiden noudattamista.

Opinnäytetyöprosessin edetessä käytin ja sovelsin paljon muotoilun opinnoissa oppimiani menetelmiä. Näistä lähtökohdista katsoen miellen oman toimintani ja opinnäytetyöni puitteissa tapahtuneen teatterinukkein valmistamisen ensisijaisesti teatterinukun muotoiluna.

Nukkeleiri Peukalo-Liisa

Lasten kulttuurikeskus Vekkulassa 16.-20.7.2018

Nukkeleiri Peukalo-Liisa on kesäleiri kouluikäisille, jossa tutustutaan teatterinukkien valmistamiseen ja esityksen luontiin sadun pohjalta. Leirin päättää leiriläisten esitys **20.7. klo 15 Vekkulassa**.

Leiripäivät ovat **klo 10-16**. Lounas ei sisälly hintaan, eli omat eväät mukaan!

Leirin hinta on **85 € / osallistuja**.

ILMOITTAUTUMINEN

Ilmoittautuminen leirille aukeaa 23.5. klo 12. Linkki ilmoittautumislomakkeeseen löytyy Vekkulan verkkosivuilta www.kulttuurikeskusvekkula.fi

Olethan ajoissa liikenteessä, leirille otetaan mukaan 15 osallistujaa ja paikat täyttyvät ilmoittautumisjärjestyksessä.

Leirin hinta sisältää materiaalikulut ja pientä välipalaa.

Leiriläisiltä ei vaadita aiempaa kokemusta nukeista tai teatterista!

Lisätietoja löytyy Vekkulan verkkosivuilta. Tiedustelut voi lähettää leirin vetäjälle Auroralle aurora.frestadius@gmail.com

Nukkeleiri on osa Metropolia AMK:ssa opiskelevan Aurora Frestadiuksen muotoilun opinnäytetyötä.

Lasten kulttuurikeskus Vekkula
Aurakatu 7
50190 Tuppurala, Mikkeli

Seuraa Vekkula sosiaalisessa mediassa!

@vekkula1

@kulttuurikeskusvekkula

5 Työpajakonseptien suunnittelu

Suunnittelu jakautuu kahteen osaan: yksipäiväisen non-stop -tyyppisen Käsinnukketyöpajan sekä useamman päivän mittaisen Nukkeleiri Peukalo-Liisan suunnitteluun. Kummankin työpajakokonaisuuden visuaaliset lähtökohdat hahmottuivat työpajojen mainosjulisteita tehdessä (Kuva 9., s. 19).

Käyn läpi suunnitteluprosessin alustavista suunnitelmista prototyyppien valmistamisprosessiin ja niistä kummunneiden ongelmien ratkaisemiseen. Lopulliset konseptisuunnitelmat esittelen luvussa 7.2 (s. 48-52) työpajojen toteuttamisen jälkeen: työpajojen järjestäminen auttoi osaltaan tiivistämään työpajakonseptieni pääideaa ja pystyin ottamaan lopullisten suunnitelmien laatimisessa huomioon käytännön kautta saadut havainnot.

5.1

Käsinukketyöpajan suunnittelu

Kuva 10. Ensimmäiset luonnokset teatterinukeista

Käsinukketyöpaja toteutui osana Hulivilikarnevaalien työpajapäivän ohjelmaa. Hulivilikarnevaalit on vuodesta 1992 Mikkelissä järjestetty lasten kulttuuritapahtuma koko perheelle. Tapahtuma on vuosittainen ja tänä vuonna tapahtumaviikolla järjestettiin ensimmäistä kertaa työpajapäivä. (Hulivilikarnevaalit 2018.) Lasten kulttuurikeskus Vekkulaan on toivottu toimintaa kesäajalle ja Hulivilikarnevaalien työpajapäivä osui ajankohdallisesti juuri sopivasti oman työpajakonseptini toteuttamiseen. Työpajan tarkka päivämäärä määräytyi Hulivilikarnevaalien aikataulujen mukaan kesäkuun lopulle.

Ensimmäiset alustavat idealuonnokset piirsin ennen yhteistä tapaamista Tarja Pyhähuhdan kanssa. (Kuva 10.) Alustavien ideoiden ja suunnitelmien näyttäminen auttoi hyvään alkuun. Sain hyväksyvää ja positiivista palautetta, ja seuraavaksi alkoikin suunnittelu visualisoinneista kolmiulotteisiksi tuotteiksi.

Opinnäytetyöprosessini ja Hulivilikarnevaalien tiedotusaikataulujen ristikkäisyydet aiheuttivat minulle omat haasteensa. Jouduin myymään työpajaideani ja kertomaan sen tarkemmasta sisällöstä ennen kuin olin ehtinyt aloittaa varsinaista suunnittelutyötä. Vekkulan omat mainokset tapahtumapäivästä tuli myös saada valmiiksi ennen sisällön tarkempaa suunnittelua. (Kuva 11., s. 22) Tämä pieni ajallinen ristiriita loi minulle sopivaa

painetta päättää päivän kokonaisuuteen liittyvistä raameista. Näitä olivat mm. työpajapäivän kesto, osallistujien määrä, hinta sekä ikäluokka.

Jotta osallistumiseen olisi mahdollisimman matala kynnys, päätin lähteä suunnittelemaan työpajaa nonstop-pohjalta. Tämä antoi suunnittelulleni hyvän lähtökohdan ja sopivan määrän ongelmia ratkaistavaksi.

Oma tapani työskennellä suunnittelijana on ajattelulähtöistä toimintaa. Opintojeni aikana olen havainnut, että kun muut ovat jo aloittaneet konkreettisen tekemisen tai saaneet työnsä viittä vaille valmiiksi, minä vasta aloitan toteuttamisen pohtimista suunnitelmieni pohjalta. Edellisessä luvussa esittelemäni taustateoria tuki omaa ajatteluprosessiani.

Aineistona käyttämistäni kirjoista löytyi paljon hyviä vinkkejä ja selkeitä ohjeita yksinkertaisten, mutta ilmeikkäiden nukkein valmistamiseen. Maija Barićin Nukketeatteria! (1996) on kauniisti ja selkeästi kuvitettu perusteos, jota voin lämpimästi suositella kaikille nukkerakentamisesta kiinnostuneille. Kirjassa käydään läpi eri tyyppisten matalan valmistuskynnyksen teatterinukkeja.

Kirjallisuuden ohella käymäni haastattelut nukkerakentajien Fanni Liedon (2018) ja Laura Hallantien (2018) kanssa avasivat minulle

Seuraa Vekkula sosiaalisessa mediassa! @vekkula1 @kulttuurikeskusvekkula

Hulivilikarnevaalien työpajapäivänä

KÄSINUKKETYÖPAJA

Lasten kulttuurikeskus Vekkulassa 26.6.2018 klo 10-16

Tervetuloa Vekkulaan näpertelemään ihan oma käsinukke!

Työpajassa on tarjolla erilaisia nukkemalleja, joten perheen pieninkin voi osallistua vanhemman kanssa. Valmiita nukkeja pääsee kokeilemaan nukketeatterilavasteisiin!

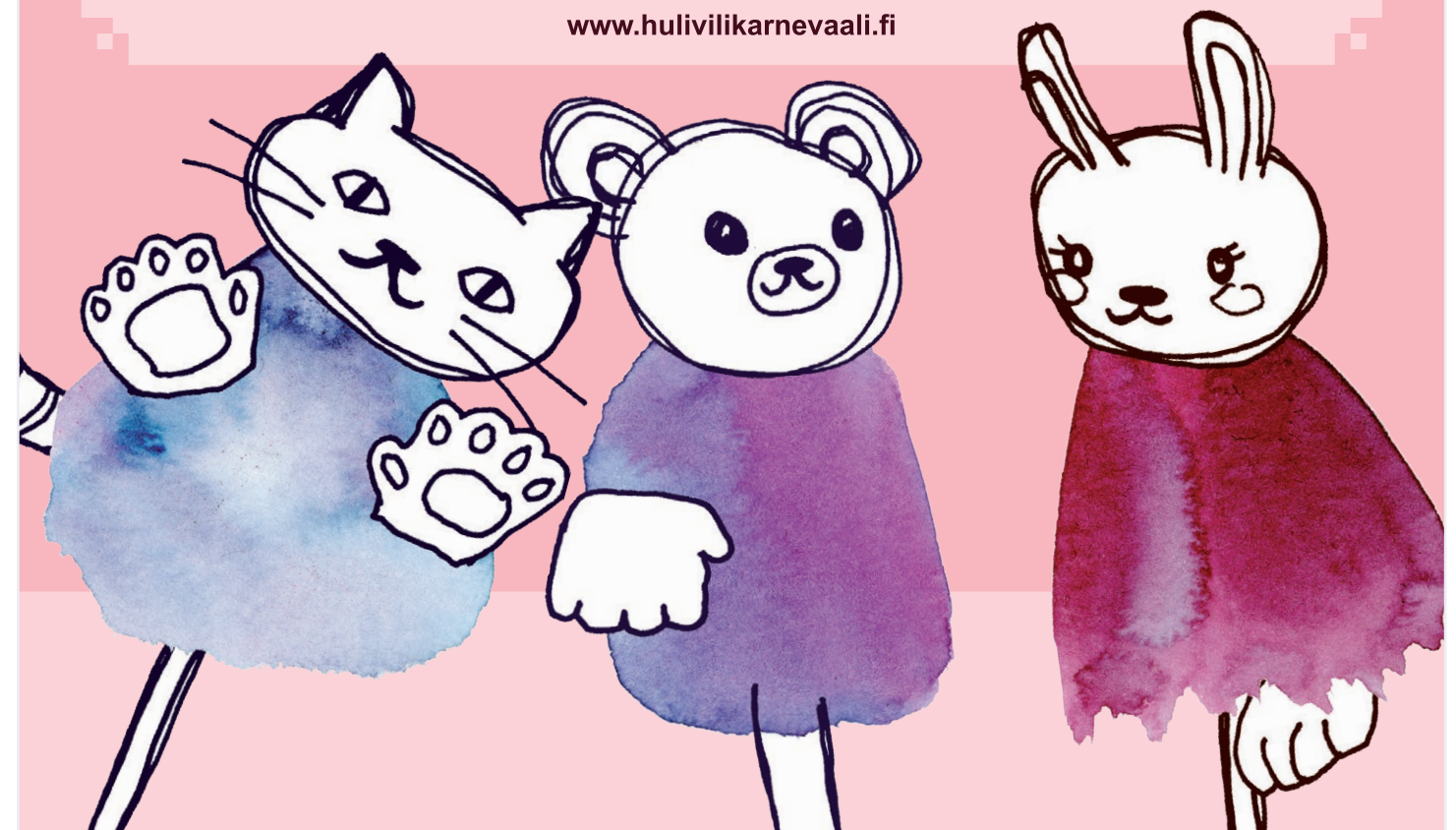
Yhteistä opastusta nukkein tekemiseen tarjotaan klo 10, 12 ja 14, mutta paikalle voi saapua muinakin aikoina: Vekkulan kahvio palvelee koko päivän ajan.

Työpaja on osa Metropolia AMK:ssa opiskelevan Aurora Frestadiuksen muotoilun opinnäytetyötä.

Työpajasta peritään 5 euron materiaalimaksu.

Lasten Kulttuurikeskus Vekkula
Aurakatu 7

www.hulivilikarnevaali.fi

Kuva 11. Käsinukketyöpajan mainos

nukenrakennuksen monipuolisuutta ja ymmärrystä siitä, ettei ole yhtä ainoaa ja oikeaa tapaa tehdä nukke.

Perusteellisesta taustatutkimuksesta oli paljon hyötyä. Tiedonkeruulla minimoin mahdollisia suunnittelussa vastaantulevia riskejä sekä ongelmia ja sain hahmotettua tietoa, johon minun tulisi perehtyä vielä lisää (Hassi, Paju & Maila 2015: 20).

Työpajan markkinointiviestinnästä kummunneiden raamien lisäksi halusin toteuttaa sekä työpajapäivässä että leiriviikolla nukenrakennuskokonaisuudet, jotka ovat tarpeeksi yksinkertaisia, mutta eivät tylsistyttävän helppoja toteuttaa. Tätä varten päätin prototyyppien valmistuksessa kiinnittää huomiota tekemisessä syntyneisiin ongelmakohtiin: mikä vie eniten aikaa, ja mikä osio kannattaisi olla olemassa puolivalmiina pakettina työpajaan osallistuvaa lasta varten.

Kävin opinnäytetyön ohjaajani Tuija Niemisen kanssa työpajasuunnittelun puolivälissä hyvää keskustelua siitä, että lapsi kokee itse tehneensä nuken alusta loppuun asti itse, vaikka materiaali olisikin osittain valmiiksi työstettyä. Valmiit ”materiaalipaketit” eivät vie tekemisen riemua pois, vaan ohjaavat lasta mielekkäisiin onnistumisen kokemuksiin.

Halusin tuoda työpajapäivään oman tulokulmani nukenrakentamiseen tekstiilisuunnittelijana. Ammensin ideoita omasta lapsuudestani ja siitä, mikä minusta oli kivaa tehtävää lapsena. Minulta löytyy kotoa paljon kertyneitä käsityölankoja ja yhdessä lapsuusmuistojeni kanssa keksin idean lankatupsupäisestä nukesta.

Selkeästi isotöisin vaihe tupsupään tekemisessä oli lankojen kieputtaminen. Kokeilin eri paksuisia lankoja ja löysin lopulta sopivan paksuusluokan sekä pituuden haluamani kokoisen pään toteuttamiseen (Kuva 12., s. 24). Tekemistä nopeuttamaan päädyin seuraavaan ratkaisuun: tupsupään kehikot olisivat valmiina, samoin kieputettavat langat olisi leikattu oikeaan mittaan. Jotta langasta ei olisi tullut liian pitkä ja vaikeasti hallittava ja päähän saisi enemmän eloa, päätin tehdä kolmen langan nippuja kolme metriä pitkistä langoista.

Prototyyppikokeilujen pohjalta minun oli helppo piirtää kuvituskuva ohjeeksi työpajalaisia varten (Kuva 13., s. 25). Kohderyhmästä suurin osa ei olisi lukutaitoisia, mutta tiesin Vekkulalta saamani tiedon perusteella paikalle saapuvan lapsia, jotka askartelevat yhdessä vanhempiensa kanssa.

Tekstiilikierrätysmateriaalien hankkiminen työpajapäivää, ja myöhemmin nukkeleiriä, varten oli ihanan vaivatonta. Vekkulalta löytyi suurehkot kangasvarastot sekä lankoja. Vekkulan ja omien henkilökohtaisten ylijäämämateriaalien tueksi hain vielä Kierrätyskeskuksen Kädentaitopalvelu Näprästä ilmaistuksesta eri tyyppisiä askartalumateriaaleja, muun muassa lisää lankoja, nappeja sekä pientä puuromua (https://www.kierratyskeskus.fi/myymalat_ja_palvelut/kadentaitopalvelu_napra).

Tiukan aikataulun vuoksi en harmikseni ehtinyt miettiä keppinukkeihin tarvittavien keppien toteuttamista kierrätetystä materiaalista. Löysin kierrätyspuurimaa korvaamaan K-raudasta Avainlipulla sertifioitua männystä valmistettua pyörölistaa.

Päädyin sisällyttämään työpajapäivään kaksi erilaista teatterinukketyyppiä, vaikka alkuperäisissä suunnitelmissa olin miettinyt kolmen eri vaikeustason teatterinukkea (Kuvat 14 & 15, s. 26).

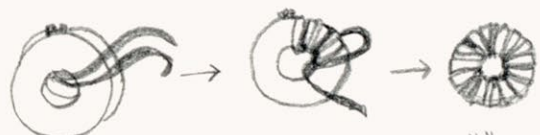
KEPPINUKKEN Rakennusohjeet

1. TARVIKKEET:

- ♥ 2 KPL KIEPUTUSKEHYKSIÄ
- ♥ LANKANIPPU
- ♥ LIIMAA
- ♥ PUUKETTI
- ♥ NAPPEJA NENIKSI, SILMIKSI, POSKIKSI, ...
- ♥ LANGANPÄTKIÄ KÄSIKSI JA VIIKSIKSI
- ♥ KANGASTILKKU
- ♥ KANKAASTA TAI KARTONGISTA TEHDYT KORVAT
- ♥ SAKSET (KÄYTÄ VAIN AIKUISEN VALVONNASSA)

2. ENSIN TEHDÄÄN TUPSUPÄÄ

♥ LANKANIPPU KIEPUTETAAN KEHIKON PÄÄLLE

♥ SAKSET PUJOJETAAN KEHIKOIDEN VÄLIIN JA LANGAT LEIKATAAN AUKI. KEHIKOIDEN VÄLIIN KIRISTETÄÄN LANKA SOLMUUN. VEDÄ KEHIKOT VÄLIVASTA POIS. TUPSU ON VALMIS!!!

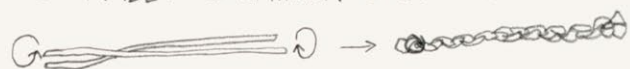
3. KORISTELE TUPSU HALUAMALLASI TAVALLA

♥ SILMÄT, KORVAT JA SUUN VOI TEHDÄ KARTONGISTA, KANKAASTA TAI NAPEISTA.

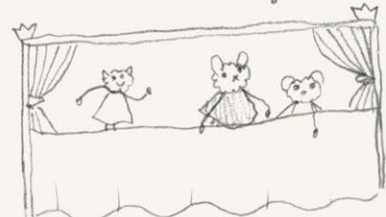
6. KÄDET SOLMITAAN PÄÄN TYVEEN

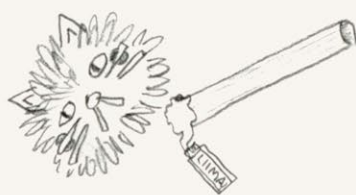
♥ LANKA KIEPUTETAAN NYÖRIKSI. SOLMUT OVAT KÄMMENET.

NUKKE ON NYT VALMIS
ESIINTYMÄÄN!

4. KIINNITETÄÄN PÄÄ PUUKETTIIN!

5. VAATE PÄÄLLE!

Kuva 14. Prototyyppejä käsi- ja keppinukeista

Jätin pois sauvanukan, jolla olisi ollut vartaloon kiinnitetyt kepit nukken käsien liikuttamista varten (Kuva 15.). Koin, että liian monenlaisen vaihtoehdon mukana oleminen voisi olla herkästi lapsille liikaa valinnan vaikeutta aiheuttava asia.

Keppinukkein lisäksi tein pari käsinukkekoekielua. Omat sormet nukken käsinä vaikutti viehättävältä idealta, kyseiseen nukketekniikkaan löytyi idea ja ohjeet Barićin kirjasta Nukketheateria! (Barić 1996: 28).

helppo
• paperi, kangas, tikki,
margariit
TARVIKKEET:

keskeinen
• lanka, kartonki
• kangas (huopa +
liikuvaa)
• keppi

isommat:
vaikea
vaikea
← sama
+ 2 keppiä
+ tassut (huopa)

5.2 Nukkeleiri Peukalo-Liisan suunnittelu

Leiriviikon suunnittelu alkoi omien tavoitteiden määrittämisellä. Listasin, mitä haluan leiriviikolla saavuttaa ja millaista sisältöä tarjota lapsille. Keskeiseksi tavoitteeksi muotoutui halu tuottaa lapsille laadukas ja ikimuistoinen, suunnittelulähtöinen leiriviikko. Suunnittelu ja visualisointi ovat kiehtyneet opintojeni aikana omaksi erityisosaamisalueekseni. Halusin suunnitella leirikokonaisuuden niin, että lapsilla olisi mahdollisimman paljon vapautta ja tilaa saada oman tekemisen ääni kuuluviin teatterinukessaan.

Tapasin melko pian opinnäytteeni aiheen sopimisen jälkeen maaliskuussa Vekkuliteatteri Ry:n ja Lasten kulttuurikeskus Vekkulan perustajan Tarja Pyhähuhdan kanssa. Hän esitteli minulle Vekkulan tilat ja materiaalivaraston. Sovimme leiriviikon ajankohdan heinäkuulle. Kun keskustelimme tarkemmin leiriviikosta, Tarja ehdotti, että valitsisin viikon pohjaksi jonkin klassikkosadun. Keskustelimme H.C. Andersenin saduista ja siitä, kuinka ne tukevat hyvin lapsen maailmaa ja kasvua.

Jäin pohtimaan satuja ja päädyin intuitiivisesti lukemaan H.C. Andersenin Peukalo-Liisan ensimmäisenä. Satu oli minulle lapsuudesta tuttu ja muistelin, että siinä esiintyy paljon erilaisia eläinhahmoja. Sadun luettuani totesin Peukalo-Liisan olevan ihanan runsas ja temaattisestikin hyvä valinta lapsille: sadussa arvostetaan toisia kunnioittavaa käytöstä ja ihmisen itsemääräämisoikeutta muun muassa elämänkumppania valitessa. Ehdotukseni teemasaduksi sai hyväksyvän vastauksen ja pääsin sukeltamaan tuleviksi kuukausiksi tämän sadun maailmaan. (Kuva 16.)

Suunnitteluprosessin alkumetreillä oli paineita tiukan markkinointiaikataulun suhteen, kuten työpajapäivänkin suunnittelussa edellisessä luvussa totesin. Kävin sähköpostivaihtoa ristiin Tarja Pyhähuhdan ja Vekkulan toimintavastaavan Henni Sammatin kanssa leirin sisällöistä ja tarpeista. Oli haastavaa viestiä kahteen suuntaan ja selventää esimerkiksi Hennille Tarjan kanssa läpi

puhumiamme asioita. Mainosten nopea aikataulu yllätti minut, mutta onnistuin toteuttamaan tarvittavat materiaalit hyvissä ajoin.

Valittu teemasatu helpotti huomattavasti mainosjulisteen visualisoinnissa, joka osaltaan laittoi omia ajatuksia hahmojen karaktääristä (hahmon luonne ja ulkoasu) päähäni pyörimään. Kuten työpajapäivänkin kohdalla, tiukka aikataulu ja nopeat päätökset ennen varsinaisen suunnittelun alkamista pakotti minut positiivisesti luomaan karkeat raamit suunnittelutyölle.

Suunnittelutyössä minulle korvaamaton työskentelyväline on kynä ja paperi. Mukanani kulkee aina eri tarkoituksiin luonnos- ja ideavihkoja. Ennen luonnosteluvaihetta selkeytin omia ajatuksiani miellekartan muodossa. Mietin nukenrakennuksen polkuna, jonka alkulähtökohtana on satu ja lopputuloksena nukke. Tämän polun varrelle ja ympärille muodostui asiat, joihin minun tuli löytää suunnittelulliset ratkaisut. (Kuvio 4., s. 28)

Toukokuun loppupuolella piirsin ensimmäiset luonnokset ja ideat ylös teatterinukkein rakenteelle. (Kuva 17., s. 28). Päädyin nukketyyppinä käsinukkeihin, koska niihin ei tarvitse erikseen tehdä nuken sisäistä tukirankaa, vaan nukettajan oma käsi toimii nuken sisärakenteena. Käsinuken liikuttaminen on yksinkertaista ja tällä sain ratkaistua kaksi ongelmaa yhdellä kertaa: ensinnäkin lasten on helppo liikuttaa käsinukkea, koska se liittyy oman käden motoriikan hallitsemiseen (Torén 2000: 33).

Pystyin jättämään oman harjoitteluni monimutkaisempien nukkein nukettamisen lähitulevaisuuteen. Käsinukke on myös luontevaa valmistaa kokonaan tekstiilimateriaaleista.

Kuva 16. Peukalo-Liisa Janusz Grabińskin kuvittamana

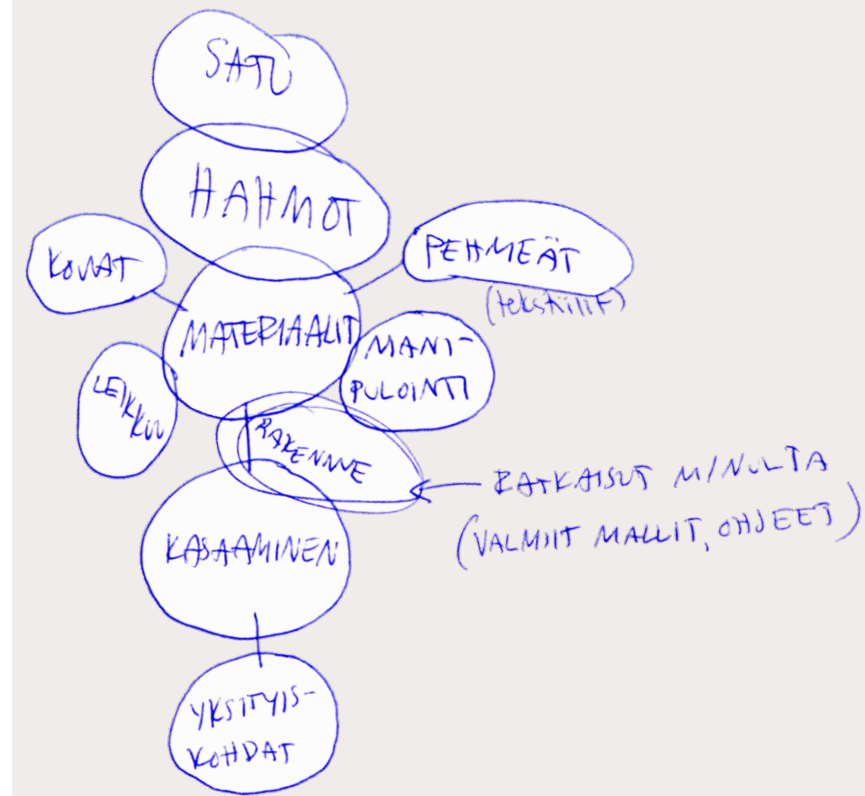
Ideoinnin alkuvaiheessa minulla oli ajatuksena tuottaa ja suunnitella kahdesta kolmeen eri tyyppistä pohjaratkaisua nukkeille, joista leiriläiset voisivat valita omaa hahmoaan parhaan vastaavan ratkaisun. Myöhemmin protoja valmistaessani kuitenkin huomasin yhden yksinkertaisen pohjamallin toimivan monipuolisemmin kuin olin kuvitellut. Palaan myöhemmin tässä luvussa kahden prototyypin valmistamisprosessiin.

Kesäkuun aikana keskityin enemmän Hulivilikarnevaalien työpajapäivän suunnitteluun ja toteutukseen. Annoin ajatusten leiriviikosta pyöriä melko vapaasti mielessäni ja hyvän idean osuttua kohdalle kirjasin ideoita ylös. Työpajapäivän jälkeen pääsin keskittymään leirin suunnitteluun kokopäiväisesti. Kävin sadun kertaalleen läpi ja purin kirjallisesti siellä esiintyneet hahmot: tein jaottelua tärkeämpien ja pienemmissä rooleissa olevien hahmojen välille. Koska leiri-ilmoittautumisia oli tullut neljä, päätin keskittyä tarinassa sivumäärää eniten vieneisiin hahmoihin: myyrään, peltoshiireen, pääskyseen ja tietenkin Peukalo-Liisaan.

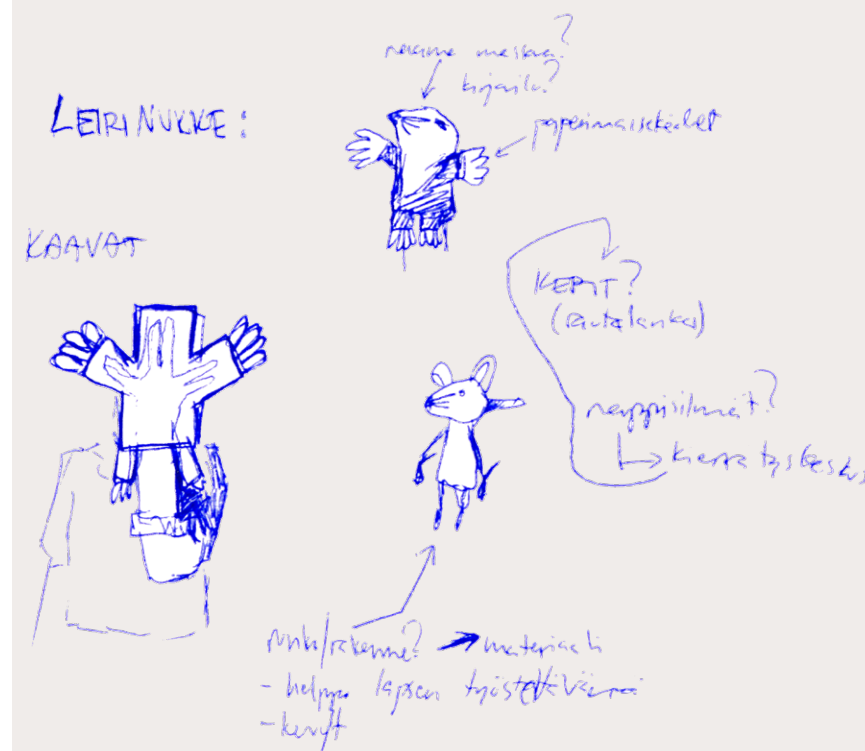
Materiaaleihin liittyvissä valinnoissa halusin keskittyä tekstiilimateriaaleihin. Olen taitava tekstiilimateriaalien työstämisessä ja manipuloinnissa, lisäksi tekstiilikeskeisyys tuki opintojeni pääainetta. Nähtyäni haastattelujen ja esitysten yhteydessä eri tekniikoilla työstettyjä nukkeja, sekä luettuani alan kirjallisuutta, kipuiliin pitkään mahdollisten kovien materiaalien (muun muassa puu, paperimassa) tuomista nukerakennusprosessiin mukaan.

Kovat materiaalit kiinnostavat minua, mutta en kokenut olevani tarpeeksi osaava niiden työstämisessä pystyäkseni opettamaan vastaavaa taitoa eteenpäin. Jos olisin lähtenyt kokeilemaan muita materiaaleja tekstiilien ohella, olisin vaatinut itselleni opinnäytettä laajemman prosessin tekniikoiden haltuun ottamiseksi. Minua myös kiehtoi ajatus kokeilla omia rajojani tekstiilin muokkaamisessa.

Materiaalien valitsemisessa käytin samaa metodia kuin työpajapäivän kohdalla, koska olin kokenut työskentelytavan toimivaksi. Työskentelin Vekkulan materiaalivaraston

Kuvio 4. Valmiiseen käsinukkeeseen johtavat vaiheet ja materiaalliset tarpeet

Kuva 17. Nukkeleirin nukkein ensimmäiset ideat

kanssa moodboard-tyyppisesti: Kävin ensin hieman karkeammin läpi kankaita pitäen mielessäni kunkin neljän päähahmon luonteita ja tulkintojani. Peukalo-Liisaa varten valitsin neljä erilaista kangaskokonaisuutta, koska hänellä on sadun aikana useamman tyyppinen vaatetus päällään. Halusin ennakoida sitä, jos useampi leiriläinen olisi halunnut tehdä Peukalo-Liisan.

Lopullisiin hahmojen kangaskokonaisuuksiin valikoitui erilaisia kankaita, jotka sopivat näkemykseeni hahmon luonteesta. Mietin materiaaleja esityksen dramaturgian kautta ja mitä ratkaisuja itse tekisin, jos loisin kaikki hahmot yksin. Punaisena lankana kaikissa hahmokankaissa toimi kauniit moniväriset raidalliset kankaat. Myyrä oli ainoa hahmo, jolle en valinnut raitakankaita, koska myyrä ei välitä Peukalo-Liisan hyvinvoinnista ja on muutoinkin luonteeltaan täysin toista maata sankarittaren kanssa. Neljän päähahmon kankaiden lisäksi laitoin sivuun hieman kankaita mahdollisten rupikonniin ja muiden sivuhahmojen valmistamista varten. Kankaiden lajittelu auttoi omien esimerkkiinukkein, Kukkais-Prinssin ja turilaan, kokonaisuuksien hahmottamisessa. (Kuva 18.)

Kankaiden läpikäyminen, jaottelu ja karsiminen auttoi minua näkemään sadun kokonaisuuden materiaalien kautta. Kankaiden tonkiminen ja tutkiminen, sekä valikointi ja karsinta oli ikään kuin materiaalilähtöisen mood boardin rakentamista. Referenssikuvien etsiminen ei ole koskaan tuntunut minulle luontaiselta, mutta materiaalien

väreistä, rakenteesta ja tunnusta saan paljon irti omaan tekemiseeni. Tekstiilisuunnittelijana erilaiset kankaat tarjoavat minulle valtavia inspiraatiopuuskia ja luotan omaan intuitiooni, kun valitsen kankaita saavuttaakseni haluamani tunnelman. Kangaslajittelun jälkeen olin saanut hyvää itsevarmuutta ja intoa siitä, että leiriviikosta tulee hyvä ja toimiva.

Kuva 19. Kukkais-Prinssin luonnostelua

Ensimmäisenä prototyyppinä valmistin Kukkais-Prinssin. Ennen sopivien työohjeiden etsimistä hahmottelin hahmon ulkoista olemusta. Piirtäessä tulin kertaalleen miettineeksi nukan alustavaa rakennetta. Lopullisesta nukesta tuli muutoin piirustusten mukainen, mutta jalat jäivät käsinukelta pois. (Kuva 19.)

Käytin apuna Hoksnotka - Kirsti Huuhkan nukanrakennusohjeita -kirjaa, josta löytyi selkeät kuvalliset ohjeet käsinukkein rakentamiseen (Muurinen, Väntsi & Witting 2012: 41-43). Prototyyppiä valmistaessa huomasin, että käsien tekeminen erillisenä ja vartalokappaleen yhdestä osasta ompeleminen oli suhteellisen haastava hahmottaa ja ommella.

Tein huomion, että pää ja naama on selkeästi nukan haastavin osuus. Alkuperäisessä ohjeessa nukan kasvoille jätetään aukko, johon se kiinnitetään jälkikäteen. Vartaloa varten tein useamman eri kokoisen aihion, jotta näkisin oman käden ja kaavan koon suhteen toimivuutta. Nukkea oli hauska valmistaa, ja ensi alkuun ehkä jopa hieman huvittavan näköisestä tuotoksesta tuli eloisan teatterinukan näköinen olento! Minulla oli jäänyt taidetarvikevarastooni käyttämättömiä guassimaaleja, joita päätin kokeilla nukan kasvojen maalaamiseen. Guassi osoittautui toimivaksi ja helpoksi väriksi käyttää nukan kasvoissa. (Kuva 20., s. 31.)

Prototyyppien valmistaminen

Otin tietoisin riskin ja jätin esimerkinukkein valmistuksen mahdollisimman pitkän ajan päähän. Jos olen epävarma jostain suunnitteluun tai tekniikkaan liittyvästä asiasta, siirrän helposti kokeilua viimeiseen asti. Olen havainnut toimivani parhaiten kovan paineen alla: tällainen työskentely on henkisesti raskasta ja yöunet saattavat kärsiä stressin vuoksi, mutta olen huomannut tällaisen toiminnan itselleni ominaiseksi. Ajatukseni tarvitsevat aikaa ja tilaa sopeutua sekä hyväksyä päätökseni pitäytyä minulle ominaisissa ratkaisuissa.

Koska irtokäsien valmistaminen oli aikaa vievää puuhaa, halusin testata nukkea, jonka kädet olisivat valmiiksi kiinni kaavassa. Tiesin, ettei leiriviikolla lapsilla olisi tarpeeksi aikaa ja taitoa niin monimutkaiseen rakenteeseen. Turilasta varten yhdistelin Kirsti Huuhkan ja Maija Barićin (Barić 1996: 31) ohjeita saadakseni yksinkertaisemman, mutta ilmeikkään lopputuloksen. Halusin myös kokeilla hieman veltomman kankaan toimivuutta nukan pohjana. Magentan värinen sametti oli yllättävän mukava työstää ja ihanan pehmeisen tuntuinen kädessä.

Turilasta tehdessä huomasin, että nukan pohja voi olla vähän hullunkurisen ja kömpelönkin näköinen.

Kuva 18. Lajiteltuja ja ryhmiteltyjä kankaita käsinukkeja varten

Nukelle tehtävät vaatteet peittävät hieman rujonkin sisärakenteen. Koin “sisäkäsineen” teon tärkeäksi. Sillä saa hahmotettua sopivat mittasuhteet lopulliselle nukelle ja oman käden mittojen mukaan tehty sisus istuu hyvin nukettajansa käteen.

Hyödynsin turilaan raajoissa nyöriksi kieputtamaani kudemateriaalia. Kudenyöristä sai valmistettua elävän ötökkämäiset raajat (Kuva 21.). Idea kuteen hyödyntämisestä kyseisellä tavalla tuli työpajapäivän aikana, kun yksi osallistuvista lapsista halusi tehdä samaisesta kuteesta omalle keppinukelleen kädet.

Vekkulalla ei ole käytössään ompelukonetta ja oman koneen rahtaaminen Espoosta Mikkeliin olisi ollut yksi suunnittelua kuormittava asia lisää. Osin tästä syystä päädyin rakentamaan nukkeja puhtaasti käsin ommellen. Työtaakan vähentämisen lisäksi käsinompelu oli lähempänä omia pedagogisia tavoitteitani leiriviikon suhteen. Ompelukoneen jättäminen pois vähensi myös mahdollisia työtaturmariskejä ja leiriläisiä ei tarvitsisi vahtia joka hetki.

Käsin ommellessa oma kädenjälki tulee voimakkaammin esille; on pakko pysähtyä ja keskittyä tekemiseensä, kun sauma ei tule valmiiksi muutamassa sekunnissa. Lopputulosta arvostaa enemmän, kun tietää kaikkien nukessa olevien pistojen olevan omin käsin tehtyjä. Minulle oli myös tärkeää näyttää ja opettaa lapsille, että ilman ompelukonettakin voi pärjätä ja kaiken ei tarvitse olla valmista puolessa tunnissa.

Kahden esimerkin lisäksi minulla oli tarkoituksena vielä kokeilla kahden käden käsinuken tekoa (Barić 1996: 32-34). Aikataulut tulivat kuitenkin vastaan enkä kerinnyt kokeilla tämän tyyppisen nukon rakentamista.

En jäänyt harmittelemaan asiaa, vaan ajattelin yhden yksinkertaisen nukkemallin olevan hyvä leiriä varten. Hahmon, materiaalien ja yksityiskohtien valinta oli kuitenkin jo riittävän monipuolista ja valinnanvapautta antavaa tekemistä.

Kuva 20. Kukkais-prinssin muotoiluprosessi

Kuva 21. Turilas vaiheessa ja valmiina

6 Työpajakokonaisuuksien toteutuminen

Kuten suunnitteluprosessikin, työpajakokonaisuuksien toteutuminen tapahtui kahdessa osassa. Esittelen työpajat kronologisessa järjestyksessä: ensin Hulivilikarnevaalien työpajapäivän ohjelman osana ollut Käsinukketyöpaja (Kuva 22., s. 33-34) ja tämän jälkeen Nukkeleiri Peukalo-Liisa. Kerron sekä suunnitelmieni pohjalta tekemistäni esivalmisteluista että itse työpajoista. Toteutusten dokumentoinnin välissä pohdin työpajapäivän aikana nousseita havaintoja ja keräämääni kävijäpalautetta. Työpajojen toteuttaminen toimi hyvänä suunnitelmien toimivuuden todentajina. Käytännön kokeilun pohjalta pystyin toteuttamaan lopulliset konseptisuunnitelmat, jotka esittelen luvussa 7 (s. 47-52).

6.1 Käsinukketyöpaja

Esivalmistelut

Työpajapäivää edeltävänä päivänä kävin Lasten kulttuurikeskus Vekkulassa tarkistamassa työpajatilan ja leikkasin sekä niputin langat ja kankaat seuraavaa päivää varten. Vekkulasta löytyi kartonkia yksinkertaisempien nukkepäiden toteuttamista varten sekä askarteluhuopaa kartonkia pehmeämpien korvien toteuttamiseksi.

Työpajapäivää varten leikkasin lankoja ja yhdistelin niistä oman näköisiä väri variaatioita. Pidin huolta, että tarjolla olisi useampaa eri henkistä lankanippua. Samaan lanka”perheeseen” tein useamman variaation, jotta lapsi voisi valita omaa näkemystään parhaiten vastaavan yksilön. (Kuva 23., s. 36.)

Leikkuutyötä ja saksien käyttöä vähentääkseni kävin läpi Vekkulan kangasvarastot ja valitsin sieltä monipuolisen, hyvin laskeutuvista kankaista, koostuneen kokonaisuuden keppinukkein vaatteiksi. Kävin kangasvaraston alkuun läpi karkeasti ja tämän jälkeen jaottelin kankaat vielä uudestaan tarkempiin nippuihin ja rajasin kokonaisuuden sopivan suppeaksi, mutta monipuoliseksi. Valitsemistani kankaista leikkasin valmiiksi 40 x 40 cm kokoisia paloja, neljästä viiteen tilkkua kutakin kangasta.

Sahasin K-raudasta löytämäni mäntyisen pyörölistan yhdenmittaisiksi kepeiksi. Käytössäni ollut saha oli hieman vanha ja ruostunut, joten jälki ei ollut siisteintä mahdollista; keppien päihin jäi pieniä tikkuja. Lasten turvallisuutta ajatellen hioin hiomapaperilla keppien päädyistä tikut ja terävät kulmat pois. (Kuva 24., s. 36.)

Liimaksi valitsin Eri Keeperin vesiliukoisuutensa ja yleistarttuvuutensa vuoksi. Sain Kierrätyskeskuksen Näprä-palvelusta lanka- ja kudemateriaalia sekä nappeja keppinukkein silmiksi ja neniksi.

Prototyyppien pohjalta valmistin vielä neljä viimeistellympää teatterinukkea esimerkeiksi.

Työpajapäivä

Työpajaan saapui aamulla heti alkuun innokas tekijä. Päivän aikana keppinukkeja syntyi yhteensä kymmenen kappaleta - kukaan lapsista ei valinnut käsinukkeversiota tehtäväkseen. Uskoisin, että keppi on lapselle hauska ja vähän erikoisempi materiaali ja se vei voiton tämän ansiosta.

Lapsia oli kerralla läsnä juuri sopiva määrä, yhdestä kolmeen, ja pystyin hyvin keskittymään aina yhden lapsen ohjeistamiseen (Kuva 25., s. 37). Osa teki yhdessä vanhempansa tai isovanhempansa kanssa. Tekemäni ohjeistus osoittautui selkeäksi, koska kaksin lapsensa kanssa puuhailleet vanhemmat eivät tarvinneet minulta tukea tekemiseensä.

Lasten kärsivällisyys ja työpajan nonstop-luonne toi esille liimavalinnan vaikeuden. Eri Keeper on turvallinen ja helppo lasten käyttää, mutta pään osien kiinnittymisen ja liiman kuivumisen odottelu tuntui olevan haastavaa. Kuumaliimapyssy lie tulevaisuuden työpajoissa tärkeä lisävarustelu kärsimättömämpien tapausten varalle. Koska kuumaliimassa on omat turvallisuusriskinsä, olisi sen käyttö rajattu aikuisille.

Saksien käyttö ei ollut liian haastavaa ja vaaratilanteita synnyttävää. Mahdollista tekijätäteisempää työpajaa varten olisi hyvä olla turvasaksia lasten käytettävissä. Työpajapilotissani normaalitkin saksen kuititkin toimivat, sillä pystyin helposti valvomaan niiden käyttöä rauhallisen yleistunnelman ansiosta.

Koin työpajapäivän aikana luoneeni toimivan työpajakonseptin. Tulevissa vastaavissa työpajoissa tuskin on tarvetta Käsinukketyöpajan mainoksissa mainituille kelloitetuille ohjeistusajankohdille. Huomasin toimivani parhaiten vaihteittain paikalle saapuneiden tekijöiden keskellä.

Opin, että itselleni tärkeintä toiminnan ohjaamisessa

Kuva 23. Työpajapäivän tupsulankaniput, koristenappeja ja esimerkit keppinukeista

Kuva 24. Esimerkitupsupää ja puukepit

ja opettamisessa on osallistuvan lapsen henkilökohtainen kohtaaminen ja yksilöllinen tarpeiden huomiointi. Pystyn kertomaan useammalle henkilölle ohjeistukset samaan aikaan, mutta parhaimmillani olen, kun uppoudun yhden osallistujan tekemiseen kerrallaan.

6.2 Työpajapäivän palautteesta kohti leiriviikkoa

Työpajapäivästä jäi päällimmäisinä tunteina ilo ja luottamus siihen, että pystyn toimimaan lasten kanssa. Leiriviikon vähäisen osallistujamäärän pieni harmistus kaikkosi myös, sillä pääsin konkreettisesti näkemään kuinka paljon yksikin lapsi tarvitsee ja kaipaa ohjausta. Leirille ilmoittautuneet olivat hieman vanhempia kuin työpajapäivään osallistuneet lapset, joten ennakoin leiriläisten olevan ainakin joiltain osin itsenäisempiä tekijöitä.

Sain omakohtaisesti kokea ja nähdä, kuinka lapsi vapautuu ja innostuu teatterinukesta. Oli todella palkitsevaa, kun oman nukan valmiiksi saanut lapsi halusi heti päästä leikkimään tuotoksellaan Lasten kulttuurikeskus Vekkulan nukketheaterilavasteisiin (Kuva 26., s. 39-40). Myöhemmin leiriviikon aikana tein vastaavia havaintoja teatterinukkein immersiiivisyydestä ja lumovoimasta.

Työpajapäivänä oli ihanaa nähdä kahden hieman vähemmän itse askarteluun keskittyneen lapsen innostuneen aivan uudella tavalla, kun nukke oli tullut valmiiksi joko vanhemman tai minun avustuksellani. Lapsille jäi omasta mielestäni positiivinen kokemus teatterinukkein ilmaisuvoimasta ja työskentelystä tunnuttiin nauttivan.

Omien havaintojeni tueksi keräsin työpajalaisten vanhemmilta avoimen kirjallisen palautteen pajaan osallistumisen päätteeksi: pyysin kiroittamaan sekä aikuisten omia näkökulmia, että lasten omia kommentteja työpajasta. Yhden osallistujan vanhempi unohti jättää vastauksen, muutoin kaikki antoivat kirjallista palautetta. Palautteissa

vanhemmat olivat kirjoittaneet ylös lastensa iäiä; osallistujat olivat 4-10 -vuotiaita, pääpaino neljästä kuuteen ikävuoden välillä. Lapset kautta linjan tykkäsivät työpajasta ja vanhemmiltakin tullut palaute oli erittäin positiivista. (Liite 2.)

Palautteessa nousi esille suunnitteluvaiheessa pohtimani asiat. Tarkoitukseni oli toteuttaa laadukas ja hyvillä materiaaleilla toteutettu kokonaisuus. Yhdessä palautteessa mainittiinkin "kivat materiaalit" ja palautteen perusteella askartelun haastavuusaste oli myös sopiva. Oli ilahduttavaa huomata, että omat suunnitelmat ja tärkeäksi asettamani asiat toteutuivat työpajakävijöidenkin näkökulmasta.

Työpajapäivänä havainnoin lisäksi omaa tapaani toimia lasten kanssa: haluan olla sataprosenttisesti läsnä kunkin lapsen tekemisessä ja kannustaa ja tukea läpi toiminnan. Kokonaisuudessaan päivä vahvisti omaa uskoani yksilöllisen ohjauksen olevan hedelmällisin tapa tukea lapsen kasvua.

Päivän päätteeksi sain Lasten kulttuurikeskus Vekkulan toimintavastaavalta Henni Sammatilta avointa suullista palautetta työpajastani. Hän kertoi, että kokonaisuus oli mukavan yhtenäinen ja minun näköiseni. Hän piti myös siitä, että lapsilla oli paljon valinnanvaraa nukkeja tehdessä: päitä pystyi tekemään kahdella eri tekniikalla, tupsuna ja kartonkisena, samoin nukan tukirakenteen sai valita kepin ja oman käden väliltä.

Saamani palautteet ja ensimmäinen työpäivä Vekkulassa antoivat minulle luottamusta siihen, että leiriviikkokin tulee sujumaan hyvin. Päivän päätteeksi minulle jäi olo, että olen osa Vekkulan ammattitaitoista työyhteisöä. Olin myös iloinen, kun pystyin seuraavaksi keskittämään luovan ajatteluni kokonaan leiriviikon sisällön tarkempaan suunnitteluun.

6.3 Nukkeleiri Peukalo-Liisa

Nukkeleiriä edeltäviä esivalmisteluita ei ollut yhtä paljon kuin työpajapäivän kohdalla. Olin järjestellyt materiaaleja suunnitteluvaiheessa ja prototyyppejä tehdessäni. Olin valmistautunut lähtemään leirin ensimmäisenä päivänä kohti Lasten kulttuurikeskus Vekkulaa hyvissä ajoin ennen leirin alkua.

Ehdin reilussa tunnissa laittaa muun muassa maalauspisteen valmiiksi Vekkulan kesätyöntekijöiden kanssa ennen leiriläisten saapumista. Päivästä oli tulossa kuuma, joten varasimme myös vesipisteen leiriläisiä varten. Vekkulan toiminnanvastaava Henni Sammatti oli paikalla tiistaista eteenpäin.

Omat tunnelmani ennen leirin alkamista olivat stressaantuneet, jännittyneet ja hieman pelokkaatkin. Jollain tasolla ymmärsin ja tiesin valmistelleeni leiriviikon hyvin, mutta ensikertalaisuus tuotti paljon epävarmuutta. Pohtivana suunnittelijaluonteena minulla olisi rahkeita miettiä ja pyöritellä sekä päässäni että luonnosvihossani erilaisia ratkaisuja ja toimintatapoja loputtomasti.

Ensimmäinen leiripäivä

Leirin alkua edeltävänä yönä uneni jäivät lyhyiksi ja olin aamulla kiireen vallassa. Matkalla Vekkulaan huomasin, että olin unohtanut olennaisimman asian kotiin: satukirjan. Onneksi olin varannut aamuun paljon aikaa, ja ehdin palata hakemaan satukirjan mukaani.

Leiriläisten saavuttua ja vanhempien lähdettyä aloitimme tutustumisleikeillä. Minulla oli leirin aikana Vekkulan kesätyöntekijöiden lisäksi assistenttinani mukana muskariopettajana toimiva Laura Lecklin -häneistä oli etenkin ensimmäisenä päivänä valtava apu. Lauralta löytyi takataskustaan ties kuinka paljon leikkejä ja puuhaa lapsille. Tutustumisleikit mursivat leiriläisten ja minunkin alkujännityksen. Olin suunnitellut ensimmäisestä päivästä tutustumispainotteisen. Ennakoin lasten kuitenkin

kaipaavan myös luovaa tekemistä. Toteutimme yhdessä nimilaput tutustumisen jälkeen (Kuva 27., s. 42).

Tutustumisen jälkeen leiriläiset kuuntelivat, kun luin leiriviikon teemasadun Peukalo-Liisan. Leiriläiset keskittyivät tähän erittäin hyvin ja lounastauon jälkeen muistelimme sadussa esiintyneitä hahmoja. Olin kirjoittanut sadun hahmot omille paperilapuilleen ja laitoin ne esille keskellämme olleelle isolle paperiarkille sitä mukaan, kun lapset luettelivat muistista sadussa esiintyneitä hahmoja.

Ensimmäisenä paperiarkille ilmestyi sadun alku- ja loppupään hahmot; myös hieman enemmän sivuosassa olleet eläimet muistivat leiriläisiltä tarkasti. Yksi leiriläinen muisti jopa hämähäkit, jotka mainitaan koko sadun aikana vain yhdessä lauseessa Peukalo-Liisan ollessa peltoshiiren luona.

Kun kaikki hahmot oli saatu isolle paperille esille, kirjoitin paperin yläreunaan ”kiltit” ja ”pahat”; lapset saivat itse pohtia ja sanoa kumpaan porukkaan kukin hahmo kuuluu. Yllätyin positiivisesti, kun hahmojen pahansuopuudesta keskustellessa nousi esille osan hahmojen neutraalius! Esimerkiksi peltoshiiri on suopea Peukalo-Liisaa kohtaan ja haluaa tälle hyvää, mutta on kuitenkin pakkonaittamassa tyttöä myyrälle. Turilasherra herätti myös mietintää leiriläisten keskuudessa: turilas tykkäsi Peukalo-Liisasta, ja vasta turilasneidit saivat sen pitämään Peukalo-Liisaa epämiellyttävänä. Näin keskelle syntyi neutraalien hahmojen alue.

Jaottelun jälkeen esittelin lapsille leiriä varten tekemäni esimerkinuket Kukkaisprinssin sekä turilaan ja kerroin, että tämän tyyppiset nuket teemme leiriläisten valitsemista hahmoista viikon aikana. Leiriläiset saivat alustavasti pohtia hahmovalintoja; jokaiselle löytyikin melko nopeasti omat suosikit ja muutamalle nousi useampi hahmo mieluiseksi. Tässä vaiheessa en vielä puuttunut hahmovalintoihin sen enempää.

Hahmokeskustelun jälkeen ohjasin lapset piirtämään ja maalaamaan hahmoja. Näytin esimerkkikuvan tekemästäni turilas-nuken suunnitelmapiirustuksesta (Kuva 28., s. 43). Piirtäminen ja maalaaminen sujui hyvin: maalasin yhdessä lasten kanssa

Kuva 27. Nimilaput

ja näytin kuinka akryyliyvärejä käytetään ja ohennetaan tarvittaessa vedellä. Huomasin tämän olevan minulle melko luontevaa tekemistä ja tulevaisuudessa voisikin olla kiinnostavaa päästä ohjaamaan nimenomaisesti maalaamista ja visuaalista suunnittelua lapsille.

Ensimmäisen päivän jäljiltä leiriläiset olivat motivoituneita ja kukin tiesi, minkä hahmon haluaisi toteuttaa. Hahmovalinnoiksi tulivat Peukalo-Liisa, perhonen, myyrä sekä peltoshiiri. Peltoshiiren valinnut leiriläinen pohti pikkukalan ja peltoshiiren välillä. Sanoin leiriläiselle suoraan, että pikkukalat esiintyvät sadussa hyvin lyhyen aikaa, joten esitystä ajatellen peltoshiiri olisi mielekkäämpi valinta.

Koska hahmovalinnat olivat valmiina, päätin viimeisenä tehtävänä ottaa esille käsinukkein muotoilussa käytettäviä kangasmateriaaleja. Alkuperäisessä ohjelmassa olin suunnitellut kankaiden valinnan alkavaksi toisena leiripäivänä. Näytin leiriläisille, mitä kangasvaihtoehtoja olin miettinyt millekin hahmolle. Jokaisella hahmolla oli paljon erilaisia kangasvaihtoehtoja ja sieltä lähti nousemaan leiriläisille omia suosikkikankaita. Pääskysen ja Peukalo-Liisan kankaista löytyi hyvät kankaat perhosen toteuttamista varten.

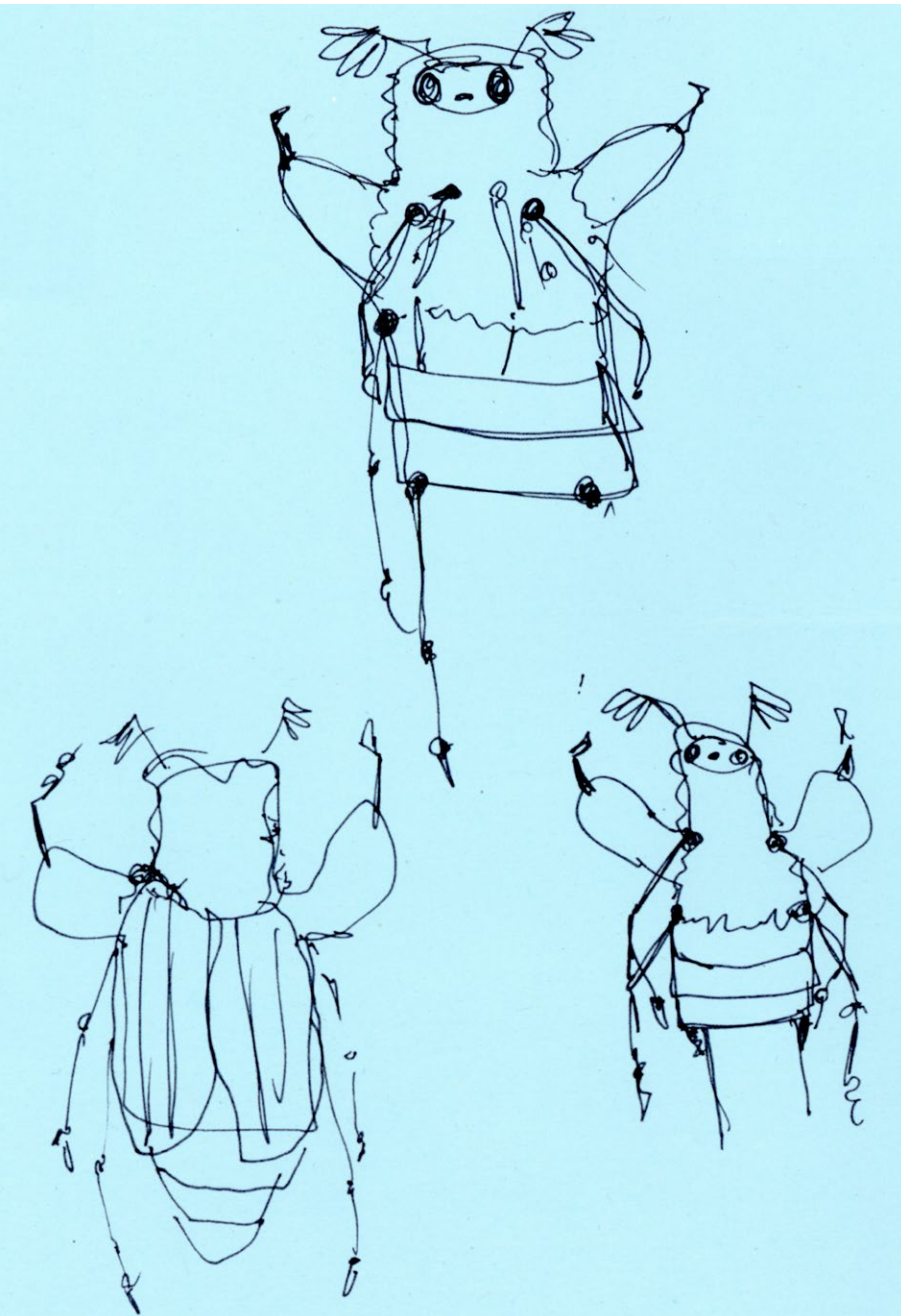
Päivän päätteeksi kävimme yhdessä leiriläisten, assistenttini Lauran ja kesätyöntekijöiden kanssa kuulumiskierroksen kuluneesta päivästä. Kerroin, että tästä eteenpäin päivä aina aloitetaan ja lopetetaan vastaavalla kierroksella. Olen omien Aalto-yliopiston opintojeni aikana ollut muutamalla kurssilla, jossa aamut aloitettiin aina kuulumisten vaihtamisella. Olen kokenut kyseisen menetelmän hyväksi yhteishengen luomiseen. Lisäksi päivän loppuun vastaava kierros toimi leiriviikon aikana hyvänä positiivisen palautteen antajana leiriläisille aina ahkeran päivän päätteeksi.

Toinen leiripäivä

Ensimmäisenä aamusta valitsimme leiriläisten kanssa kullekin sopivan kankaan nukun pohjaa varten. Näytin ja ohjeistin esimerkin kautta kuinka nukun kaava piirrettäisiin kankaaseen ja leikattaisiin irti oman käden mallia mukaillen. Laura oli aktiivisesti seuraamassa ja osasi hyvin auttaa

kanssani lapsia kankaiden leikkaamisessa, Huomasin, että hyvä ja osaava assistentti helpottaa paljon omaa tekemistäni. Pystyin täysin turvallisesti mielin jättämään ohjausvastuuta myös Lauralle ja pystyin helpommin toimimaan ongelmanratkaisijana leiriläisten nukkein rakentamisessa.

Leiriläiset saivat kankaansa leikattua hieman eri tahtiin, joten ompelukin alkoi porrastetusti. Parilla leiriläisellä oli keskittyminen melko katkonaista, mutta kannustin heitä pienten taukojen jälkeen takaisin sorvin ääreen: kerroin, että nukan pohjan ompelu on kaikista pitkäkestoisin tekovaihe ja tämän jälkeen on hieman lyhyempiä työvaiheita. Pienenä porkkanana keksin kertoa, että mitä ahkerammin saisimme nuket valmiiksi, sitä nopeammin pääsisimme suunnittelemaan ja harjoittelemaan perjantain esitystä.

Kuva 28. Turilassuunnitelma

Keskittymiskykyä oli haittaamassa asia, johon leirin ohjaajakaan ei pysty vaikuttamaan. Leiriä edeltävänä viikonloppuna alkaneet helteet jatkuivat läpi viikon. Vaikka Vekkulassa oli hieman viileämpää kuin ulkona, ei viikon aikana välttytty valuvulta hieältä ja veden ahkeralta juonnilta. Sääolot olivat minullekin haastavat ja jokaisen leiripäivän jälkeen olinkin melko lailla kaikkeni antanut.

Toinen lisähaaste oli keskiviikosta perjantaihin Vekkulassa pyörinyt Satuparkki. Vekkulassa oli kahden ensimmäisen rauhallisen päivän jälkeen hieman vilkkaampaa ja keskiviikon jälkeen päätimme yhdessä Hennin kanssa, että torstaina ja perjantaina rajaisimme tarkemmin parkkiin tulleiden tilan leirin työpajatiloihin.

Vaikka keskittyminen rakoili välillä ja leiriläiset tarvitsivat paljon ohjausta ja tukea, oli nuket saatu toisen päivän päätteeksi erittäin hyvään vaiheeseen. Kaikilla oli pohjat valmiina ja kolmella neljästä oli nukan kasvotkin tehtyinä. Pään kiinnityksen helpottamiseksi päätin jättää pohjasta pääaukon leikkuun pois. Työvaihe oli ollut haastava minullekin, joten leiriläisen pohjiin ei leikattu kasvojen kokoista aukkoa, vaan kasvot ommeltiin pohjakankaan päälle.

Kolmas leiripäivä

Edellisen päivän tapaan leiri jatkui ompelukeskeisesti. Kaksi leiriläistä sai nukkensa viittä vaille valmiiksi ja jokaisen nukke oli siinä vaiheessa, että pystyisimme seuraavana päivänä heti aamusta käymään esityksen läpimeno-harjoitukset.

Keskiviikon päättävälle kuulumiskierroksella otimme leiriläisten käsinuket mukaan. Kerroin käsinukkein liikuttamisen perusteista, esimerkiksi liikuttaja katsoo nukkea (Torén 2000: 33.) ja kuulumiset vaihdettiin jokaisen viittä vaille valmiin nukan kertomana.

Olin halunnut viikon aikana painottaa nukanrakentamisen viikon alkupuoliskolle. Suunnitelma tämän suhteen onnistui, ja se vähensi päivä päivältä itselleni

Kuva 29. Pääskynen

asettamia suorituspaineita.

Vekkulan kesätyöntekijät innostuivat myös nukeista ja halusivat tehdä omansa. Esityksen kannalta rupikonnat tuntuivat sopivilta, joten ohjeistin kesätyöntekijät valmistamaan rupikonnaäidin ja -pojan.

Neljäs leiripäivä

Viimeisinä päivinä valmistelimme leiriläisten kanssa yhdessä esitystä ja viimeistelimme nuket. Leiriläisille jäi aikaa auttaa Henniä lavasterekvisiitan tekemisessä ja ohjeistin toisen Vekkulan kesätyöntekijöistä rakentamaan lankatupsuista kalakeppinukkeja halukkaiden leiriläisten kanssa.

Keppinukkeihin löytyi tarvikkeet Hulivilikarnevaalien työpajapäivän jäljiltä. Kalojen vartalona toimi lankatupsu, evät ja pää tehtiin askarteluhuovasta. Tupsu kiinnitettiin keppiin, joka maalattiin ensin siniseksi sulautuakseen jokilavasteeseen paremmin.

Halusin esityksen nukeilla olevan yhteinen ilme, joten valmistin itse torstaina aikana esimerkkinukkepohjasta pääskysen esitystä varten. Kokeilin pääskystä tehdessä hieman naturalistisempaa lähestymistapaa ja oli mukavaa huomata, että improvisoimalla sain myös aikaan eläväisen ja hauskan nukan. (Kuva 29., s. 44)

Viides leiripäivä

Leirin loppuhuipennus eli esitys meni hienosti (Kuva 30., s. 46). Vaikka viimeisenä päivänä ilmassa oli jo hieman väsymystä ja keskittymisessä puutosta itse kullakin, jaksoivat leiriläiset olla täysin keskittyneitä koko esityksen ajan. Esityksen jälkeen jaoin leiriläisille diplomit muistoksi. Linkki esityksen videotaltiointiin löytyy opinnäytetyön liitteestä 3.

Päätimme leirin esityksen jälkeen vielä yhteisellä kuulumiskierroksella, jossa jokainen sai vielä jakaa omat huippukohdat ja parhaat muistot viikosta. Kävimme kierroksen jälleen käsinukkein kanssa ja pari leiriläistä halusi ottaa toiseen käteensä oman nukkensa lisäksi minun tekemiäni esimerkkinukkeja.

Lapset innostuivat loppuun kertomaan leirikuulumisia myös nukkehahmojen näkökulmasta: oli ihanaa nähdä, kuinka nukeista oli tullut viikon aikana oman ilmaisun jatkeita. Loppukeskustelun perusteella kaikki olivat viihtyneet viikon ajan todella hyvin ja minulle jäi leiriviikosta hieman haikaa olo.

Leiriviikolla ohjaaminen oli vienyt keskittymiseni niin voimakkaasti, etten ollut ehtinyt ottaa valokuvia työskentelystä. Sain viikolla valmistuneista käsinukeista otettua kuvat loppukeskustelun yhteydessä (Kuva 31., s. 45-46).

Olin iloinen ja tyytyväinen, kun viisipäiväinen urakka oli saatu kunnialla päätökseen. Tästä huolimatta leiriläisten kanssa oli niin mukavaa toimia ja ehdimme tutustua niin hyvin, että jäin kaipaamaan vielä yhtä leiripäivää. Leiriläisistä nuorimmainen kyselikin parina viimeisenä päivänä, että onko tällaista leiriä luvassa myös ensi kesänä.

Kuva 30. Leirin loppuhuipennus, nukketatteriesitys

Kuva 31. Leirillä syntyneet käsinuket. Vasemmalla peltohiiren, oikealla myyrän selkäpuoli

Toiminnasta konseptiksi

Työpajojen toteuttaminen toimi tärkeänä toiminnallisena todentajana suunnitelmille. Tämän luvun aikana esittelen työpajakokonaisuuksien suunnittelusta ja toteuttamisesta syntyneet kaksi konseptisuunnitelmaa. Alkuun puran toteuttamisesta nousseet ajatukset, jotka auttoivat konseptien kiteyttämisessä ja pohdin mikä toimi ja mikä ei.

7.1 Työpajojen analysointi

Kahden työpajakokonaisuuden suunnitteleminen ja toteuttaminen oli iso ja haastava tehtävä. Nautin kuitenkin itseni haastamisesta ja haluan kehittää itseäni jatkuvasti eteenpäin suunnittelijana. Kokonaisuuksien suunnittelu ja hallinta opetti minua näkemään taas paremmin kuinka toimin ammattilaisena. Minun on hyvä muistaa, että olen ajattelu- ja pohdiskelulähtöinen tekijä ja tarvitsen tarpeeksi tilaa ja aikaa ajatuksilleni. Jatkan oman suunnittelijuuteni pohtimista luvussa 8.1 (s. 53-56).

Kuten luvussa 6.2 (s. 38) kerroin, Hulivilikarnevaalien Käsinukketyöpaja sujui hyvin. Saamani palaute vastasi asettamiani tavoitteita ja tekemäni päätökset suunnittelijana heijastuivat kävijäkokemuksiin asti. Onnistuneen päivän lisäksi koen, että loin selkeän ja toimivan työpajakonseptin materiaaleineen ja työskentelytapoineen. Eri Keeperin etuja ja haittoja käsittelin luvussa 6.1 (s. 35), ja jatkossa käytän sen sijasta kuumaliimaa. Muutoin materiaalivalinnat ja suunnittelulliset ratkaisut tuntuivat sellaisenaan toimivilta.

Leiriviikko oli ihana kokonaisuus ja se jää mieleeni elämään ja asumaan pitkäksikin aikaa. Sain itselleni

kokemuksen, että osaan ja kykenen hallitsemaan myös laajoja kokonaisuuksia ja minulla pysyy monet langat hyvin käsissä. Suunnittelu ja toteutus oli haastavaa ja moni asia oli uutta. Esimerkkinä yhteydenpito leiriläisten vanhempiin ja infoviestien kirjoittaminen oli yksi yllättävän paljon ajatustyötä vievä asia, joka ei suoraan liittynyt opinnäytetyöni aiheeseen.

Itse työpajatekemistä ajatellen olisin voinut suunnitella nopeammin toteutettavat teatterinuket tai hyödyntää esimerkiksi liimaa tai muita kiinnitysmenetelmiä teatterinukkein muotoilemisessa. Olen kuitenkin lopulta sitä mieltä, että lasten on hyvä päästä tekemään pitkäkestoisempia töitä ja oppimaan, että kaikki ei synny eikä tarvitsekaan syntyä yhdessä hetkessä.

Pienellä osallistujamäärällä toteuttamani suunnitelmat toimivat hyvin. Jos lapsia haluttaisiin leirille lisää, tulisi minulla joko olla yhdestä kahteen assistenttia tai sitten nukerakennusmenetelmää yksinkertaistaa. Leirin aikana voisi myös valmistaa useammalla yksinkertaisemmalla tavalla ison määrän nukkeja. Toisaalta leiriläisten vanhemmille

lie ihan mukavaa, että viikosta tulee vain yksi tuotos kotiin eikä laatikollista uutta tavaraa, jolle pitää löytää paikka kotona.

Prototyyppejä suunnitellessa ja valmistaessa tein saman havainnon, mitä olin useammista lähteistä lukenut ja haastatteluissa kuullut. Yksinkertaiset ratkaisut sekä tekniikoissa, että materiaaleissa toimivat parhaiten (Väntsi 2012: 9; Hallantie 2018).

Oli lähes taianomasta nähdä, kuinka oma idea ja mielikuva nukesta muuttui työvaihe työvaiheelta konkreettisemmaksi ja näköisemmäksi. Lasten kanssa työskennellessä oli hienoa päästä seuraamaan ulkopuolisin silmin tätä samaa muutosta materiaalivalinnoista lopulliseksi hahmoksi. Pääsin kokemaan omakohtaisesti Heli Aaltoselta lukemani sanat ”teatterinukke on aineellisen muodon saanut ajatus” (Aaltonen 2002: 38).

7.2 Lopulliset konseptisuunnitelmat

Työpajojen järjestäminen auttoi jäsentämään työpajakonsepteja konkreettisempaan suuntaan. Koen sekä Käsinukketyöpajan että Nukkeleiri Peukalo-Liisan olleen eräänlaisia työpajaprototyyppejä. Käytännön näkökulma auttoi lopulta kiteyttämään konseptit omissa ajatuksissani selkeiksi paketeiksi.

Työpajapäivän ja leiriviikon jälkeen lähdin purkamaan kumpaakin kokonaisuutta työpajojen konkreettisten tekijöiden mukaan: ajankäyttö, materiaali ja kustannukset. Lisäksi kummassakin konseptisuunnitelmassa on määritelty työpajojen kohderyhmät ja sisällölliset tavoitteet. Lopullisia suunnitelmia hioessani pidin mielessäni ajatusta, että olen luomassa markkinointimateriaalia työpajojani varten. Tämä auttoi kirjoitetun sisällön napakkana pysymisessä.

Kummankin konseptisuunnitelman on tarkoitus toimia selkeänä kuvauksena potentiaaliselle

asiakkaalle eli työpajan tilaajalle. Tilajaa saa suunnitelmista selkeän kuvan siitä, mitä työpajan järjestämiseen vaaditaan niin ajallisesti kuin aineellisestikin.

Teatterinukketyöpaja

Hulivilikarnevaalien työpajapäivän osana toiminut Käsinukketyöpaja oli sellaisenaan toimiva kokonaisuus. Ainoastaan liimalaatu olisi hyvä vaihtaa hitaasti kuivuvasta Eri Keeperistä kuumaliimaan.

Annoin tälle työpajakonseptille nimeksi Teatterinukketyöpaja. Haluan tulevaisuudessa pystyä muokkaamaan työpajan sisältöä ja vaihtaa tarvittaessa teatterinukketyyppejä. (Kuvio 5., s. 49-50.)

Muotoillaan käsinukke!

Nukkeleiri Peukalo-Liisan muokkaaminen selkeäksi konseptikokonaisuudeksi oli Teatterinukketyöpajaa astetta haastavampi tehtävä. Olin toteuttanut kokonaisuuden pitkälle Lasten kulttuurikeskus Vekkulan suomien puitteiden ja toiveiden mukaan. Halusin viedä työpajakonseptin yleisemmälle tasolle, jotta voisin tulevaisuudessa tarjota sitä eri laitoksille ja tapahtumille, niin julkisen kuin yksityisenkin sektorin puolelta.

Muotoillaanaan käsinukke! -konseptin on tarkoitus myydä nimenomaisesti omaa ammatillista osaamistani eli suunnittelun ja käsinukkein muotoilun ohjaamista. Konseptisuunnitelmasta tilajaa näkee selkeästi, mitkä ovat minun tarjoamani opetuskokonaisuudet. Näiden pohjalta pystyy käymään keskustelua, jossa voi tilaajan kanssa selvittää, mitä muita ammattiosajia tarvittaisiin vaikkapa esityskokonaisuuteen johtavassa työpajassa. (Kuvio 6., s. 51-53.)

Työpajan nimi tuo itsessään esille tavan, jolla teatterinukkein valmistamista lähestytään. Muotoilu sanana on omiaan kertomaan asiakkaalle ammatillisista lähtökohdistani työpajojen ohjaajana.

Yhden päivän mittainen non-stop -työpaja joko omana tapahtumanaan tai osana isompaa tapahtumaanne!

Mitä?

Non-stop -työpaja 3-10 -vuotiaille. Osallistua voi joko yksin tai huoltajan kanssa. Työpajaan mahtuu kerralla kolme lasta rakentamaan nukkea.

Yhden nuken rakentamisessa menee 30-45 minuuttia. Tehokkaimmillaan työpajassa valmistuu kuusi nukkea tunnissa!

Huoltajan kanssa osallistuvia voidaan ottaa mukaan niin paljon kuin pöytätilaa riittää.

Ajankäyttö

Esivalmistelut*: kankaiden ja puuriman leikkuu + hiominen **3 h**
yht. 6 h lankojen leikkuu ja niputus **2 h**
tupsukehysten leikkuu **1 h**

Työpajapäivä: tilan laittaminen pajakuntoon **1 h**
työpajan pitäminen, kesto **2-6 h**
tilan purku ja siivoaminen **1 h**

Mahdollinen erikseen tuotettava markkinointimateriaali **2-10 h**

* = Esivalmisteluihin kuluva aika skaalautuu työpajan pituuden ja odotetun kävijämäärän mukaan. Esimerkissä käytetty aika kuluu kolmenkymmenen nuken tarvikkeiden valmisteluun.

Tarvikkeet (1 nukke)

- 2 kpl pahvisia tupsukehyksiä **
- lankanippu (yhden langan pituus 3 m, lankoja 3-5 riippuen paksuudesta) **
- puukeppi 22 cm, halkaisia 10 mm
- kangastilkku 40 x 40 cm
- kuumaliimapyssy ja -patruuna
- sakset
- nappeja, huopaa, kuteita, kartonkia (yksityiskohtia varten)
- nukerakennusohje huoltajan kanssa rakentavalle lapselle

** = tupsutarvikkeita ei tarvita, jos nuken pää toteutetaan kartongista

Kustannukset

- pehmeät kierrätysmateriaalit asiakkaan omista varastoista, Kädentaitopalvelu Näprän ilmaistukku: 0 €
- tekstiiliteollisuuden tuottama ylijäämämateriaali, hankintakustannukset
- mahdolliset matkakustannukset tarvikkeiden hakemisesta
- puurima 2,90 €/kpl, yhdestä rimasta saa 10 keppiä
- kartonki 11,95 €/100 kpl, askarteluhoopa 11,30 €/20 kpl
- kuumaliimapatruunat 3,99 €/7 kpl
- työtunnit 12-26 h

Yhden nuken materiaalikustannukset: 1,31 €

Tilaava taho maksaa työpajan ohjaajalle palkkion perustuen kuluneisiin työtunteihin. Matalat materiaalikustannukset nukkea kohden mahdollistavat tilaajan keräävän kohtuullisen summan työpajaan osallistuvila. Näin työpajaan pystyy osallistumaan mistä tahansa yhteiskuntaluokasta.

Kokonaisuuden tarkoituksena on luoda lapsille peruskatsaus nukketeatterin ja nukkerakennuksen maailmaan. Tekemisessä pääpaino on hahmosuunnittelussa ja oman vision toteuttamisessa konkreettiseksi lopputulokseksi. Lapsen omaa visuaalista ilmaisua vahvistetaan kädentaiteiden kehityksen kautta.

Mitä?

- 16 oppitunnin mittainen käsinuken rakennuskurssi, jaettu neljäksi neljän tunnin kokonaisuudeksi; mahdollista toteuttaa myös kahdeksana kahden tunnin opetuskertana (1 oppitunti=60 min)
- toteutettavissa peruskouluopetuksen, käsityökurssin/kerhon tai leirin osana
- lähtökohtana klassikkosatu tai erikoisteema (esim. merenalainen, viidakko, dinosaurukset, avaruus)
- 8-10 kouluikäistä osallistujaa

Oppituntien sisältö

1. Ennakkosuunnittelu, 4 h

- ryhmäytyminen
- satuun tai teemaan johdattaminen
- visuaalinen suunnittelu piirtäen ja maalaten
- kankaiden valitseminen suunnitelmien pohjalta

2. & 3. Nukkerakennus, 2 x 4 h

- käsinompeleiden opettelua
- käsinuken pohjan ja kasvojen valmistaminen
- yksityiskohteiden ja nukken vaatteiden teko

4. Lopetus, 4 h

- nukella esittämisen perusperiaatteet
- kurssin purku ja palaute

Ajankäyttö

Opetusta 16 oppituntia

Esivalmistelut ennen opetusta, 13 h

- sadun tai teeman määrittely yhdessä asiakkaan kanssa, 1 h
- ohjaajan ennakkosuunnittelu ja hahmojen purku, teeman erittely ja visualisointi 7 h
- materiaalihankinnat ja esityöstö 4 h
- tilojen järjestely työpajakuntoon 1 h

Mahdollinen jälkipuinti ja kirjallinen palaute osallistujille 3 h

Materiaalit

Maalaustarvikkeet:

- akryylimaalit, pensselit, erilaiset piirtimet
- piirustus- ja maalauspaperia
- guassivärejä nukken kasvojen maalaamiseen

8 Mitä seuraavaksi?

Loppuunarvioin opinnäytetyöprosessiani ja pohdin suunnittelemini konseptien tulevaisuutta. Vastaan asettamiini tutkimuskysymyksiin, jonka jälkeen arvioin opinnäytetyöprosessiani. Itsearviointi jakautuu kahteen osaan, kokonaisuuden hallintaan sekä oivalluksiin, joita sain liittyen toimintatapoihini muotoilijana. Arviointiosuuden jälkeen käyn läpi työpajakonseptien mahdollisuuksia. Avaan kehitysideoita, joiden koen vievän konsepteja eteenpäin muotoilun kentällä.

8.1 Projektin analysointi ja itsearviointi

Yhteenveto

Opinnäytetyöprosessini oli mielestäni onnistunut, haastava ja opettava kokemus. Opinnäytetyöni alkuvaiheessa minulla oli lähes olemattomat tiedot teatterinukkein rakentamisesta eikä kokemusta lasten kanssa tehdystä työstä. Työn edetessä taustatutkimuksesta ja suunnittelusta prototypointiin ja lopullisesti työpajojen toteuttamiseen opin uusia asioita sekä tiedonhausta, teatterinukeista että tavastani toimia suunnittelijana. Prosessi kasvatti suunnittelijan itsetuntoani ja sain varmuutta omaan tekemistapaani.

Onnistuin hyvin opinnäytetyön sisällön rajaamisessa. Teatterinuket ja nukketeatteri sekä kuvataidekasvatus ovat jo yksinäänkin laajoja kokonaisuuksia, joten tarkka rajaaminen oli tarkoituksenmukaista ja perusteltua.

Konseptisuunnitelmien lopputulemana loin toimivat kokonaisuudet lapsien kanssa toteutettavista teatterinukkein muotoilemisesta. Konseptisuunnitelmien visualisoinnit edellisessä luvussa havainnollistavat kaikki tarvittavat osa-alueet työpajassa toteutettavien teatterinukkein muotoilemisessa ja rakentamisessa. Valmiiksi työstetty materiaali ja lasten oma osuus tekemisessä ovat hyvässä tasapainossa ja mahdollistavat laadukkaan työskentelykokemuksen.

Lapsille suunnitellun työpajatoiminnan on tärkeää olla etukäteen huolellisesti suunniteltua, ja ennakkovalmisteluihin on syytä laittaa tarpeeksi aikaa, jotta itse toiminta tuntuisi sujuvalta ja tarkoituksenmukaiselta. Työpajan ohjaajan on hyvä olla jatkuvasti valppaana ja seurattava lasten työskentelyä. Kullakin osallistujalla on omat vahvuudet sekä heikkoudet, joihin tarvitsee enemmän ohjaajan opastusta.

Luomani työpajakonseptit vastaavat asettamiini tavoitteisiin. Työpajalaisen oman tekemisen ja ilmaisun osuus on helposti tunnistettavissa, ja tämä tekeekin työpajoista osallistujien kannalta mielekkäät ja innostavat kokonaisuudet. Lapset saavat kokea onnistumista ja kädellä tekemisen riemua ilman liian suuria turhautumisen tunteita. Valmiin, itse muotoillun, nukan tuoma riemu jää elämään lapselle positiivisena kokemuksena ja toivon mukaan kannustaa kotiympäristössä leikin, teatterin ja askartelun jatkamiselle.

Löysin opinnäytetyöprosessin aikana tavan työstää teatterinukkeja tekstiililähtöisesti. Käsinnukke oli luonteva ratkaisumalli kierrätystekstiililähtöisen teatterinukkeen muotoiluun. Ensimmäisten muotoilukokemusteni perusteella uskon voivani tulevaisuudessa lähteä kehittämään tekniikoita, joilla voi toteuttaa esimerkiksi marionetteja tai niskakeppinukkeja lähes puhtaasti tekstiileihin nojautuen. Näin prosessin loppuun on hienoa ajatella, että opinnäytetyöni viitekehys yhdistää sulavalla tavalla ammatilliset vahvuusalueeni: tekstiilien manipuloinnin ja niiden avulla muodon antamisen sekä hahmojen luomisen.

Kierrätysmateriaalien hyödyntäminen oli inspiroivaa ja tuntui muotoilullisilta lähtökohdilta oikealta ratkaisulta. Kierrätystekstiilien käytön hienous on siinä, että niitä ei pysty etukäteen määrittelemään, vaan täytyy luoda ja hyödyntää toisilta yli tai käyttämättä jääneitä materiaaleja. Mielestäni tällainen sattumanvaraisuus on omiaan uudenlaisten materiaali- ja väriyhdistelmien löytämisessä. Usein muotoilija turvautuu alitajuisesti tuttuun ja turvalliseen; kierrätysmateriaalien kohdalla tämä ei ole välttämättä mahdollista.

Toteutin opinnäytetyöhöni liittyneet työpajat osin myös omia materiaalivarastojani hyödyntäen. Ammattimaisessa työpajatoiminnassa ei kuitenkaan kannata turvautua omavaraisuuteen. Kaikilla työpajojen tilaajatahoilla ei ole välttämättä yhtä kattavia ja hienoja materiaalivarastoja käytössään kuin Lasten kulttuurikeskus Vekkulalla. Pohdin vielä loppuun luvussa 8.2 (s. 57) mahdollisten yhteistyökumppaneiden kartoituksesta tulevaisuuden työpajojen materiaaleja varten. Tämän tyyppinen kartoitus opinnäytetyöni yhteydessä olisi vienyt huomattavasti aikaa pois työpajojen sisällön ja prototyyppien muotoilusta.

Työskentelyni aikana Vekkula tuli tutuksi niin toimintansa kuin henkilökuntansa puolelta. Näen, että jatkan yhteistyötä tulevaisuudessakin Vekkulan kanssa ja pystyn kokemukseni kautta tarjoamaan vastaavanlaista sisällön ideointia ja suunnittelua toisille lasten kulttuurin kentällä toimiville tahoille. Nukerakentajien haastattelujen kautta olen myös avannut ensimmäiset kontaktini suomalaisen nukketeatterin ammattikentälle. Opinnäytetyöni toimii hyvänä omakohtaisena alustuksena nukketeatterin tekemiseen.

Itsearviointi

Opinnäytetyöprosessin hallinta

Omiin havaintoihini ja ulkopuolisilta tulleiden näkemysten perusteella olen järjestelmällinen työskentelijä. Olen teini-ikäisestä lähtien pitänyt itseäni kaoottisena ajattelijana. Tämä kokemus itsestä on opettanut minua keksimään tapoja jäsenellä omaa ajatusvirtaani ja pilkkua tekemistäni pieniksi osiksi. Nykyään jo luontaiseksi

muodostunut tapani kirjoittaa ja piirtää ajatuksia luonnosvihkoihin sekä kalenteriin auttoi minua opinnäytetyöprosessin hallinnassa.

Minulla on taipumuksena alkuun lamaantua suurta työmäärää vaativien kokonaisuuksien edessä. Opinnäytetyöprosessi oli tähän mennessä laajin ja vaativin kokonaisuus, joka minun on täytynyt tehdä. Prosessin alkuvaiheessa olin hieman epävarma ja skeptinen omista työskentelymetodeistani, koska en ole aiemmin ollut mukana vastaavanlaisessa prosessissa. Toisaalta oppiminen on epävarmuutta ja sen sietämistä. Tämän tiedostaminen auttoi hankalimpina hetkinä.

Opinnäytetyöprosessi oli osaltaan hyvä matka itseluottamuksen kasvattamisessa. Kun epäilin omaa sillä hetkellä käsillä olevaa tekemistäni, muistuttelin itseäni siitä, että menneisyyden minä on osannut rationaalisesti pilkkua tekemistä pieniin osiin ja niitä noudattamalla pääsen varmasti maaliin. Minun ei onneksi tarvinnut turvautua vain omasta itsestäni löytyviin voimavaroihin. Viimeisen opiskeluvuoteni aikana sain kuulla useammalta arvostamaltani taholta, että minulla ei ole mitään hätää opinnäytetyön tekemisen suhteen ja tulen varmasti onnistumaan hyvin. Koetankin usein kanavoida ajatukseni ihmisiin, jotka luottavat tekemiseeni, kun usko itseen rupeaa olemaan vähissä.

Kuten aiemmin totesin, valitsemani aihe opinnäytetyölleni oli äärimmäisen laaja ja haasteellinen. Etenkin kuvataidekasvatuksellinen puoli aiheutti paljon taustatyön tekemistä, jotta pääsin suunnittelussa alkuun. Lapsista ja lasten taide- ja teatterikasvatuksesta voi lukea vaikka kuinka monta opusta ja artikkelia, ja silti jännittää lasten kanssa toimimista. Lasten parissa työskentelyä ei voi oppia muuta kuin olemalla lasten kanssa ja ohjaamalla heitä. Olen tyytyväinen, koska sain toteuttaa ensin pienimuotoisemman kokonaisuuden Lasten kulttuurikeskus Vekkulassa ennen suurempaan kokonaisuuteen ryhtymistä.

Leiriviikko tuki näkemystäni ihmisten henkilökohtaisten vahvuuksien kehittämisen tärkeydestä. Korkeakouluopinnoissani olen käynyt läpi suunnittelijakriisejä, koska en tekemiselläni sulaudu tämän hetkisen muotoilun kentän

kaupalliseen estetiikkaan. Opintojeni aikana olen saanut kuulla kannustavaa palautetta tekemisen viemisestä rohkeasti oman suunnittelijan ääneni suuntaan. Lasten kanssa toimiminen ja jokaisen erilaisuuden havainnointi sekä oman tekemisen sopeuttaminen heidän tapaansa oppia avasivat lisää silmiäni oman työskentelytapani ja kädenjälkeni arvostamiseen. Jatkossa vastaavia työpajoja ohjatessani haluan pitää tämän mielessäni; haluan tuottaa osallistujille kokemuksen, että heidän tekijyytensä on hyvä ja kaivattu asia, eikä ole mitään tiettyä ihannetta, johon tulee tähdätä. Uskon tällaisen ajattelutavan olevan kasvatuksellisestikin hedelmällistä.

Kumpikin työpajakokonaisuus sujui hyvin. Isoimmat henkilökohtaiset kehitysalueeni liittyvät kuitenkin lasten kanssa toimimiseen. Tulen lasten kanssa hyvin toimeen, mutta sopeutuvan persoonani vuoksi minun olisi hyvä oppia olemaan hieman jämäkämpinen ja johdonmukaisempi lapsia ohjatessani. Olen tyytyväinen, kun minulla oli leirin aikana toisia aikuisia ihmisiä auttamassa ja he olivatkin selvästi minua paljon täsmällisempiä toimijoita lasten seurassa. Sain ikään kuin aitiopaikan katsoa, kuinka päivittäin lasten kanssa työskentelevät ihmiset toimivat.

Opin, että toisten ammattilaisten kanssa keskustellessa ratkeaa monet ongelmat ja kipukohdat, joita ei välttämättä yksin tehdessä osaisi ratkaista. Keskustelu ja kommunikointi on muotoilun ja teatterin tekemisessä yhtä tärkeitä taitoja ja yhdessä tekeminen on ratkaisevassa asemassa onnistumisen kannalta. Työyhteistöni kummankin työpajan toteuttamisen kohdalla oli motivoitunutta ja inspiroivaa, josta olen kiitollinen.

Vaikka nukketheateri oli minulle tekijänäkökulmasta täysin uusi asia, en kokenut itse teatterinukkein suunnittelua ja muotoilua liian haastavaksi. Vaikein asia suunnittelussa oli niiden kohdentaminen lasten kanssa toteutettaviksi. Olen pienestä pitäen ollut käsityöihminen ja olen luultavasti tämän suhteen hieman sokea näkemään, mikä on minkäkin ikäryhmän osaamisstaso. Toisaalta leirin aikana huomasin, ettei ikä välttämättä korreloi puhtaasti lapsen kädentaitojen kanssa.

Teatterinukkein rakentamiseen perehtyminen oli

inspiroiva ja avartava kokemus. Koen, että sain oppinäytteen puitteissa sopivasti aikaa tutustua minua pitkään kiinnostaneeseen taidemuotoon. Yksi iso oppi on se, että en ole aiemmin pitänyt itseäni juurikaan itsenäisenä opiskelijana vaan ohjausta tarvitsevana oppijana. Tiedonkeruu ja taustatyö antoivat minulle uutta varmuutta ja oppia siitä, että kykenen itsekini etsimään relevanttia tietoa ja ottamaan siitä oman katsontakannan irti.

Taustatutkimuksen tekeminen oli haastavaa, mutta mielenkiintoista Lähdemateriaalien etsiminen ja käyttäminen ovat minulle vielä melko uusia asioita, joten oppiminen on vasta alkumetreillä. Näin prosessin lopussa koen oppineeni paljon tiedonhausta ja onnistuneeni hyvin lähtötilanteeseeni nähden. Vaikka tietotaitoni tiedonhaun suhteen ovatkin vielä osin lapsen kengissä, tartuin rohkeasti erilaisiin menetelmiin perehtyä itselleni uuteen aiheeseen. Olen tyytyväinen, kun uskaltauduin kokeilemaan ammattilaisten haastatteleminen ja näin hankkimaan tietoa muualtakin kuin kirjoista tai verkoista. Esitysten katsominen oli myös havainnollistavaa ja tulevaisuudessakin kartoitan osaamistani enemmän kuin mielelläni yhtä monipuolisesti kuin nytkin tein.

Havaintoja toimimisestani muotoilijana

Oppinäytetyöprosessin aikana pyrin havainnoimaan tapaani tehdä ja ajatella suunnitellessani. Prosessin aikana opin ymmärtämään itseäni paremmin suunnittelijana ja sain vahvistusta aiemmin opintojen aikana oppimille tavoilleni työskennellä.

Olen herkkä kuvaärsykeille ja monien kuvien samanaikainen katsominen saa pääni helposti sekaisin. Ajatukseni lähtevät kulkemaan ylikierroksilla ja päässäni tapahtuu lukematon määrä päällekkäisiä ja täysin vastakkaisia ideointiprosesseja. Kuvista syntyy minulle liian monta eri kiinnekohtaa ja tarinaa: selkeys katoaa enkä pääse kiinni yksittäisiin ajatuksiin. Kuvamoodboardini ovatkin usein ikään kuin monista kuvista koostettuja yksittäisiä suurempia pintoja, joissa yhdellä kuvalla ei ole niin suurta osaa vaan kokonaisuus on ratkaisevassa asemassa.

Yksittäinen suuri oivallus prosessin aikana

liittyikin moodboard-työskentelyyn. Oivallus syntyi työpajojen kankaita lajitellessa. Olen vieroksunut moodboardien eli miellekarttojen tekoa, ja kokenut sen minulle teennäiseksi tavaksi aloittaa suunnitteluprosessi. Vekkulan varastossa kankaita tutkiessani ja valitessa ymmärsin, että koulussa opittu metodi tehdä moodboardia ei ole minulle sopiva tapa tuottaa ideareferenssejä. Kankaita lajitellessani havaitsin olevani valpas ja sain konkretisoida päässäni olevia ideoita materiaalivalintojen kautta.

Minun on vaikeaa sanallistaa ja pukea järkevään, ymmärrettävään muotoon omaa mielikuvatulvaani. Kankaiden katseleminen, koskettaminen ja valitseminen tuntui mielekkäältä. Pystyin materiaalin kanssa toimiessani fokusoimaan ajatukset vain työstämäni tehtävän raameihin. Aion ottaa tästä oivalluksesta oppia ja lähteä tulevaisuuden suunnittelutöissäni avaamaan keskustelua abstrakteja, materiaaliin ja väripintoihin perustuvia moodboardia hyödyntäen.

Oivallus ei vie minulta pois tarvetta suorittaa taustatutkimusta jo markkinoilla olevista ratkaisuksista tai etsiä inspiraatiota sosiaalisesta mediasta tai kaupoista. Kerään itselleni jatkuvaa ideapankkia olemalla silmät auki ja kirjaamalla muistiin kiinnostavimpia kohtaamisiani. Koen henkilökohtaisesti kuvamateriaalien etsimisen ja katsomisen olevan minua yleisesti suunnittelijana sivistävää työtä.

Keppi- ja käsinukkein protoja rakentaessa sain lisää varmuutta kykyihini antaa tekstiilimateriaaleille haluamani muodon. Olen tekemiseni suhteen yllättävän paljon itseäni rajoittava ja epäilevä. Etenkin kolmiulotteisten asioiden luominen tuntuu aina hieman absurdilta. Minulla ei ole vasemman silmäni karsastuksen vuoksi stereonäköä. Käytän näköhavainnointiin yhtä silmää kerrallaan kahden sijasta, tämän vuoksi minulta puuttuu puhtaaseen näköhavaintoon liittyvä avaruudellinen hahmotuskyky. Varsinkin käsinukkeja muotoillessani havaitsin olevani melko pitkällä muodon antamisen taidossa. Lapsuusajoista lähtenyt innostus muun muassa pehmolelujen ja asusteiden tekemiseen on kerryttänyt muuhun kuin stereonäköön pohjautuvaa kolmiulotteista hahmottamiskykyäni. Voin nykyään hyvillä mielin sanoa osaavani kolmiulotteisen

muodon antamisen taidon.

Tekemiseni tiivistyy helposti parin viikon mittaisiksi superintensiiviseksi työskentelyksi, ja vastapainona tulee suvantovaiheita, jolloin en saa juuri mitään tuottavaa aikaiseksi. Olipa kyseessä sitten iso tai pieni projekti, minulla on tapana jättää lopullinen rutistus melko lähelle deadlinea. Oppinäytetyöni oli tässä mielessä tekemistäni tukeva kokonaisuus: minulla oli useita välietappeja ja päivämääriä, jolloin asioiden tuli olla tietyssä vaiheessa. Tapaamiset ohjaajan kanssa, sovitut työskentelypäivät Vekkulalla ja työpajojen lukkoon lyödyt päivämäärät rytmittivät tekemistäni tasaisesti läpi prosessin. Pahimpien suunnittelukriisien ja aikataulustressien aikaan muistuttelin mieleeni opetusneuvos Inkeri Lampin Maija Barićille kertomia sanoja “pakko on paras muusa” (Barić 1996: 7).

Opin näkemään, että olen ajatteluorientoitunut suunnittelija ja ajatukseni tarvitsevat melko runsaasti aikaa ja tilaa kypsymiseen. En halua lähteä tekemään “turhaa” työtä eli ruveta työskentelemään ilman selkeää näkyä siitä, mitä olen tekemässä. Nukentaja Fanni Lietoa haastattellessa oli rohkeaa kuulla, että hänkään ei tykkää lähteä työn kimppuun ennen kuin suunnitelmat on tarpeeksi hyvin selvillä; purkaminen ja uudelleen tekeminen on meidän molempien mielestä turhauttavaa (Lieto 2018: 4).

Minulle on tärkeää oppia ymmärtämään tekniikka ja tekeminen syvemmällä tasolla ennen kuin rupeaan kokeilemaan. Tämän tyyppinen perinpohjaisuus on välillä äärimmäisen kuormittavaa, mutta saavutettu lopputulema on aina kuormituksen arvoista. Sain oppinäytetyöni toiminnallisessa osuudessa kokea, kuinka voimakkaasti nautin siitä, että pääsee vain tekemään ja toteuttamaan huolella pohjustettua suunnitelmaa.

Kokonaisuutena koen oppinäytetyöprosessin olleen ammatillista osaamistani eteenpäin vievä ja muotoilijan taitojani laajentanut matka. Asetin itselleni sopivan haastavan rajan ja ylitin sen lopulta varsin mallikkaasti. Jälkeenpäin ajatellen voin olla ylpeä saavutuksestani ja saan nauttia oppimieni asioiden hedelmistä Aalto-yliopistossa jatkuvissa pukusuunnittelun opinnoissani.

8.2 Työpajakonseptien tulevaisuus

Työpajakokonaisuuksien järjestämisen ja niistä saadun palautteen jälkeen minulle jäi varma ja positiivinen kuva suunnittelemieni konseptien toimivuudesta tulevaisuudessakin.

Koen luoneeni kaksi kokonaisuutta, joita voi lähteä markkinoimaan varhaiskasvatuksen ja peruskoulun piiriin kuuluville niin julkisille kuin yksityisille tahoille. Erityisesti Teatterinukketyöpaja on jo sellaisenaan valmis kokonaisuus vietäväksi markkinoille ja uskon kyseisen konseptin olevan tervetullut nykyisille työpajoja tarjoaville toimijoille.

Yhteistä kehitettävää

Kummankin konseptin voi toteuttaa kurssimuotoisesti tai osana varhaiskasvatuksen ja peruskoulun opetusta. Näiden opetusympäristöjen lisäksi työpajakonsepteilla, etenkin Teatterinukketyöpajalla, voisi olla kohdeyleisöä erilaisissa tapahtumissa: messuilla, festivaaleilla, ja muissa tapahtumissa.

Seuraava konkreettinen askel työpajojen kehittämisessä on eri yhteistyötahojen etsiminen ja hyödyntäminen. Yhteistyötahot mahdollistaisivat monipuolisen ja laadukkaan palvelun tuottamisen. Verkostot ja yhdessä toimiminen tuovat myös toivottua uskottavuutta ja ammattimaisuutta toimintaani.

Materiaalien hankkimista varten mahdollisia yhteistyötahoja ovat Kierrätyskeskuksen Kädentaitopalvelu Näprän ilmaistukun ohella tekstiilituotannon ylijäämämateriaalia tuottavat yritykset ja tehtaat sekä vaateliikkeiden ja kirpputoreilla myymättä jääneet tekstiilit. Koska voin toteuttaa työpajoja eri puolella Suomea, näen mahdollisena yhteistyötahona paikallisten kirpputorien ja vastaavien hyödyntämistä työpajatoiminnassani.

Yhteistyökumppaneiden löytäminen hyödyttäisi kumpaakin osapuolta: ylijäämää tuottavat yritykset saisivat kestäviä arvoja tukevan

yhteistyökumppanin ja minä saisin työpajoihini vankemman ja ammatillisesti uskottavamman ympäristönäkökulman.

Materiaalitoimittajien ohella tulevaisuuden yhteistyöverkostoon olisi hyvä kuulua eri tavoin lasten kanssa työskenteleviä tahoja. Koen, että teatterit, päiväkodit, messut, festivaalit ja kurssi/ kulttuurikeskukset voisivat olla kiinnostuneita luomistani työpajakonsepteista. Konseptini, eri toten Teatterinukketyöpaja, tarjoavat laadukasta sisältöä kyseisille toimijoille, ja minä hyötyisin yhteistyötahoista, joilla on asiakasryhmä olemassa. Hyvän kumppanuuden syntyminen vähentäisi omaa työaikaani markkinointiin liittyen ja pystyisin keskittymään työpajojen sisällön jatkuvaan kehittämiseen.

Tulevaisuudessa voisin jo mainonnassa ilmaista työpajassa käytettävien materiaalien olevan kierrätysmateriaaleja. Itse ohjaustoiminnassa voisin työskentelyn ohella kertoa lapsille, että käytössä olevat materiaalit ovat ylijäämämateriaaleja. Käsinnukketyöpajassa kerroin useille osallistujille nappien olevan Kierrätyskeskuksesta peräisin, ja pari lasta selvästi innostui tiedosta.

Kun saan kokemuksen kartuttamaa varmuutta työskennellessäni ohjaajana, pystynen tuomaan lisää kierrätys sisältöä esille verbaalisessakin muodossa. Kokemuksen myötä myös kerralla ohjattavien lasten lukumääräkin kasvanee hiukan.

Teatterinukketyöpaja

Teatterinukketyöpaja on sellaisenaan erittäin toimiva konsepti. Tulevaisuudessa haluan tuottaa digitaalista opetusmateriaalia työpajakonseptin ohelle. Opetusmateriaali olisi kokonaisuus, josta löytyy kuvalliset ohjeet nukkein rakentamisesta ja tarvittavista välineistä.

Rakennusohjeiden yhteyteen suunnittelen eri eläinhahmojen pääaihioita kartonkipäiden tekemistä varten. Kokonaisuus sisältäisi myös ohjeita ja vinkkejä, mistä hankkia ekologisesti kestäviä materiaaleja nukkein rakentamiseen; tämä osio sisältäisi faktatietoa tekstiilien kierrättämisestä ja tekstiilialan ympäristöhaitoista.

Ohjemateriaalin lisäksi digitaalinen materiaali voisi sisältää myös idea-osion. Se sisältäisi vinkkejä nukeilla leikkimiseen, esitysten valmistamiseen ja eri materiaalien rohkeaan kokeiluun. Idea digitaalisen opetusmateriaalin tekemiseen tuli Fanni Liedon haastattelusta: Teatteri Hevosenkengällä on ollut työn alla opaskirja Espoon kaupungin Kulttuuripolkuun liittyen (Lieto 2018).

Digitaalisen materiaalin lisäksi näen lankatupsupäänukkein olevan mahdollisia toteuttaa myytäväiksi do it yourself -tuotepaketeiksi. Kotiin yhteiseksi puuhasteluksi myytävät paketit olisivat hauskoja matalan kynnyksen innostajia nukketeatterin maailmaan.

Muotoillaan käsinukke!

Muotoillaan käsinukke! -konseptin kohdalla keskustelimme Lasten kulttuurikeskus Vekkulan työntekijän Henni Sammatin kanssa mahdollisesta jatkokurssista suunnittelemalleni kokonaisuudelle. Jatkokurssilla keskityttäisiin esimerkiksi lavasteiden tai hieman monimutkaisemman teatterinuken rakentamiseen. Lavastekokonaisuutta ajatellen minun olisi hyvä toimia yhteistyössä avastesuunnittelijan kanssa.

Leirikokonaisuutta voisi viedä eteenpäin ottamalla mukaan työryhmään teatteri-ilmaisun ja ohjauksen ammattilaisen. Tällöin minulla jäisi leirimuotoisessa toteutuksessa enemmän aikaa ja tilaa keskittyä nukkein rakentamiseen ja sen opettamiseen. Haluan ensisijaisesti tarjota Muotoillaan käsinukke! -konseptia nukan muotoilun, käsitöiden ja hahmosuunnittelun opetuspaketina, jossa muun muassa esityksen toteuttaminen jäisi pois.

Tulevaisuutta varten minun voisi olla järkevää aikatauluttaa tarkemmin tuntitasolla mitä milloinkin tapahtuu. Rakennetaan käsinukke! -konseptisuunnitelmassa olen ottanut aikataulutuksen tarkentamisen jo alustavasti huomioon oppitunteihin perustuvana kokonaisuutena.

Rakennetaan käsinukke! voisi saada sisällöllistä jatkoa erilaisten teemapakettien kehittämisellä. Valmiit teemapaketit tuovat lähitulevaisuuteen

lisää työtunteja esivalmisteluun, mutta tämän jälkeen työpajoja edeltävät työtunnit vähenisivät huomattavasti ja kokonaisuus olisi kompaktimpi.

Teemoina toimisi muutama klassikkosatu ja tämän lisäksi hieman vapaampia teemoja, esimerkiksi viidakko, avaruus, fantasiamaailma, Halloween ja vedenalainen maailma. Johdatukseksi valittuun teemaan toteuttaisin lapsien tutkittavaksi erilaisia moodboardeja ja esimerkkihahmojen, vaikkapa laiska valas tai utelias avaruusolento, luonnehdintoja. Asiakkaan toiveiden mukaan voisin myös toteuttaa kustomoidun teemakokonaisuuden.

Lopuksi

Opinnäytetyöprosessini päätteeksi uskon nukketeatterin ja teatterinukkein lumoavaan maailmaan vieläkin enemmän kuin prosessia aloittaessani. Näen, että palaan takaisin työpajojen jatkokehittelyyn ja toteuttamiseen tulevaisuudessa opintojeni päätyttyä.

Teatterinuket ovat kokonaisuudessaan niin viehättävä oma maailmansa, että niistä riittää minulle vielä paljon ammennettavaa taiteen kandidaatin ja maisterin opinnoissani.

Lähteet

Aaltonen, Heli. 2002: Teatterinukke maagisen tilan dialogisena tulkkina. Teoksessa Aaltonen, Heli (toim.) [Näkökulmia nukketeatteriin - ajatuksia ja kokemuksia teatterinukun pedagogisesta käytöstä](#), 11-53. Turun kaupungin painatusosasto, Turku.

Aura of Puppets. 2018a: [Oh My Puppets!](#). Viitattu 18.6.2018. <<http://auraofpuppets.com/ohmypuppets/>>

Aura of Puppets. 2018b: [Siiran sirkusmatka](#). Viitattu 18.6.2018. <<http://auraofpuppets.com/services/siiran-sirkusmatka/>>

Barić, Maija. 1996: [Nukketeatteria!](#). Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Encyclopaedia Britannica. 2018: [Bunraku](#). Viitattu 29.7.2018. <<https://www.britannica.com/art/Bunraku>>

Hassi, Lotta, Paju, Sami & Maila, Reetta. 2015: [Kehitä kokeillen! - Organisaation käsikirja](#). BALTO Print, Liettua.

Hulivilikarnevaalien www-sivut. 2018. Viitattu 10.8.2018. <<https://www.hulivilikarnevaali.fi/>>

Iljin, Jonna. 2006: Mitä konseptisuunnittelu on?. Teoksessa Inkinen, Sam, Karkulehto, Sanna, Mäenpää, Marjo & Timonen, Erja (toim.) [Minne matka, luova talous?](#), 75-103. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Lasten kulttuurikeskus Vekkulan www-sivut. Viitattu 10.8.2018. <<http://www.kulttuurikeskusvekkula.fi/>>

Lintunen, Marja-Liisa. 2009: Itsenäinen taidemuoto - suomalaisen nukketeatterin juurilla. Teoksessa Peltonen, Leila & Tawast, Marjut (toim.) [Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä](#), 12-23. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu

Marttajärjestö. 2018: [Paperimassan valmistus](#). Viitattu 24.9.2018. <<https://www.martat.fi/marttakoulu/pikkukokki/kadentoissa/askarteluohjeet/paperimassan-valmistus/>>

Mattelmäki, Tuuli. 2015: [From participatory design to co-design](#). Viitattu 26.9.2018. <<https://www.muotoilutarinat.fi/en/article/osallistava-suunnittelu/>>

Muurinen, Teija, Väntsi, Timo & Witting, Sari. 2012: [Hoksnokka - Kirsti Huuhkan nukkenrakennusohjeita](#). Tallinna Raamatutrükikoja OÜ / Tallinn Book Printers, Tallinna.

Online Etymology Dictionary. 2018: [concept \(n\)](#). Viitattu 2.8.2018. <<https://www.etymonline.com/word/concept>>

Parikka, Tiina. 2016: [Kirosana konsepti](#). Viitattu 2.8.2018. <<https://www.omnipress.fi/ajankohtaista/kirosana-konsepti/>>

Sammatti, Henni. 2018: [Lasten kulttuurikeskus Vekkula](#). Liite 5.

SuoMu - Suomen Muotoilukasvatusseura ry. 2017. Viitattu 26.9.2018. <<https://muotoilukasvatus.info/>>

Reijonen, Kati. 2011: Muotoilu muuttaa maailmaa. Teoksessa Hohti, Paula (toim.) [Rajaton muotoilu - Näkökulmia suomalaiseen taideteollisuuteen](#), 195-211. Jelgava, Latvia.

Teme - Teatteri- ja mediatyöntekijöiden liitto. 2015: [Nukketeatterintekijöiden palkkasuosituks 2015](#). Viitattu 25.9.2018. <<https://www.teme.fi/wp-content/uploads/2017/11/nukketeatteripalkat.pdf>>

Torén, Bellita. 2000/1999: [Käsi nukun sydämellä - Käsinnukke pedagogisena välineenä](#). Kääntänyt Katriina Savolainen. Tammer-Paino Oy, Tampere.

Vanttaja, Iida. 2002: Käytännön opas nukkenrakentajalle. Teoksessa Aaltonen, Heli (toim.) [Näkökulmia nukketeatteriin - ajatuksia ja kokemuksia teatterinukun pedagogisesta käytöstä](#), 67-80. Turun kaupungin painatusosasto, Turku.

Väntsi, Timo. 2012: 2. Luku, jossa kohdataan kekseliäs Kirsti. Teoksessa Muurinen, Teija, Väntsi, Timo & Witting, Sari [Hoksnokka - Kirsti Huuhkan nukkenrakennusohjeita](#), 8-11. Tallinna Raamatutrükikoja OÜ / Tallinn Book Printers, Tallinna.

Witting, Sari & Tawast, Marjut. 2009: Suomalaiset uranuurtajat. Teoksessa Peltonen, Leila & Tawast, Marjut (toim.) [Nukketeatteria suomalaisilla näyttämöillä](#), 46-59. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu

Ympäristöministeriö. 2013: [Mitä on kestävä kehitys](#). Viitattu 26.9.2018. <http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys>

Haastattelut

Hallantie, Laura. Nukkenrakentaja. Haastattelu 30.5.2018. Turku. Liite 5.

Lieto, Fanni. Teatteri Hevosenkenkä, nukkenrakentaja. Haastattelu 24.5.2018. Espoo. Liite 6.

K u v a l ä h t e e t

Kuva 1. Teatteripukurekvisiittaa Prinsessa-huoneessa. Lasten kulttuurikeskus Vekkula <<http://www.kulttuurikeskusvekkula.fi/palvelut/galleria-2>> (Katsottu 20.8.2018)

Kuva 2. Tila, jossa työpajat toteutettiin. Olga Davydova. 2018.

Kuva 3. Siiran Sirkusmatka. Jesper Dolgov. <<http://www.ts.fi/kulttuuri/nayttamotaide/3476814/Teatteriarvio+On+ihan+ok+olla+arka>> (Katsottu 18.6.2018).

Kuva 4. Erilaisia käsinukkeja. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 5. Sauvanukke (yllä) ja varjonukkeja. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 6. Sauvamarionetti ja marionetti. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 7. Pöytäteatterinukkeja. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 8. Niskakeppinukke. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 9. Nukkeleiri Peukalo-Liisan mainos. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 10. Ensimmäiset luonnokset teatterinukeista. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 11. Käsinukketyöpajan mainos. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 12. Tupsujen kokeilua. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 13. Keppinuken rakennusohjeet. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 14. Prototyyppejä käsi- ja keppinukeista. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 15. Ideointia eri vaikeustason nukeista. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 16. Peukalo-Liisa Janusz Grabianskin kuvittamana. Janusz Grabianski. 1963: Andersenin satukirja. Suom. Maila Talvio. WSOY, Porvoo. Liite 3.

Kuva 17. Nukkeleirin nukkein ensimmäiset ideat. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 18. Lajiteltuja ja ryhmiteltyjä kankaita käsinukkeja varten. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 19. Kukkais-Prinssin luonnostelua. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 20. Kukkais-Prinssin muotoiluprosessi. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 21. Turilas vaiheessa ja valmiina. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 22. Käsinukketyöpaja. Olga Davydova. 2018.

Kuva 23. Työpajapäivän tupsulankaniput, koristenappeja ja esimerkit keppinukeista. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 24. Esimerkkitupsupää ja puukepit. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 25. Työpajalainen ja ohjaaja. Olga Davydova. 2018.

Kuva 26. Työpajapäivänä valmistuneita keppinukkeja. Aurora Frestadius & Olga Davydova. 2018.

Kuva 27. Nihilaput. Lasten kulttuurikeskus Vekkula. <<https://www.instagram.com/kulttuurikeskusvekkula/>> (Katsottu 20.8.2018).

Kuva 28. Turilassuunnitelma. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 29. Pääskynen. Aurora Frestadius. 2018.

Kuva 30. Leirin loppuhuipennus, nukketeatteriesitys. Lasten kulttuurikeskus Vekkula <<https://www.instagram.com/kulttuurikeskusvekkula/>> (Katsottu 20.8.2018).

Kuva 31. Leirillä syntyneet käsinuket. Vasemmalla peltohiiren, oikealla myyrän selkäpuoli. Aurora Frestadius. 2018.

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys. Aurora Frestadius. 2018.

Kuvio 2. Ideasta konseptisuunnitelmaksi. Aurora Frestadius. 2018.

Kuvio 3. Teatterinukketyypit. Aurora Frestadius. 2018.

Kuvio 4. Valmiiseen käsinukkeen johtavat vaiheet ja materiaaliset tarpeet. Aurora Frestadius. 2018.

Kuvio 5. Teatterinukketyöpaja. Aurora Frestadius. 2018.

Kuvio 6. Muotoillaan käsinukke!. Aurora Frestadius. 2018.

L i i t t e e t

Palautelasten kulttuurikeskus Vekkulalta

Aurora tuotti Vekkulalle kaksi kokonaisuutta, käsinukketyöpajan ja nukketatterileirin jotka molemmat olivat toteutukseltaan erinomaisia, laadukkaita ja toimivia. Hyvä suunnittelu ja etukäteisvalmistelu näkyi ja työskentely oli vaivattoman ja helpon oloista, “varmaa”, ammattimaista.

Myös lasten kanssa tarvittavaa pelisilmää löytyi, Aurora osasi joustaa ja muokata suunnitelmaa leirin edetessä, lasten toiveiden ja tarpeiden mukaan. Työskentely leiriläisten kanssa oli mutkatonta ja helppoa. He selvästi pitivät Aurorasta ja hän sai hyvän kontaktin heihin. Luottamussuhde syntyi.

Kehitettävää olisi vielä jämäkkyudessa lasten kanssa, välillä suunnitelmaa joustettiin paljonkin lasten toiveiden ja olosuhteiden mukaan, jolloin riski voi olla että asiat jää kesken ja lasten motivointi voi olla hankalaa jos aikataulusta tulee kiireinen. Näinhän ei kuitenkaan käynyt vaan leiri saatiin upeasti päätökseen ja asiat kasaan, mutta on hyvä tiedostaa, että välillä ohjaajan tulee myös vaatia. Jämäkkyyttä tulee kyllä luonnostaankin kokemuksen kautta.

Yleisesti Auroran työskentelyä on nautinnollista seurata. Innostus ja luovuus huokuu hänestä ja hänellä on jo selkeä persoonallinen tyyli taiteessaan jota kannattaa hyödyntää. Monipuolinen ja lahjakas tekijä.

Kirjoittanut Henni Sammatti

Palautekäsinukketyöpajasta

Vili 4 v.: “KIVAA OLLUT”
Mummin kommentit: “Mukava, kun tällaista järjestetään. Kunpa perheet löytäisivät näihin tällaisiin toimintoihin. Tarkoitan: tukee lapsen kasvua positiivisesti!”

“Työpaja oli tosi kiva. Sopivan haastava. Kivat materiaalit. 4-vuotiaan Ilmon mielestä silmävaihe oli kiva. Koko askartelu oli kiva. En olisi toivonut mitään muuta.”

“Käsinukkepaja oli mahtava idea :), kiitos. Ohjaajan innostava ja kannustava ohjeistus saa meiltä kiitettävän arvosanan. Pieniltä nujen tekijöiltä adjektiivit: ihana, kiva ja mukava. Kiitos Auroralle* ja hyvää kesää”

“Oli kivaa tehdä :) Käsinukke *****/5”

“Todella ihanaa kiitos :-)”

“Aino 5v tykkäs kovasti askarrella, innokas ja osaava ohjaaja”

“Ihanasti suunniteltu, oli järjestetty helpoksi lasten tehdä itse, mutta myös apuja tuli heti tarpeen tullen.”

*=Palautteen kirjoittaja oli kahden lapsen isovanhempi, joka oli painanut nimeni mieleen näkemistään työpaja-mainoksista

Lasten kulttuurikeskus Vekkula

Lasten kulttuurikeskus Vekkula on Vekkuliteatteri Ryn hallinnoima tila Mikkeliissä jossa toteutetaan kulttuuripalveluja pääsääntöisesti lapsille ja perheille. Järjestämme kerhoja, satutuokioita, nukketatteria ja sesonkien mukaisia tapahtumia. Olemme mukana muiden tapahtumajärjestäjien tilaisuuksissa tuottamassa sisältöä ja ympäristöjä. Järjestämme syntymäpäiväjuhlia lapsille ja aikuisille suunnattuja tuotteitamme ovat polttarit ja tyhy-päivät ryhmille. Toimimme myös pukuvuokraamona teattereille ja yksityisille.

Vekkulan takana on mikkeliäinen ohjaaja-näyttelijä Tarja Pyhähuhta jonka idea ja unelma on tuoda lapsille elämyksellisyyttä ja kokemuksellista teatterintaikaa lapsesta saakka. Nuorille suunnattu Vekkuliteatteri juhlii jo 20-vuotista taivalta. Vekkulan edeltäjä satutalo Vekkulinna sai alkunsa 13 vuotta sitten Mannerheimintielle, kun Vekkuliteatterista ja Pyhähuhdan muista teatteriprojekteista oli kertynyt puvustusta, rekvisiittaa ja lavasteita sen verran, että ne kannatti alkaa keräämään yhteen ja hyödyntämään. Vuonna 2016 paikka muutettiin Tuppuralaan ja suuremmat tilat mahdollistivat toiminnan laajentamisen ja samalla nimenmuutoksen kulttuurikeskukseksi.

Vekkulan toiminnan mahdollistaa moni taho. Mikkelin kaupunki tukee meitä tilan suhteen. Yhden vakituisen työntekijän palkka kertyy syntymäpäiväjuhlien järjestämisestä ja niistä kerääntyvistä tuloista.

Myös aikuisille suunnatut palvelut on suunniteltu mahdollistavan lastenkulttuurin toteutuksen. Tapahtumat ja tilaisuudet pyritään pitämään mahdollisimman avoimena ja hinnat alhaalla, jotta tavoittaisimme mahdollisimman monta lapsiperhettä, kuitenkin kulut on saatava katettua. Olemme myös hakeneet hankerahoituksia ja esimerkiksi ensi talveksi olemme päässeet mukaan Mikkelin kaupungin kulttuurikameliin joka mahdollistaa rahoituksen kiertävään nukketatteriin. Olemme yhdistys ja tarkoitus ei olekaan tehdä voittoa. Tavoitteena olisi kuitenkin saada palkattua toinen vakituinen työntekijä kulttuurituottajaksi.

Suuri mahdollistaja on myös yhteistyöt oppilaitosten kanssa. Vekkula toimii monipuolisena alustana luovienalojen ja kasvatusalan opiskelijoille toteuttaa omia näyttöjä ja tutkintojen osia.

Vekkulan toiminnan takana on vahva usko kulttuurin ja taiteen mahdollisuuksiin eri-ikäisten ja monenlaisten ihmisten yhteisenä kielenä. Eri sukupolvien kohtaaminen koetaan tärkeäksi. Taiteen ja kulttuurin kautta Vekkulan toiminnassa lapsi tulee näkyväksi, osalliseksi, luovaksi ja saa kokemuksia, elämyksiä ja uusia näkökulmia ympäröivästä maailmasta. Kokemuksellisuus on yleisestikin tämän ajan trendi ja siinä Vekkula haluaa vastata ihmisten toiveeseen. Ehdoton ykkösjuuttumme on satumainen talomme ja 500 asun valikoima joka mahdollistaa elämykset.

Nukketatterista on tullut vahvuutemme. Se on ollut Pyhähuhdan intohimo ja hänellä on takana useamman vuosikymmenen kokemus siitä. Nykyinen toiminnan vastaava, Henni Sammatti, aloitti Vekkulassa ensinesineartesaani harjoittelijana ja jatkoi oppisopimus koulutukseen lavasterakennusta. Hänelle on periytynyt Tarjan innostus ja rakkaus nukketatteria kohtaan. Suomessa ei ole pitkiä perinteitä nukketatterista ja tämä koetaan vahvuudeksi, ala on vapaa luovaan toimintaan, ilman perinteiden kahleita.

Nukketatteritoiminta on vahvistunut koko ajan toiminnassamme ja toiveena on laajentaa sitä. Tällä hetkellä resurssit eivät ole antaneet periksi kun säännöllisiin joulu- ja pääsiäisnäytelmiin, jotka ovat jo lunastaneet paikkansa Mikkelin teatteritarjonnassa, mutta ensi talvena kaupungin kulttuurikameli mahdollistaa kiertävän nukketatterin valmistuksen josta tulee meille pysyvä tuote. Kysyntää on jo ollut, eli markkinat paikan päälle vietävälle nukketatteriesitykselle on jo olemassa.

Vekkula haluaa kannustaa kaikkia ihmisiä leikin ja hassuttelun maailmaan!

Henni Sammatti 2018

Linkki Nukkeleiri Peukalo-Liisan esityksen videotalliointiin:

<https://youtu.be/vZS7zVlxB74>

Kuvannut Viljami Kemppinen

Laura Hallantien haastattelu Turussa 30.5.2018

Millainen opiskelutausta sinulla on?

Turun nelivuotinen nukkteteatterikoulu (AMK-tutkinto). Siellä oli joitain nukkerakennuskursseja ja opetus oli workshop-tyylistä. Paikalle tuli opettaja ohjaamaan projektia, joka oli esimerkiksi esitys tai nukkerakennus. Kurssien ja projektien sisältö oli riippuvaista siitä, kuka tuli opettajaksi. Teimme koulussa paljon esityksiä, joita vietiin festareillekin esitettäväksi; osa esityksistä jäi elämään kouluajan yli. Ohjasin itse lopputyökseni yhden esityksen, mutta koulun jälkeen aloin enemmän vain rakentamaan.

Teemme välillä yhdessä projekteja mieheni kanssa. Esimerkiksi Siiraan hän on tehnyt lavasteet. Mieheni on käynyt koulunsa Pietarissa. Pietarissa on nukkteteatterikoulussa erikseen linjat näyttelijöille, ohjaajille, lavastajille ja teknisen puolen linja. Koulutus ei ollut niin käytännönläheinen, vaan enemmän suunnitteluun keskittyvä. Paljon pienoismalleja ja ideointia, mutta ei varsinaista toteutusta. Se on melko eri tyyppinen koulutus ja Venäjällä muutenkin on jäänyt perinnöksi se, että melkein joka kaupungissa on oma nukkteteatterinsa. Venäjällä nukkteteatteri myös mielletään enemmän nimenomaisesti lapsille tehtävänä taidemuotona.

Kuinka rakennusprojektisi etenee ja millaisissa tiloissa työskentelet?

En yleensä tee mitään tarkkoja piirustuksia. Hauskinta on tehdä jotain ja tekeminen lähtee siitä sitten johonkin suuntaan. Riippuu nukesta, esimerkiksi viimeisimpänä valmistamaani lasten terapianukkea tein kuukauden. Aikaa on usein vaikea arvioida, yritän välillä kirjoittaa tunteja ylös. Usein suunnitteluvaihe pyörii jatkuvasti päässä. Itse tekemiseen ei yleensä mene niin paljon aikaa, mutta itse suunnitteluun ja ideoiden keksimiseen menee.

Pöytänuket ovat minulle ominaisimpia. Niitä pidetään kiinni selkäpuolelta ja voi ohjata päästä. Niitä olen tehnyt eniten, niissä on paperimassapää. Ensin tehdään runko ja sen päälle rakennetaan nukke. Paperimassa on kevyt ja siihen on helppo kiinnittää; melkein kuin puuta, mutta keyvempää ja helppo päällystää myös. Jos nukessa on jotain teknistä, niin usein se saattaa jäädä itse esityksestä pois. Yksinkertaiset jutut toimii. Materiaali ja se, miten nukke liikkuu, antaa paljon.

Minulla on tällä hetkellä yhteistyöhuone Aura of Puppetsin tiloissa. Turussa ihmiset tietävät aika hyvin nukkteteatteristaja Aura of Puppetsin. Yleisö on täällä löytänyt tiensä esityksiin. Haaveena on ollut oma kokonainen talo, jossa olisi näyttämökin käytössä. Olen muuttamassa Turusta Fiskarsiin. Mieheni meni suorittamaan puuseppäkoulutusta Mynämäelle ja on sitä kautta saanut Fiskarsista töitä. Toivon, että sieltä saisi uutta ideaa ja hyvää vaikutusta ympäristöstä, koska se on käsityökyliä.

Millä yleensä maalaat nukkein kasvot?

Terapianukelle olen paperimassan päälle laittanut seinätasoitteen. Maalaamisen jälkeen hioin sen, jotta saa tasaisen pinnan. Akryylimaaleilla maalaan usein, terapianukkeen olen käyttänyt puuvärejä. Vesivärit toimivat myös. Joku lakka voisi olla ihan kiva estämään kulumista, mutta en tykkää lakoista, koska ne kiiltävät. Mattalakoiakin jää muovinen pinta, josta en pidä. Puuvaha voisi olla ehkä hyvä vaihtoehtoratkaisu. Usein nukeilla etenkin nenänpäistä rupeaa lähtemään maalit ja se rupeaa lohkeilemaan. Jo rakentaessakin tulee mietittyä sitä, että nukken tulee kestää aika rajuakin käsittelyä. Nukkerakentajan painajaisena on, että nukelta irtoaa vaikkapa pää kesken esityksen. Tätä usein jännää ensi-illassa. Pekka-possun joulussa tosin oli yhdellä

possulla tarroilla irtoava pää, koska isäntä halusi laittaa possun kinkuksi jouluksi. Nuket ovat hyviä kuolemaan, näyttää uskottavalta, koska ne eivät voi itsestään liikkua. Myös lentäminen ja muut vastaavat ovat helppoja toteuttaa nukeilla.

Käytät paljon paperimassaa. Mitä muita materiaaleja käytät?

Nukeissa, joissa on kääntyvä pää, niin siinä on sisällä muovi/sähköputkesta tehty puuhelmen avulla päätä liikuttava systeemi. Välissä on kuminauha. Sähköputki on kiva materiaali, koska se on niin kevyt ja siihen on hyvä porailla. Puusta tykkään myös käsissä ja jaloissa käyttää. Joskus olen tehnyt päitäkin siitä. Käytän vanhoja vaatteita nukkien vaatteisiin: vanha villapaita pesukoneeseen ja vanuttumaan. Nukken päät voi tehdä myös esimerkiksi vaahtomuovista ja lateksista. Minä en ole itse siitä tavasta niin tykännyt.

Kävin keväällä katsomassa osana Aura of Puppetsin Nykynukkteteatterin minifestivaaleja Siiran sirkusmatka -esityksen. Nuket olivat sinun rakentamiasi ja sitä kautta tutustuin töihisi.

Nukkien rakentaminen ja suunnittelu lähti Siirassa liikkeelle hahmojen ja tyyppien persoonista. Olennaisimman jutun miettiminen lähtee usein liikkeestä. On hyvä, jos jokaisella nukella on joku oma kiva liike tai temppu; kaikki nuket eivät ole samasta puusta veistettyjä. Meillä oli hyvänä taustamateriaalina Siiran Sirkusmatkaa edeltävä runoteos Sinisen Kärpäsän sirkus, jossa oli jokaisesta hahmosta omia runoja ja luonnehdintoja. Mm. Siira oli siinä yksi hahmo. Otin siitä teoksesta muitakin tyyppejä ja hahmoja. Oli kiva, että sai ylimääräisiä ideoita toisen teoksen pohjalta.

Aloitin nukkien rakentamisen tammikuussa ja ensi-ilta oli huhtikuussa. On kivaa, kun mulla on joku idea, että voisin tehdä näin. Sitten harjoituksissa hahmo tehdään vielä loppuun äänen ja liikkeen miettimisen kautta. Minulla on usein idea, että ne vois olla tämmöset ja sitten harkoissa tehdään vielä loppuun hahmo, etsitään sille ääntä ja liikettä. Ei ole vaan se mun työ, mikä synnyttää sen hahmon, vaan se on se harjoitusprosessi. Hauskaa nähdä aina lopputulos, että mitä nukeista tulee. Yleensä annan nukken nukettajalle sanoen, että se voisi tehdä näin ja näin, mutta se on myös sitä nukettajan työtä keksiä niitä asioita.

Hahmolla ei ole koskaan vain minun työni pohjana, vaan se menee eteenpäin harjoitusten myötä. On hauskaa nähdä, mitä nukeista lopulta tuleekaan. Usein kerron mitä nukke mielestäni voisi tehdä, mutta nukettaja saa itse viedä ideoita eteenpäin omaan suuntaansa. Olen enemmän rakentanut nukkeja, mutta Siirassa myös esitän välillä. Turun AMK:ssa nukkteteatterilinjalla halusin keskittyä nimenomaan nukkien rakentamiseen.

Siiran sirkusmatkaa oli katsomassa Pikku Kakkosesta yksi nainen. Katsotaan, siirretäänkö se televisioon. Sitten täytyisi keksiä hieman eri tarina. Luulisin, että on nopeampi tehdä kuin vaikkapa animaatio. Olen vähän Siirassa miettinyt lähikuvaa, että ovatko ne sitten kamerassa niin hyvän näköisiä.

Oletko tehnyt aiemmin nukkeja televisioon?

Olin yhdessä elokuvaprojektissa mukana, kun opiskelin. Oli ahdistavaa, kun kaikki piti tehdä niin nopeasti.

Tein Yle tv 2:lle Uuteen päivään peuran. Minulla oli kamala stressi siitä, koska lavastaja sanoi, että sen tulisi olla saman näköinen kuin kuvissa. Siitä tuli kovat paineet “onko toi karva nyt oikeaan suuntaan?” Siinä huomasin, että ei se ollutkaan niin tarkkaa kuin oli itse ajatellut. Olin itse liikuttamassa sitä, tehtiin todella nopeasti. Kommenttina kuulin, että “meni ihan hyvin” vaikken saanut itselleni monitoria, josta olisin nähnyt miltä se näytti. Välillä tuli hieman huono fiilis, koska oli vaivalla rakennettu ja sitten ei viedä kunnolla loppuun. Usein ei ihan ymmärretä, mikä aika nukun tekemiseen menee.

Siiran sirkusmatkassa yhdessä vaiheessa Siira juoksee, ja tätä varten nukkea liikuttaa kaksi nukettajaa. Bunraku-teatterissa on ilmeisesti jotain samaa?

Bunraku-tekniikka on japanilainen tekniikka, en ole itse tehnyt aivan oikeaoppista. Siinä tehdään puusta pää, joka koverretaan ontoksi ja halkaistaan auki. Niissä on usein paljon toimintoja, esimerkiksi kääntyvät silmät, kauniista naisesta tulee vaikkapa piru. Nukessa on systeemi, jolla pystyy muuttamaan kasvot. Yhdessä nukessa on kolme nukettajaa ja ne menevät tarkan hierarkian mukaan: vanhin, mestari, saa nukettaa päätä ja alin hierarkiassa liikuttaa jalkoja. Se on perinteinen teatterimuoto Japanissa. En ole koskaan itse asiassa nähnyt, mutta kuullut paljon. Pienet eleet ja täytyy tietää bunrakun oma kieli. Täälläkin paljon näkee pöytänukkeja, niissäkin usein nuketetaan erikseen jalkoja ja se on sovellus bunrakusta.

Onko sinulla jotain unelmaprojektia/tarinaa, jonka haluaisit ehdottomasti päästä toteuttamaan?

Vaikea kysymys. Ei ainakaan tule heti mieleen. Usein työt on mennyt niin, että ihmiset tulevat kysymään, tuletko mukaan tähän ja tähän. Sitten on mennyt vähän sinne, minne elämä vie. Mulla on yksi esitysidea mielessä kuin Päätepysäkki. Vähän kuin arkirealismia, mutta nukeilla. Siinä olisi ihmisiä elämästä, vähän tyylieltyjä. Jokaisella olisi joku oma juttu, vähän niin kuin Siirassa, tyyppejä. Se oli sellainen haave/idea, mutta en tiedä milloin sellainen toteutuisi. Sitä voisi vaikka tehdä pikku hiljaa ja miettiä. Tuli joskus ajeltua paljon bussia ja katsottua ihmisiä ja nähtyä kohtauksia, että mitä bussissa tapahtuu. Tämä toimi alkuideana tuohon. Bussi on mielenkiintoinen paikka, kun se on ahdas ja suljettu ja kaikki ovat siinä sen hetken ja jakavat sen oman tilan, mutta ovat kuitenkin omassa tilassaan. Jokaisella kamalat sisäiset keskustelut kenen viereen mennä istumaan. Roy Anderssonin elokuvat inspiraationa: hitaita, ei tapahdu juuri mitään, mutta suuria kohtaamisia pienessä yhteydessä.

Laura Hallantien verkkosivut: <https://laurahallantie.wordpress.com/>

Aura of Puppetsin verkkosivut: <http://auraofpuppets.com/>

Fanni Liedon haastattelu Teatteri Hevosenkengässä 24.5.2018

Kuinka paljon teillä on henkilökuntaa Teatteri Hevosenkengässä?

Teknikko ja näyttämömestari, kaksi sihteerä, teatterijohtaja, teatterikuraattori, nukenrakentaja eli minä, kolme näyttelijää. Lisäksi on yksi talousihminen, joka ei ole kuitenkaan talon oma tekijä. Lelumuseossa WeeGeessä on kolme vakituista työntekijää.

Kuinka päädyit Teatteri Hevosenkenkään nukenrakentajaksi ja millainen opiskelutausta sinulla on?

Mun toiveammatti oli vielä 19-vuotiaana lentäjä, eli oma ura ei mennyt ihan niin kuin olin nuorempana miettinyt. Silloin, kun tulin tänne ensimmäisen kerran harjoitteluun, oli mulla päämääränä puvustajan ammatti. Niin ne suunnitelmat yleensä muuttuu. Riippuu paljon siitä, millaisiin ihmisiin oman elämänsä varrella törmää. Jos olisin viisitoista vuotta nuorempi, olisin varmaan aikanaan hurahtanut myös cosplayhin.

Olen opiskellut ensiksi kuvallista viestintää, sitten pukuompelijaksi. Tavoitteena oli opiskella pukusuunnittelua, mutta en päässyt sisään ensimmäisellä yrittämällä. Samalla hakukerralla sain paikan Metropoliaan kaupallisempaan vaatealan koulutukseen, mutta en halunnut sinne. Pukuompelijaksi opiskellessani tulin Hevosenkenkään jo ensimmäisenä vuonna työharjoitteluun. Koulu oli Järvenpäässä, ja vaihdoin koulua ensimmäisen vuoden jälkeen Helsinkiin Roihuvuoreen.

Toisena vuonna Roihuvuoreessa oli kaksi työharjoittelua. Olin yhteensä kaikki kolme harjoittelujaksoa Hevosenkengässä. Pääsin jatkamaan koulutusta Espooseen teatteripukulinjalle. Siellä vaihtui heti uusi opettaja, ja samalla sain työkeikan Hevosenkengässä, joten annoin koulun olla. Tein syksyn töitä Hevosenkengässä ja seuraavana keväänä hain oppisopimuskoulutukseen, joka kesti kaksi vuotta. Itse koulutus ei johtanut tutkintoon, joten suoritin tutkinnon näyttöinä. Paikan päällä kävi teatteri-ihmiset suorittamassa näyttöjen arvioinnit. Samaan aikaan suoritti toinen ihminen lavastajan tutkinnon, joten teimme näytöt yhdessä, se oli kivaa.

Teimme yhdessä samaisen lavastajan kanssa Tuhkimon lopputyönä. Otimme tässä haasteeksi sen, että teen pitkät nuket. Pitkää nukkea oli todella vaikeaa tehdä; prinssillä irtosi kesken yhden esityksen toinen sääri! En suostu tekemään enää niin pitkille nukeille raajoja. Nukkien täytyy kestää kovaa kulutusta. Tuhkimossa ja prinssissä on sisällä kuminauha, joka menee putken sisällä. En itse tykkää kyseisestä tyylistä, koska pää voi pyörähtää ympäri. Opin tekniikan loppytöpariltani.

Tuhkimon ilkeänä äitipuolena oli puku, johon on integroitu kaksi nukkea kiinni. Ilkeät sisarpuolet ovat kiinni äitipuolestaan. Ne on välillä piilossa puvun sisällä. Puku oli äitini vanha juhlapuku, jota käytin pohjana. Sen on alla vanteet. Mies esitti äitipuolta, äitipuolen hiukset tein huovutusvillasta, kiinnitin ne liimalla.

Olen hakenut tietoa nukketheaterikoulutuksesta; tuntuu siltä, että nukketheaterille ei ole kehittynyt Suomeen mitään pitkiä traditioita koulutuksen suhteen.

Turussa on ajettu nukketheaterilinja alas, sinne ei oteta enää opiskelijoita. Suosittelen ulkomaille opiskelemaan menemistä, Englannissa on tosi hyviä kouluja. Olen itse menossa Lontooseen viikon kurssille. Vaikka osaankin jo kaikkia tekniikoita, niin on kiva tutustua ihmisiin ja nähdä tekemistä vähän muualla. Kaikki tekevät omalla tavallaan. Minulle kaikki tieto on kulkenut enemmän eri ihmisten ja nukentekijöiden kautta, joita on ollut alalla,

kun olen itse aloittanut.

Kannattaa pitää tärkeänä harjoittelua, sitä kautta saa paljon kontakteja. On hyvä käyttää hyödyksi kaikkia, joita tuntee, vaikka se saattaakin tuntua vähän törkeältä. Tuntuu siltä, että nykyään nuoret ihmiset osaa paremmin sen homman kuin mun ikäpolvi. Varmaan kaikki sosiaalinen media ja muu on vaikuttanut paljon siihen, kuinka härskisti voi kysyä toisilta. Nykyään on helppo lähettää vain viesti ja kontaktoitua.

Minulla oli Kaunottaressa ja hirviössä ([ensi-ilta 3.3.2018](#)) harjoittelijana yksi Salpauksessa tarpeistonvalmistajaksi opiskeleva. Heillä on siellä myös nukkekursseja, usein isoissa laitoksissa mahdolliset nuket valmistetaan tarpeistossa. Otin itse yhteyttä Salpaukseen ja sain sieltä itselleni harjoittelijan apukäsiksi: Kaunottaressa ja hirviössä oli niin paljon hahmoja, että sanoin suoraan ettei tämä tule yksin onnistumaan. Lisänä esityksessä on kaikkia taikoja ja liikkuvia patsaita.

Millaiset työllistymismahdollisuudet nukenrakentajilla on Suomessa?

Olin ainakin jossain vaiheessa ainoa kuukausipalkkainen nukenrakentaja Suomessa; monet toimivat freelancereina tai tekevät yksin koko esityksen nukeista ohjaamiseen ja näyttelemiseen asti. Tekevät itse itselleen nuket, näyttelevät itse ja kiertävät ympäri Suomea. Täällä ei isoissa laitoksissa oikein ole nukeille käyttöä, sitä on enemmän Keski-Euroopassa ja muualla maailmassa.

Jos haluat freelancerina menestyä, niin täytyy tulla tosi paljon nimeä, vähän sama lavastajilla. Täällä Suomessa on niin vähän teattereita. Esimerkiksi Lontoossa on paljon, mutta toisaalta tekijöitäkin on enemmän. Sekä täällä, että ulkomailla on välillä vähän mentaliteettina, että eihän näistä tarvitse maksaa, näitä tehdään intohimosta. Teet meille nää niin saat vähän nimeä. Onhan tämä kuukausipalkkalaisena oleminen aika hienoa. Oon miettinyt, et jos tekis freelance-työnä niin ne sopimukset on aika lyhyitä mitä tehdään. Niistähän sen palkan vain saisi ja sitten, jos käyttäisin aikaa täysin palkatta kontaktoitumiseen ja verkostoitumiseen niin olisi se aikamoista. Mutta tietenkin minulla on se, että tekemiseni täällä on pelkkää nukenrakennusta laajempaa. Teen pukuja, nukkeja ja tarpeistoja eli kolmen ihmisen hommaa samaan aikaan.

Kaunotar ja hirviö -esityksen hirviö on melko iso nukke, kuinka sen toteutus ratkaistiin?

Hirviöllä on käsi sisällä, jolla pystyy liikuttamaan suuta. Alunperin oli ideana, että toisena kätenä voisi olla oma käsi, mutta sitten näyttelijä tuli sanomaan, että hän haluaisi toisenkin käden keppinä. Jaloissa sillä on pienet puurakenteet, mutta muuten se on melkein pelkkää vaahtomuovia; pysyy kevyenä. Jalat on todella lyhyet. Se vaan vähän loikkii ympäriinsä. Nää isot nuket on aina vähän haasteellisempia.

Tällä hetkellä Sotta Pyttyseen ([ensi-ilta 20.9.2018](#)) tekeillä olevan isomman nuken pääpointtina on pitkät raajat, se on honkkeli nukke. Se vaikeuttaa tekemistä todella paljon. Silloin jalkojen pitää olla niin, että ne eivät saa kääntyä nivelistä mihinkään, muuten ne on koko ajan solmussa. Ne painaa myös vähän enemmän, jolloin nukke pysyy istumassa.

Pienemmät on tietenkin paljon helpompia tehdä. Pienempi nukke, jolla on lyhyemmät raajat, pystyy jopa kävelemään. Isompi tekeillä oleva nukke on jo niinku bunraku-nukke, jota pitäisi olla liikuttamassa useampi ihminen. Harvemmin se onnistuu, koska meillä on nyt vain kolme vakinäyttelijää. Tosi usein kaikissa

esityksissä on sen verran, että vain hetkittäin pystyy kaksi käyttämään yhtä nukkea. Esimerkiksi hirviöllä on yhdessä vaiheessa esityksessä kaksi näyttelijää. Lontoon Lion Kingissä laskin, että isolla norsunukella oli viisi nukettajaa. Minulta löytyy kirja sen teoksen tekemiseen liittyen.

Kuinka kauan yhden nuken valmistamisessa menee ja onko tekoprosessisi nopeutunut vuosien varrella?

Riippuu todella paljon nukesta. Semmonen perus rungon - mun yleisin malli, mitä esimerkiksi on kaksi Sotta Pyttyseen tekeillä olevaa pikku-ukkelia - jos tekisin alusta loppuun vain yhtä nukkea aina koko työpäivän, niin menisi kuukausi. Alusta loppuun viimeistelyineen ja purkuineen ja uudestaanrakentamisiin niin kuukaudessa tekee. Se nopeuttaa, jos pystyy tekemään sarjana esimerkiksi kahta hahmoa kerralla. Tekeillä oleva isompi nukke, jossa on pelkät jalat valmiina, on hieman erilainen. Moni haluaa usein hieman isompia, mutta 60 cm on mulle se maksimi mitä yleensä teen. Sitä isompien kohdalla joutuu miettimään hieman enemmän.

Työtahtini on nopeutunut todella paljon. Alkuaikoina meitä oli täällä kaksi tekemässä, toinen oli lavastaja. Vaikea arvioida kauanko aikanaan meni aikaa. Minun ei enää nykyään tarvitse oikein tehdä mitään kaavoja pienemmille nukeille, jotkut suuntaa-antavat yksinkertaiset piirrokset riittävät. Esimerkiksi työstämälleni isolle nukelle olen kuitenkin tehnyt ensin pahvimallit ja kokeillut ja miettinyt. Se on myös aina vähän semmoista istumista, väkertämistä ja piirtämistä, mikä kuitenkin aina kannattaa. Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty, se kyllä pätee näissä hommissa. Vihaan sitä, jos joudun purkamaan jotain ja tekemään uudestaan. On toki ihan kivaa mennä heti työnkin kimppuun, jos tietää, että on aikaa ja voi siinä samalla miettiä. Tykkään kuitenkin siitä, että tiedän mitä olen tekemässä, kun rupean hommiin.

Teknisiin ongelmanratkaisuihin menee usein eniten aikaa. Aikaisemmin panostin enemmän pintatyöhön, mutta nykyään olen selvästi kääntynyt tekniseen puoleen. Toki panostan kuoreenkin, mutta se on minulle nykyään niin tuttua ja helpompaa, ettei siihen tarvitse käyttää niin paljoa aikaa. Ompelu ja muu on minulle melko nopeaa. Rohkeammin uskaltaa testata näytelmissä, joissa on vähemmän hahmoja, kun tietää aikaa olevan käytettävissä enemmän. Meillä on Hevosenkengässä aina sama aikataulu, riippumatta siitä kuinka paljon on tyyppejä. Ensi-illat on aina syyskuussa ja helmikuussa. Rakennusaikaa ei tule lisää mihinkään väliin. Aina voi yrittää aloittaa aiemmin, mutta suunnitteluun menee joskus enemmän aikaa.

Välillä näkee, että tulee puutumista, kun kaikki on ollut täällä niin monta vuotta. Sitten jos joku innostuu jostain, niin sen huomaa. Joskus teen tahallaan niin, että teen esimerkiksi paperimassalla kaikki samalla kertaa. Työskentelen viikon ja sitten ei tarvitse enää niihin palata. Radio täysille eikä mieti mitään. Minulla on täällä kuivauskaappi, niin saa nopeutettua prosessia. Nyt sitä ei ole oikein viitsinyt käyttää, kun on ollut niin lämmintä. On ollut pakko tehdä vähän lyhyempiä päiviä tai pitää sikana taukoja, kun täällä on ollut niin kuuma.

Otatko suunnitellessasi huomioon nukettajien toiveita?

Jos vähänkin vaihdan jotain, käyn etukäteen varoittelemassa näyttelijöitä. Toisaalta olen ollut täällä niin pitkään, että tiedän mistä kukin tykkää. Kaikki näyttelijät ovat jo olleet täällä, kun olen itse aloittanut viisitoista vuotta sitten. Tiedän jo todella tarkkaan mihin kukakin kykenee, niin ei tarvitse hirveästi enää konsultoida näyttelijöitä. Nyt esimerkiksi, kun teen tuota Sotta Pytтынsen pitkää ukkelia, niin näytän sitä näyttelijälle. Pitää ratkaista pari asiaa, jotka täytyy kysyä häneltä. Näytelmä perustuu paljon sille, että kaksi hahmoa tekee rojusta paljon kaikkea. On sotkuinen koti, jossa keksitään vähän joka asiasta muuta mitä ne on. Eli ison nuken pitäis tehdä aika paljon. Lavastaja ja ohjaaja eivät kuitenkaan halua, että siinä olisi näyttelijän omat kädet nuken käsinä. Ajattelin, että tekisin käteen renkulan, jotta näyttelijä saa oman käden nuken kämmenen alle. Näin näyttelijä saa poimittua asioita ja nuken käsi kulkee mukana. Täytyy katsoa kuinka se toimii, koska en ole ennen kokeillut

vastaavanlaista.

Ohjaaja ja lavastaja olisi halunnut Sotta Pyttyseen kokonaan pehmeät päät, joihin tehdään ompelemalla muodot, mutta en suostunut siihen. Välillä on pakko kieltäytyä toiveista, kun tietää ettei se ole minun tapani tehdä. En itse kestä naamoja, jotka ovat vähän vinossa, oten teen ne väliratkaisuna. Siksi kahdella keskeneräisellä ei ole vielä paljoa piirteitä, koska teen nenät pehmästä vahtomuovista ja iho tulee kankaasta. Joudun sitten ompelemaan siihen kaikki piirteet, en ole ennen oikein tehnyt sellaistaakaan. Ompeleminen on tietenkin hankalampaa, kun on kovaa alla. Täytyy hankkia kaarineuloja sitä varten.

Maanantaina on lukuharjoitus, ja haluan, että nuket ovat jo kasassa, jotta näyttelijät pääsevät jo vähän fiilistelemään niitä. Mutta samaan aikaan, kun meillä on lukuharjoitus, minulla on seuraavan projektin puolesta lavastajan ja ohjaajan kanssa tapaaminen. Usein varsinkin kevät on tällaista, että on hirveästi päällekkäin kaikkea.

Kuinka usein suunnittelet nukkein ulkonäön?

Tässä tulevassa teoksessa, Sotta Pytтынsessä, lavastaja on päättänyt miltä nuket näyttää, joten on täytynyt odottaa hänenkin puolelta suunnitelmia. Riippuu todella paljon projektista: kuka on ohjaaja ja lavastaja. Monilla ohjaajilla saattaa olla oma luottolavastaja, jonka ohjaaja haluaa tuoda mukanaan. Jos luottolavastaja haluaa tehdä kokonaisen konseptin, niin se haluaa usein suunnitella myös nuket. Usein minua pyydetään suunnittelemaan silloin, jos vaikkapa lavastajalla ei ole mitään käsitystä ja kokemusta nukketeatterista. Riippuu todella paljon projektista. Rakenteet kuitenkin suunnittelen aina itse. Aika harvalla lavastajalla on intohimoa nukkepuoleen, toki niitäkin on. Täällä monet lavastajat tekevät myös pukusuunnittelua.

Tatut ja Patut ei oo mun tekemiä: ne on yhden kuvittajan tekemät ja ovat melko painavia. Niissä on vähän tekemistä, ja esimerkiksi polvet kääntyvät yli. Ei ole ollut tietämystä siitä, mitä rakenteeseen kuuluu näyttää. Ulkonäkö edellä, mutta ihan toimivia ja ok ja meidän nukettajamme ovat sen verran kokeneita, että osaavat käyttää. Niissä on päällä Revultexia (ammoniakkipohjainen luonnonkumi (Nuplex 2018)), jota ei itse enää käyttäisi, koska se kerää sen verran paljon likaa.

Mitä pintakäsittelyainetta tykkäät käyttää?

Mä käytän puumassaa aika paljon ja sitten maalaan sen. Nyt mä innostuin vähän aikaa sitten liitujauhomaaleista. Liitumaali lohkeaa kyllä herkästi, mutta siinä on todella kaunis pinta. Sen voi tarvittaessa koputella kokonaan irti ja laittaa uudestaan. Usein maalaan ihan akryyleilla ja laitan lakkaa päälle. Liitumaalissa on kaunis samettinen pinta. Käsien käsitteleminen on vaikeaa, koska lavasteissa on aina jotain kovia kohtia, joihin ne kolisevat.

Käytän vahtomuovin liittämiseen vahtomuoviliimaa. Kallista, mutta todella hyvää, Etolasta saa ostettua. Kankaatkin pystyy liimaamaan sillä kiinni pintaan. Esimerkiksi hirviöön meni koko pullo.

Mikä on ollut lempiprojektisi?

Kaikissa on aina omat hyvät ja huonot puolensa. Viime syksyn Mimmi Lehmä ja Varis varmaankin on. Se oli minulle uusi tuttavuus. Esitys tuli meille näyttelijän kautta, jonka lapset ovat nykyään 15- ja 18-vuotiaita. Hän toi aikanaan, kun lapset olivat pieniä, Mimmi Lehmä ja Varis kirjan tänne sanoen, että tää on ihan sairaan hyvä, tää tehdään joskus. Idea sitten vähän jäi ja siirtyi aina, kun oli jotain muuta. Nyt sille osui oikea

kohta ja näyttelijä oli saanut siihen kaverinsa ohjaajaksi suostuteltua. Siinä on yksi vieraileva naisnäyttelijä näyttellessään lehmää. Mun lapset rupes olee kans siinä vaiheessa sen ikäisiä, että olivat ruvenneet lukea, tiesin että mikä tää juttu on. Esitykset on aina sellaisia, että yleisö reagoi asioihin mitä tapahtuu. Tässä esityksessä on tehty niin, että tahallaan kysytään yleisöltä: lapset luulevat, että tapahtuvat asiat ovat oikeasti heidän ansiotaan.

Esityksessä ei ole kuin kaksi hahmoa: lehmä ja varis. Variksesta on vain yksi nukke. Ensin mietin, että tehtäisiin toinenkin, joka lentää. Kun ensimmäinen oli valmis, niin mietimme yhdessä, että miksi tehtäisiin toinen. Lehmä on näyttelijän päällä oleva puku, ja hänestä ei ole tehty lehmän näköistä. On pitkät tekoriipset ja huivi, josta tulee korvat. Ei ole esimerkiksi utareita. Sitten on yksi pieni lehmä, kun Mimmi opettelee keinumaan: pieni nukke keinuu taustalla, eli enemmän erikoisefektejä nukeilla. Antero-näyttelijä oli niin innoissaan, että sai viimein variksen roolin ja diggaili siitä paljon. Se on mielestäni Kummituskekkereiden ([ensi-ilta 22.9.2007](#)) ohella Hevosenkengän parhaita näytelmiä.

Minä olen tykännyt tehdä hirmuisesti sellaisia, jotka ovat jo itsessäänkin jo pukuja. Maukka ja Väykkä on päälle puettavat. Pohjalla on ensin kypärämyssy ja sitten vaahtomuovipaloista rakennettu muoto. Silmien alla on kurkistusaukko. On kans päälle puettava kissa, jossa on myös tynnyripuku pohjana kuten lohikäärmeessäkin ([Lohikäärme ja 7 prinsessaa, ensi-ilta 9.9.2009](#)).

Kuinka usein kierrätätte vanhaa ohjelmaa?

Meillä on varastossa ensimmäisestä teoksesta lähtien säilytetty kaikki. Meillä on Bauhausissa varasto, jossa on lavasteita säilössä. Kun tulin tänne, niin täällä oli vain yksi autotalli käytössä varastona. Isompi varastorakennus on siis melko uusi. Käsinnukkeja tehdään todella harvoin. Olen tehnyt muutamat nuket monta kertaa uudestaan, esimerkiksi Kummituskekkerit. Kummituskekkereiden nuket ovat valkoisia, niin ne kuluvat helposti rikki. Kummituskekkerit on yksi minun lempiesityksistäni täällä talossa. Siinä on kaksi ihmisroolia: kreivi ja kakkuvaras. Tykkään itse esityksistä, jossa on ihmisrooleja ja ekstraroleja nukeilla, jotka tuovat esitykseen lisää. Usein on vaikeaa, kun valitaan näytelmiä, niin niitä valitaan enemmän sen tarinan takia eikä ajatella sitä, että miksi teemme sen nukketeatteriksi. Käsinnuket on hauskoja, minua hieman harmittaa, kun niitä niin harvoin tehdään. ([Kummituskekkerit pyöri edelleen Hevosenkengässä, syksyllä 2018 on esityksiä](#))

Kani Untuvakerä on ihan oma juttunsa, viime syksynä olen viimeksi kunnostanut. Maukka ja Väykkä ei ole mennyt kahteen vuoteen. Sitä säilytetään vielä vähän ja katsotaan otetaanko vielä uudelleen. Usein tarpeistot heitetään pois ja lavasteista säästetään jotain, mitä voidaan joskus laittaa jonnekin esille. Nuket säilytetään aina kaikki. Hiiret (Maalaishiiri ja Kaupunkilaishiiri) tuli ensi-iltaan kaksi vuotta sitten, niiden kanssa kierretään edelleen. Joku saattaa soittaa joskus ja kysyä vaikka viisi vuotta sitten tullutta ja sitä viedään sitten keikalle. Syksyllä ensi-iltaan tulevat esitykset on kiertäviä. Esimerkiksi nytkin on koko viikon porukka Seinäjoella Mimmi-lehmän kanssa.

Onko talossanne muuta toimintaa kuin nukketeatteriesityksiä?

Meille tulee tänne uusi rakennus, jossa on tilaa taideterapialle ja vauvateatterille. Kesällä meillä on yleensä kaksi viikon kurssia heti lomien alkuun. Niissä olen usein pitänyt yhden päivän nukkenrakennusta. Sanna Hallén, meidän teatterikuraattori, pitää sitä muuten. Sitten he ovat usein myös museolla pari päivää. Ihan kätevää, että pystymme jakamaan oppia. He saavat ihan monipuolisen opin viikon aikana: Sannan kanssa teatterileikkiä ja teatteriesitystä, joka ei välttämättä aina johda esitykseen. Sanna usein katsoo sen mukaan millaisia osallistuvat lapset on. Sitten on yhden päivän nukkeisuus ja kaksi päivää museolla (Lelumuseo Hevosenkenkä, Näyttelykeskus WeeGee). Siellä on paljon askartelujuttuja ja leikkejä. Usein on myös esitys, jonka vanhemmat

pääsevät katsomaan viimeisenä päivänä. Syyslomalle on nyt myös tulossa joku kurssi.

Teetän todella simppelein keppinukun kursseille. Pannaan yksi paperimassapää grillitikun päähän ja kaksi pienempää palloa pienempien grillitikujen päihin. Liinalla vedetään kroppa. Se on ollut semmonen kummitushomma mulla. On usein myös paljon sellaisia työpajoja, jotka ovat esityksen yhteydessä, joissa voi olla satakin lasta. Niiden pitää sitten olla vähän yksinkertaisempia. On meillä ollut joskus myös Lapsimessuillakin sorminukkepajoja, nekin on aikamoisia. Isossa Omenassa on kirjaston yhteydessä kulttuuritoimijoiden tilat, joita voi varata muutamaksi päiväksi ja esitellä omaa toimintaa. Meillä on ollut siellä varjoteatterijuttuja. Paljon tehdään lasten kanssa juttuja.

Olemme myös tekemässä tällä hetkellä sellaista opaskirjaa. Kulps (=kulttuuripolku), joka on 1.-3. luokkalaisten. Kaupunki maksaa, että he pääsevät katsomaan esityksiä. Kaikille tarjotaan mahdollisuus päästä kulttuuritapahtumiin. Teemme opettajille sitä varten ohjevihkoa, miten teette esityksen jälkeen, teeman jatkaminen koulussa. Aion ensi viikolla tehdä oma osuuteni. Siihen tulee sellainen nukkenrakennusjuttu. Se on taasen päätetyötä ja istumista eli ihan eri juttu. On ihan hauskaa, että voi välillä vaihtaa työskentelyä.

Ajattelin tehdä opettajan oppaaseen mallin: ihan pahvista leikattu, jossa on haaraniittinivelet. Niitä voi käyttää joko pahviboksin kanssa tai varjoteatterina. Käsinnukke on sellainen, että opettajan pitäisi enemmän osata ohjata oppilaita. Se on enemmän kiinni aina opettajan omasta innosta.

Lähteet:

Värikkäiset tiedot haettu Teatteri Hevosenkengän verkkosivuilta <http://www.hevosenkenka.fi/> (luettu 17.9.2018)

Nuplex. Luettu 20.8.2018. <http://www.nuplex.com/composites/products/browse-products/rubbermoulding/revultexmr>

Fanni Liedon verkkosivut: <https://www.fannilieto.com/>